

Kárpátaljai Hírmondó

II. évfolyam 4. szám, 2006. december

Kányádi Sándor

Isten háta mögött

üres az istálló s a jászol
idén se lesz nálunk karácsony
hiába vártok
nem jönnek a három királyok

sok dolga van a teremtőnek
mindenkivel ő sem törődhet
messzi a csillag
mindenüvé nem világíthat

megértjük persze mit tehetnénk
de olyan sötétek az esték
s a szeretetnek
hiánya nagyon dideregtet

előrelátó vagy de mégis
nézz uram a hátad mögé is
ott is lakoznak
s örülnének a mosolyodnak

1985

Ajánló

- * Szervezeti élet
- * Emlékezzünk régiekről
- * Irodalom, képzőművészet
- * Barangoló Kárpátalja
váraiban
- * Arasznyi történelem
- * Mementó: 50 éve történt
- * Gyökerek
- * Műemlékeink
- * Hitélet
- * Példaképek

KÁRPÁTALJAI Hírmondó

II. évfolyam, 4. szám
2006. december

Kiadja a Kárpátaljai Szövetség
1052 Budapest,
Simmelweis u. 1–3.
Tel/fax: 267-0198.

Felelős kiadó: Katona Tamás,
a Kárpátaljai Szövetség elnöke

Főszerkesztő: Füzesi Magda

Főszerkesztő-helyettes:
Benda István

Szerkesztőbizottság:
Dupka György,
Nagy Zoltán Mihály,
Szöllősy Tibor,
Zubánics László.

Gazdasági felelős: Papp Lászlóné

A szerkesztőség címe:
1052 Budapest,
Simmelweis u. 1–3.
Tel/fax: 267-0198.

HU ISSN: 1787-0445

OTP számlaszámunk:
11711034-20834951

Megjelenik 600 példányban.

A lap megjelenését az Illyés
Közalapítvány és
a Nemzeti Civil Alapprogram
támogatta.

A folyóiraton nyereség
nem képződik.

A címünkre beérkező kéziratok közlésének és szerkesztésének jogát fenntartjuk, azok recenzálását, visszadását, levélben történő megválaszolását, valamint más szervezetekhez, intézményekhez való továbbítását nem vállaljuk. A publikációkban közölt tényekért és véleményekért minden esetben a szerző viseli a felelősséget. A szerkesztőség nem feltétlenül ért egyet a lapban közölt publikációkkal.

A tartalomból

- * Szervezeti élet
- * Közös dolgaink
- * Dunakesziek Kárpátalja magyar tannyelvű oktatásáért
- * Kapcsolatépítés
- * Képzőművészeti kiállítás
- * Hírünk a világban
- * Arasznyi történelem
- * Hitélet
- * Mementó: 1956-ra emlékezünk
- * Gyökerek: Kázmér Sándor
- * Kárpátalja várai: a dédai Tóvár, a guti földvár, a barankai vár
- * Műemlékeink: a Bereg megyei Kaszinó
- * Korkép
- * Irodalom
- * Emlékezzünk régiekről: Mécs László
- * Példaképeink: Koszorús István tanár úr
- * KÁRISZ-kollázs
- * Nemcsak nőknek
- * Szabadidő
- * Könyvespolc: Lengyel János „A valóság szaga”
- * Kopogtató: Mit csinál most Helj László képzőművész?
- * Szemelvények kárpátaljai eseményekből

Tisztelt Olvasóink!

Már megrendelhetik a Kárpátaljai Hírmondót 2007-re. Lapunk előfizetési díja 1500 forint egy évre postaköltséggel együtt. Az előfizetési díjat a Kárpátaljai Szövetség számlájára fizethetik be: OTP számlaszámunk 11711034-20834951 (kérésre csekket küldünk).

„A szeretet soha el nem múlik”

Karácsony küszöbén a legmogorvább emberben is megmozdul a lélek, hiszen közeledik a szeretet ünnepe. Ilyenkor számba vesszük rokonainkat, végiggondoljuk, kitet mivel kellene megajándékozni, hogy „ne érje szó a ház elejét”, azaz hogy senkit meg ne sértsünk. Sajnos, a Jézus születése előtti várakozás már rég nem az önvizsgálatról szól. Pedig elgépiesedett világunkban nagyon is helyénvaló a kérdés: képesek vagyunk-e még szeretni embertársainkat? Idézzünk Pál apostolnak a korinthusbeliekhez írott első leveléből:

„Ha emberek vagy angyalok nyelvén szólok is, szeretet pedig nincs bennem, olyanná lettem, mint a zengő érc vagy pengő cimbalom. A szeretet türelmes, jó-ságos; a szeretet nem irigykedik, a szeretet nem kérkedik, nem fuvalkodik fel. Nem viselkedik bántóan, nem keresi a maga hasznát, nem gerjed haragra, nem rója fel a rosszat. Nem örül a hamisságnak, de együtt örül az igazsággal. Mindent elfedez, mindent hisz, mindent remél, mindent eltűr. A szeretet soha el nem múlik.”
Vajon képesek vagyunk-e arra, hogy a magunk érdekeit háttérbe szorítva embertársainkra is figyeljünk?

Robert Louis Stevenson írta: **„A legjobb dolgok mindig a közelünkben vannak – a lélegzet az orrunkban, a fény a szemeinkben, a virágok a lábunknál, a munka a kezünkben, az Igazság ösvénye előttünk. Ne kapaszkodjunk a csillagok felé, de becsüljük meg hétköznapi feladatainkat abban a biztos tudatban, hogy a mindennapi kötelesség és a mindennapi kenyér a legedesebb dolog az életünkben.”**

Hiszek benne, hogy karácsony küszöbén mindnyájan boldogok szeretnénk lenni. Mi kell a boldogsághoz? Pénz? Határtalan vágyaink teljesülése? Karrier? Nem igazán! Legfontosabb a lelki béke. Mi, magyarok amúgy is a türelem és a megbocsátás népe vagyunk, miért éppen karácsonykor hiányoznék otthonunkból a szeretet?

Aszalós János egy szép gondolatával hangsúlyoznám a fentebb elmondottakat: **“Isten ma otthont keres a világban, fia számára pedig testvéreket”.**

Abban a reményben kívánok békés karácsonyi ünnepeket, sikerekben gazdag, boldog új esztendőt olvasóinknak, hogy mi is segítjük Istent egy szép új világ formálásában.

FÜZESI MAGDA

Köszönet az 1 százalékért!

A hatályos törvények lehetővé teszik, hogy az adózó magyar állampolgárok adójuk 1 százalékával támogassák a civil közhasznú szervezetek munkáját. A Kárpátaljai Szövetség jóleső érzéssel fogadja a támogatók felajánlásait, hiszen ez azt bizonyítja, hogy az áttelepültek fontosnak tartják azt a tevékenységet, amelyet a szülőföldön maradt kárpátaljai magyarok kulturális, illetve oktatási életének kiteljesedéséért, gazdasági helyzetének javításáért folytatunk. Erőt ad ez az önkéntes hozzájárulás munkánk végzéséhez és még szélesebb körű fejlesztéséhez.

A 2005. évi adóból származó 1 százalékos támogatás révén a Kárpátaljai Szövetség 593 417 forint felajánlást kapott. Az összeget a kárpátaljaiak hagyományos balatonföldvári találkozója, illetve kultu-

rális rendezvények szervezésére fordítottuk.

A Kárpátaljai Hírmondó hatodik száma lát napvilágot. A lap megálmódói, létrehozói is köszönetüket fejezik ki mindazoknak, akik bármilyen összeggel támogatták a Kárpátaljai Szövetség fórumának tevékenységét.

A köszöneten túl azzal a kéréssel fordulunk támogatóinkhoz, hogy továbbra is segítsenek céljaink megvalósításában. Segítsenek abban, hogy újabb támogatók ajánlják fel adójuk 1 százalékát.

OTP számlaszámunk:

11711034-20834951.

Adószám: 18046629-1-41.

Érdeklődjenek a 06-1-267-0198-as telefon/faxon.

**PAPP LÁSZLÓNÉ,
a Kárpátaljai Szövetség társelnöke**

Januárban ülésezik a “kis-Máért” fóruma

A magyar kormány illetékesei is meghívót kapnak az úgynevezett kis-Máért várhatóan januárban esedékes pozsonyi ülésre — állapotodott meg pozsonyi megbeszélésén két határon túli magyar párt vezetősége, akiknek elvárásai szerint a jövőre esedékes anyaországi támogatások mértéke nem lehet szerényebb az ideinél.

A Romániai Magyar Demokrata Szövetség Markó Béla elnök vezette küldöttsége az Európai Néppárt és a pravoszláv egyházak kapcsolatáról tanácskozó nemzetközi konferencia résztvevőjeként tartózkodott Pozsonyban. Markó az MKP képviselőivel egyeztetett az anyaországi támogatások ügyében mutatkozó gondokról, a párbeszédben fennálló zavarokról és a térségünkben erősödő nacionalizmus kezelésének kérdéseiről. Markó Béla és Bugár Béla egyetértettek a magyar–magyar párbeszéd folytatásának szükségességében, mondván, hogy ez akkor is elmaradhatatlan, ha az anyaországi politikát túlságosan lekötik a belső problémák. Megengedhetetlen azonban, hogy ezek a körülmények kedvezőtlenül befolyásolják a határon túli magyar közösségeknek juttatott támogatások folyósítását és azok mértékét — fogalmazódott meg a két legnagyobb határon túli magyar politikai erő küldöttségeinek álláspontja. Egyetértés volt abban is, hogy a Magyar Állandó Értekezlet elmaradt fórumának helyébe lépett kis-Máért pozsonyi tanácskozásán a magyar kormányzat is képviseltesse magát.

(MTI)

Vers mindenkinek

Áprily Lajos

A csavargó a halálra gondol

Uram, a tél bevert templomodba.

Álltam vaspántos portádon belül
s ámulva néztem botra-font kezemre
sugárban omló fényességedet.

Térdelt a nép, én álltam egyedül,
úgy hallgattam, amit beszélt papod:
“Ezt a világot szívedben megutáljad
és úgy menj ki belőle meztelen — “

Uram, te ezt így nem akarhatod.

Tudom, hogy földed nagy területéből
egyetlen barlangod jutott nekem,
s megreng az is, ha viharod zenéje
végigrobajlik fenn a tölgyeken.

De ha tavaszod jó, enyém az erdő,
és jó hozzám az erdő: ennem ad,

rigószavaddal kelt a kora-reggel
s odvamba surran este sünfiaid.

Gazdám, a nyár, az ősszel hullt levéllel
új őszig minden gondot eltemet:
mezítláb járom harmatos meződet
s verőfényed fűrösztli mellemet.

S ha kóborolni küld a nyugtalanság
s nótázva fut mellettem patakid,
kurjantással köszöntöm kék lakásod,
s füttyörésem s Uram, te hallgatod.

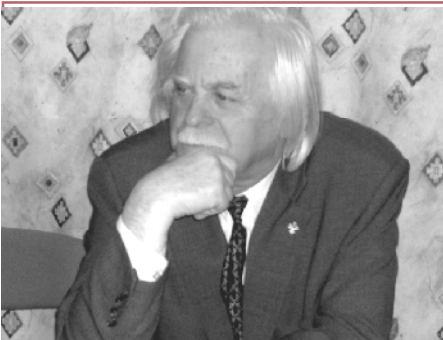
Zöld asztalomon vadgyümölcs az étel,
otthon-kínáló tűz nem int felém,
de mondd, volt-e valaha szép világod
valakié úgy, ahogy az enyém?

Ha menni kell, vállamról rongy-ruhámat
egy rándítással elhullathatom,
saruium szíja sem marad velem.

Uram, utálni nem tudom világod,
de indulhatok, amikor kívánod,
igéd szerint: egészen meztelen.

ÁPRILY LAJOS (Brassó, 1887. november 14. – Budapest, 1967. augusztus 6.) költő, műfordító, szerkesztő. Hagyományörző szemlélete modern érzékenységgel ötvöződik. Míves, borongós soraival a divatokhoz nem igazodó, XX. századi humanizmus képviselője.

Elnökségi ülés

Katona Tamás,
a Kárpátaljai Szövetség elnöke

A Kárpátaljai Szövetség legutóbbi, 2006. november 6-án tartott elnökségi ülésén számos megoldásra váró feladatról esett szó. Csak dióhéjban:

Benda István, a Kárpátaljai Hírmondó főszerkesztő-helyettese,
Papp Lászlóné és Kázmér Sándor,
a Kárpátaljai Szövetség társelnökei

1. KÁRISZ néven megalakult a Kárpátaljai Szövetség ifjúsági tagozata. A megalakulásról Bakos Kiss Károly KÁRISZ-elnökségi tag tájékoztatta az egybegyűlteket. Öröndetes esemény ez, hiszen eddigi összejöveteleinken nem győztük hangsúlyozni: ideje lenne fiatalokat is bevonni a közösségbe.

2. 2007. március végén–április elején a Magyarok Házában ismét megtartjuk a Kárpátaljai Napok rendezvényeit. Ekkor kerül sor a Kárpátaljai Szövetség XVIII. közgyűlésére is. A rendezvénysorozat keretében többek között kiállítást is láthatnak majd az érdeklődők.

Szöllősy Tibor író, a Kárpátaljai Hírmondó szerkesztőbizottságának tagja, **Kutlán András,** a KIKMMAK társelnöke, **Finta Zenóbiusz,** a Kárpátaljai Szövetség elnökségi tagja

3. 2007. májusában előreláthatólag Viskén tart a Kárpátaljai Szövetség kihelyezett elnökségi ülést. A programról lapunk 2007 márciusi számában olvashatnak majd.

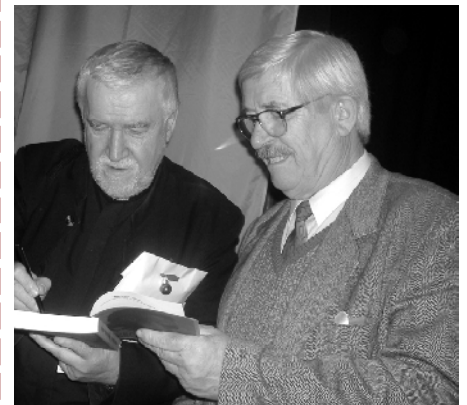
Schober Ottó, a Kárpátaljai Szövetség elnökségi tagja, **Bakos Kiss Károly,** a Kárpátaljai Szövetség Ifjúsági Szervezete (KÁRISZ) elnökségi tagja, **Szöllősy Tibor** író

Fotók “belső használatra”

A Kárpátaljai Hírmondó eddig megjelent öt lapszámában általában nem esett szó a kulisszatitkokról (a Magyar értelmező kéziszótár szerint: „a kulisszatitok – csak a beavatottak előtt ismeretes dolog” – a szerk.). Most, Szilveszter közeledtével az elnökség üléseiről néhány „belső használatra” készült fotót is közreadunk.

Benda István, a Kárpátaljai Hírmondó főszerkesztő-helyettese kéziratainkat stílizálja

Puskás László, a “Megalkuvás nélkül. Boldog Romzsa Tódorélete és vértanúhalála” című monográfia szerzője a könyv bemutató után dedikálja művét **Kutlán Andrásnak,** a KIKMMAK társelnökének

Kihelyezett ülés Kiskunlacházán. A képen: **Benda István,** Petruska Márta elnökségi tag, **Füzesi Magda,** a Kárpátaljai Hírmondó főszerkesztője, **Papp Lászlóné és Schober Ottó**

A Kárpátaljai Szövetség elnöksége áldott karácsonyi ünnepeket, sikerekben gazdag, boldog új esztendőt, bört, bűzát, békességet kíván a Szövetség tagjainak, a Kárpátaljai Hírmondó valamennyi olvasójának.

Szülőföld program

Bemutatkozik Kárpátalja

A Gazdasági és Közlekedési Minisztérium, illetve a Pest Megyei Kereskedelmi és Iparkamara szervezésében 2006. november 16-án Budapesten konferenciát és üzletember-találkozót rendeztek, amelynek keretében kárpátaljai magyar vállalkozók és kárpátaljai magyar vállalkozásfejlesztési központok mutatkoztak be.

A rendezvényt Gényi Gábor, a GMK főosztályvezető-helyettese nyitotta meg. A minisztérium tevékenységéről és az új üzleti környezetet fejlesztési koncepciójáról dr. Cserényi Ildikó főosztályvezető tájékoztatót.

Köszöntötte az egybegyűlteket Gilyán György, a Miniszterelnöki Hivatal államtitkára is.

„Együttműködési lehetőségek a kárpátaljai magyarsággal” címmel Gajdos István, az Ukránjai Magyar Demokrata Szövetség elnöke tartott előadást. Az elmondottakhoz kapcsolódott Dupka György, a Kárpátaljai Vállalkozásfejlesztési Központ elnökének „Térségfejlesztési lehetőségek az ukrán-magyar határmenti kapcsolatokban” című összefoglalója.

A konferencián számos érdekes javaslat hangzott el többek között Benke Ákos, a CORVINUS Nemzetközi Befektetési Rt. Vezérgazgatója, Kincs Gábor, a Négyhatár Vállalkozók Szövetségének elnöke, Vásárhelyi Szilárd, a VÁTI Kht. projektmenedzsere, Száva József, a Felső-Tisza Vidéki Vállalkozók Clubjának elnöke hozzászólásaiban.

Hasznos információkkal szolgált az üzletember-találkozó résztvevőinek dr. Balogh László ügyvéd, aki a Magyarországon történő vállalatalapítás jogi hátterére hívta fel az egybegyűlteket figyelmét.

Tudósítónk

Nagykapos: egy kisváros példát mutat

Ez év novembere elején érdekes és színvonalas est résztvevői lehettek Budapesten a Magyarok Háza Bartók termének látogatói: a Rákóczi Szövetség égisze alatt működő Rákóczi Klub tartotta itt immár sokadik rendezvényét. A Rákóczi Szövetségről annyit, hogy az ország legnagyobb civil szervezeteinek egyike, és tevékenységét Szlovákia magyarlakta részén, a Felvidéken fejt ki. Működése különböző területekhez kötődik, huszonöt városban és helységben tart fenn helyi alapítványokat, amelyek az ottani magyar közösségek munkáját segítik. A Rákóczi Klubban évente két alkalommal mutatkozik be egy-egy felvidéki kistérség. Ezúttal a nagykaposiakon volt a sor.

Az esten jelen volt Skultéty Csaba közéleti személyiség, publicista, Nagykapos díszpolgára, aki „Vasfüggönyökön át. A Szabad Európa Rádió mikrofonjánál – előtte és utána –” című, nemrég napvilágot látott könyvét dedikálta.

Nagykapos a 11–12. század táján keletkezett, mint határőr település, neve a kapu szavunkból származik. Eleinte királyi birtok volt, 1342-ben Károly Róbert a nevickéi uradalommal együtt a homonnai Drugetheknek ajándékozta. Nagykapos lakosai már a 14. század elején városi polgárok voltak és kiváltságokat élveztek. A településen keresztül vezetett a Tokajt Ungvárral összekötő út.

A 16–17. században a város élénk kereskedelmi gócpont volt és céhek sokaságának adott otthont. Ennek ellenére nem vált nagy iparközponttá, inkább a mezőgazdaság került előtérbe, mert az Ungvidék erre nagyon alkalmas volt.

Szeretnék itt közreadni egy megfigyelést. Idén májusban a Bercsényi Miklós Alapítvány meghívást kapott Nagykaposra a Mécs László Napok rendezvényeire. Estefelé érkezünk a határra, ahol mindössze pár percig időztünk, mivel csak az útleveleinket vizsgálták meg és már mehettünk is tovább. Érdekes módon utunk olyan falvakon vezetett keresztül, ahol már kilenc óra tájban sötétek voltak az ablakok, az utcán sem embe-

reket, sem járműveket nem láttunk, a boltok és a kocsmák is zárva voltak. Nagykaposi tartózkodásunk alatt ezt a jelenséget szóvá is tettük. Egy idősebb beszélgetőtársunk elmondta, errefelé hagyomány és jó orvosság is a szegénység ellen, hogy az emberek megfogják a munka végét: földet művelnek. Ezért nem üres a pince és a kamra, ám a fásztó nap végén a korán kelők korán le is fekszenek; életvitelük így szabja ezt meg.

A határ közelsége nem alakított ki azon a környéken egy olyan életformát, mint amilyen Kárpátalján meghonosodott: az üzletelés és következménye, a kereskedő szellem ott nem érzékelhető. Az emberek időt szakítanak arra, hogy eljárjanak valamilyen egyesületbe, hogy jótékonykodjanak, ápolják a hagyományokat.

... A Magyarok Házában bemutatkozó küldöttség egy citerazenekarral és egy vegyeskórossal érkezett Budapestre. Barkó Zsuzsa, az Erdélyi János Vegyeskórus vezetője főállásban tanítónő. Vele beszélgetve megkérdeztem, kisebbségi sorban, szerény anyagi lehetőségek mellett mi tartja fenn a kultúrát?

– Leginkább csak magunkra támaszkodhatunk – válaszolta. – A kisebbségi lét közepette csak összetartással és áldozattal tudunk eredményesen tevékenykedni. Ezt tesszük, ennyivel tartozunk önmagunknak és közösségünknek.

Nagykaposon két énekkar is van. Nemesak Szlovákia magyarlakta településein ismerik őket, hanem Magyarországon és Erdélyben is. Minden évben több meghívást is kapnak különböző rendezvényekre. Ahol egyszer bemutatkoztak, oda visszahívják őket.

A FABOTÓ citerazenekar neve egybetűző, rövidítés. Az együttes Kelet-Szlovákia magyarságának egyetlen citerazenekara, vezetője Fazekas István.

– Fennmaradásunk egyik záloga kultúránk – mondta. – A citerázás hagyományápolás is. Együttműködés megalakításával sikerült feléleszteni a népzene egyik válfaját és ráirányítani a közönség figyelmét egy régi hangszerre. Egyre több helyen

ismerik meg muzsikánkat otthon és Magyarországon. Ez ad erőt munkánk folytatásához.

A közösségépítéshez lelkes és hiteles emberekre van szükség. Ilyen ember Gabri Rudolf, a Nagykapos és Vidéke Társulás elnöke. A Társulás pár éve megvásárolt egy romos épületet, átépítette, felújította és Magyar Közösségi Házat hozott létre benne, amely Nagykapos magyarságának szellemi központja lett. Gabri Rudolf így vall munkájukról, céljaikról:

– A Magyar Közösségi Házat működtető Társulás a vidék magyar civil szervezetei, kulturális csoportja együttműködését tartja az elmúlt évek legnagyobb sikerének. Itt, a Magyar Házban sikerült egyesíteni erőnket, hogy együttgondolkodva és cselekedve mi is hozzájáruljunk a nagy Kárpát-medencei feladathoz: a magyar nemzet határokon átívelő egyesítéséhez. Szervezeteinkre joggal vagyunk büszkék. A Magyar Közösségi Ház az oktatás terén is tudott és mert újat hozni a vidéknek, hiszen szakmai műhelyből került ki „A szlovákiai magyar felnőtteképzés stratégiai alternatívái” című kutatási anyag. A Nagykapos és Vidéke Társulást ott találjuk a Pannon Forrás Kárpát-medencei Felnőttképzési Hálózat alapító szervezetei között.

Nagykapos és vidéke magyarságának összefogása és együttműködése példamutató. A nehéz körülmények és a sok gáncsoskodás ellenére is turulmadaras, koronás emlékművet tudtak állítani a Honfoglalás 1100. évfordulójára. Szobra áll itt Szent Istvánnak, Dobó Istvánnak, Mécs Lászlónak. Erdélyi Jánosnak domborműve van a településen, emlékoszlopot állítottak a II. világháború áldozatainak és az elhurcoltaknak, a kitelepítetteknek pedig táblával emlékeznek a város polgárai.

Nagykaposnak mindössze 6300 magyar nemzetiségű lakosa van. Amit tesznek, és ahogy teszik, példamutató. Illesse őket tisztelet és elismerés. Áldozatos munkájukhoz mi is további sikereket kívánunk.

GORTVAY GÁBOR,
a Bercsényi Miklós
Alapítvány titkára

Dunakesziek Kárpátalja magyar tannyelvű oktatásáért

November 10-én ismét jótékony célú rendezvényt tartottak Dunakeszin, a Radnóti Miklós Gimnáziumban. Az est teljes bevételét ezúttal a beregszászi II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola javára fordították a település fáradszatólan polgárai.

A rendezvény két fő szervezője Skripeczky István és Jámbor János volt, akik ismerik a kárpátaljai magyarság oktatásának sanyarú sorsát és felvállalták tevőleges támogatása, hiszen nagyon sok dunakeszivel és környékbeli barátjukkal együtt alaposan kivették a részüket az idén augusztusban Tiszaújlakon átadott Széchenyi István 2. sz. Szakközépiskola új-jáépítésében is. A tiszaújlaki ünnepségről útban hazafelé látogattak el a beregszászi főiskolára, s ekkor állapotok meg az oktatási intézmény vezetésével, hogy ne csak egy városról, hanem akár magánemberről is el lehessen nevezni a továbbiakban a felújítandó tantermeket, amennyiben a terem felújításának teljes költségét a névadó biztosítja.

A főiskola javára szervezett rendezvényen Jámbor János köszöntője után dr. Orosz Ildikó, a főiskola elnök asszonya röviden ismertette a megjelentekkel a tanintézet múltját és fenntartásának nehézségeit. Szavai minden jelenlétet meggyőztek arról, hogy szükségük van bármilyen kis támogatásra is a főiskola működtetése érdekében.

A Beregszászban működő főiskolának jelentős szerepe van a kárpátaljai magyarság szülőföldjén való megmaradásában és a közösség túlélési esélyeinek javításában. 1992-ben a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség, a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség, a Kárpátaljai Református Egyház és az akkori Beregszászi Városi Tanács Alapítványt tett, és ezzel létrehozta, elsőként a Kárpátmedencében, a Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskolát. 1994-től a Nyíregyházi Főiskola kihelyezett tagozataként működtek, 1996-tól önálló jogi személyiséggel önálló felsőoktatási intézménnyé alakultak, mára 22 szakon 1015 hallgató tanul.

2003-ban felvették a II. Rákóczi Ferenc nevet. A főiskola 2002-ben kapta meg a Beregszászi Városi Tanácstól a főtéren lévő, 1908–1909-ben Jablonszky Ferenc tervei alapján épült Törvényhozási Palotát. Ezzel ugyan megoldódni látszott az oktatási intézmény elhelyezése, ám a főiskola alapítói és működtetői egyúttal hatalmas terhet vettek a vállukra. Az épület ugyanis olyan állapotban volt, mintha bombatámadás érte volna. A szovjet időben először kaszárnyaként, majd a hetvenes évektől kezdődően hadiüzemként működött. 1992-ben ugyan a szovjet hadsereg kivonult az épületből, de csak 2001-ben sikerült elintézni, hogy Moszkvától visszakapják azt. Ez idő alatt a város közcéje lett az impozáns épület. Miután az intézményt az ukrán állam egy hrvnyával sem támogatja, a főiskola vezetése a felújítás érdekében magyar önkormányzatokhoz fordult segítségért. Ennek eredményeként a legfelső szinttel kezdve eddig 33 előadót termet újítottak már fel, és minden termet tiszteltből a felújítást anyagilag támogató városról, önkormányzatról neveztek el. Ebbe a segítségnyújtásba kapcsolódtak most be a dunakesziek.

A jótékony est első részében Pitti Katalin „Vigasztal meg nemzetünket” című önálló műsorát élvezhette a szép számú közönség. A háromszintes iskola körbefutó belső átriumos emeleit mindenhol hatalmas zöld növények övezik. Így a nézőtér, az épület belső aulájában ülve, mintha egy hatalmas növénykertben szálltak volna felénk az Ómagyar siralomnak, Balassi Bálint megzenésített versének, Kodály Zoltán székely és dunántúli népdalgyűjtésének és Verdi Otellójából Desdemona Ave Máriajának csodálatos hangjai. A gyönyörű hangú és megjelenésű művésznő műsorában nemcsak énekével szolgált a jelenlévőknek. Hallhattuk tőle József Attila egy istenes versét, Hamvas Béla bölcs, eligazító gondolatát az „életbe való útra indítás/indulás felelősségéről” és egy szívszorító, felemelő történetet

az előadás alatt végig a kezében tartott girbe-gurba fáról. A háromágú fadarabot ekkor megfordítva egy faragott feltámasztott Krisztusra csodálkozhatunk rá. A Gergely István csik-somlyói atya által megáldott faragást nemrég Máriafalváról hozta magával az énekesnő.

Ezután a helyi Eudoxia Táncszínház tartotta fogva a figyelmünket. A 2003-ban alakult társulat autentikus kutatások alapján mai és régi magyar történeteket és legendákat dolgoz fel, ezáltal is igényt ébresztve múltunk alaposabb megismerésére iránt. A fiatal, tehetséges táncosok ezúttal Pitti Katalin közreműködésével a „Mint a feldobott kő” című verses, zenés tánckoncertet mutatták be a közönségnek, alaposan megtapsoltatva őket. A tartalmas és színvonalas esten a helyben élő Gulyás Dénes operaénekes Háromi Angelika zongorakísérete mellett néhány gyönyörű Bartók virágénekekkel, és Márai Sándort ajánlva a napjainkban elharapódzó silányság és talmi értékek elleni küzdelemhez búcsúzott a jelenlévőktől.

A műsor szünetében Petrás Mária és Petrás Alina csángó-földi képzőművészek kiállítását tekinthették meg a résztvevők. A kiállított, igényesen megmunkált – többek közt Krisztust, Máriát, feszületet ábrázoló – kerámiák közül néhányat a műsor végeztével meg is vásárolhattak az aukción részt venni szándékozók, aminek ellenértékét az alkotók szintén a főiskola támogatására ajánlották fel. Az est teljes bevétele így megközelítette a háromszázezer forintot.

Az est élményeivel frissen feltöltözve hazafelé még az utolsó eszembe, hogy mindannyiszor, amikor észreveszünk egy rászorulókat a közelünkben és segítőkészet nyújtunk neki, akkor talán egy piciny lépcsőfokot lépünk felfelé azon a létrán, ami a rendezvénynek ezúttal is ingyen helyet biztosító iskola Weöres Sándortól választott jelmondatában olvasható: „Alattad a föld, fölötted az ég, benned a létra.”

TYENTÉS LÁSZLÓ
Óbuda, 2006. november 26.

Mária-szobrot avattak Beregszászban

Beregszászban az egykori Sztálin-szobor helyén, a görög katolikus egyházközség kezdeményezésére Mária-szobrot avattak. Az emlékmű, ülő helyzetben, karjában a gyermek Jézussal ábrázolja a Szűzanyát. A szobor Jézus születése 2000. évfordulójának állít emléket.

Amint azt Magritics Volodimir atya elmondta, nem véletlenül esett a választás a postaépülettel szembeni park-részre: a terület ugyanis három templom, a görög katolikus, a római katolikus és a pravoszláv templom között terül el, így mindhárom felekezethez közel van. A szoboravatásra december másodikán került sor.

Az avatómisét Milán Sasik, a Munkácsi Görög Katolikus Egyházmegye apostoli adminisztrátora celebrálta. A gyülekezethez intézett beszédében köszönetét fejezte ki mindazoknak, akik lehetővé tették a szobor felállítását. Elmondta: bizik abban, hogy a szobor a következő jubileumig, azaz legalább 1000 évig áll majd Beregszászban, a II. Rákóczi Ferenc téren. A szobor megszentelését követően Gajdos István, Beregszász megyei jogú város polgármestere tartott beszédet. Elismeréssel szólt az egyházak tevékenységéről, majd köszönő oklevelet nyújtott át azoknak, akik a szobor felállításában szervezőként, vagy támogatóként részt vettek.

Az oklevelek átadását követően a beregszászi görög katolikus templom kurátora, Rozgonyi Miklós, valamint Margitics Volodimir tartottak beszédet.

MOLNÁR BERTALAN

15 éves az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség

November 24-én a beregszászi Szabadidőközpontban lezajlott az UMDSZ megalakulásának 15. évfordulója alkalmából az országos szövetség III. Kongresszusa. A közel félezer küldött meghallgatta Gajdos Istvánnak, az **UMDSZ elnökének beszámolóját. Többek között beszédet mondott** Göncz Kinga magyar külügyminiszter, Petróczy Sándor, a **HTMH elnöke**, Szabó Vilmos, a **magyar Országgyűlés Külügyi és határon túli magyarok kérdéseivel foglalkozó bizottsága elnökhelyettese**, Katona Tamás, a **Kárpátalja Szövetség elnöke**.

Fotó: *Ukrajnai Magyar Krónika*

Az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség jubileumi közgyűlésén **Göncz Kinga**, a Magyar Köztársaság külügyminiszter-asszonya és **Gajdos István**, az UMDSZ elnöke átnyújtotta a **2006. évi Kárpátaljai Magyar Nívódíjakat** a következő kategóriákban: *Hollósy Simon képzőművészeti díj: Matl Péter* szobrászművész, *Kovács Vilmos irodalmi és kulturális díj: Füzesi Magda* költő, *Drávai Gizella Közoktatási díj: a Nagyberegi Középiskola a beregi szöteskincsek megőrzéséért, Pócs Alajos újságírói díj: az Ukrajnai Magyar Krónika szerkesztősége, Nedeczey János önkormányzati és településfejlesztési díj: Ember Balázs*, Kisdobronypolgármestere, *Egan Ede gazdasági díj: Péter Csaba* beregszászi üzletember, *dr. Linner Bertalan egészségügyi díj: dr. Ljáh Erzsébet* ungvári gyermekgyógyász főorvos, *Lehoczky Tivadar tudományos díj: dr. professzor Vidnyánszky István*, az UTA Történettudományi Intézete külkapcsolatok főosztályának vezetője, *Nádas Anna közművelődési díj: a gáti születésű Cipola Gizella* kijevei operaénekes, *Illyés Gyula szórványmagyarorsági díj: Kijevei Magyarok Egyesülete, Fodó Sándor közösségi díj: dr. Tóth Mihály*, a jogtudományok kandidátusa, kisebbségi politikus.

Emléktáblát avattak a kuruc ezereskapitánynak

December 5-én emléktábla-avatással egybekötött megemlékezésre került sor a munkácsi járási Barkaszo községben: emlékjelet avattak Kis Albertnek, a község szülöttjének, a Rákóczi-szabadságharc ezereskapitányának.

Dupka György megyei képviselő, a MÉKK elnöke beszédében elmondta: az egyszerű jobbágyból ezereskapitányi rangra emelkedett Kis Albert elsősorban a szegé-

nyek érdekeinek képviselője és szószólója volt. Egész életútja során nem feledkezett meg arról a közösségről, amelyből vétetett.

Zubánics László történész Kis Albert életútjának fontosabb állomásait elemezte. A kuruc katoná, aki Thököly hadnagyaként, majd a hegyaljai felkelés egyik vezetőjeként írta be nevét a történelembe, Esze Tamással együtt a "jobbágy-frakciót" képviselte a Rákóczi-szabadságharcban. Valószínűleg ez okozhatta a vesztét is: a Nagyságos Fejedelem attól való félelmében, hogy a nemesség nagy része elhagyja táborát a jobbágyok túlzott követelése miatt, 1704. március 15-én kivégeztette.

A barkaszo középiskola növendékei rövid irodalmi összeállítással kedveskedtek a közönségnek, majd Zsidik Sándor, a Szernyei Községi Tanács elnöke, Majoros Béla iskolaigazgató és Dupka György, a MÉKK elnöke leleplezték az emléktáblát.

TUDÓSÍTÓNK

'56-RA EMLÉKEZTEK KIJEBEN

Kijevben is megemlékeztek az 1956-os forradalom 50. évfordulójáról. Az eseményre szép számban gyűlt össze a hágón túli magyarság a kijevei Magyar dombon lévő emlékműnél, ahol a koszorúzást követően elénekelték a magyar himnusz, majd megkoszorúzták Lisz Ferenc emléktábláját.

A megemlékezés a Magyar Köztársaság Kijevei Nagykövetségén folytatódott, ahol Tóth János nagykövet úr társaságában a jelenlévők megtekintettek egy filmet az '56-os eseményekről. A forradalom és szabadságharc hőseire Vidnyánszky István professzor emlékezett. A rendezvényen részt vett Kegyes Csilla attasé, Kárász Magdolna, az UMDSZ OT alelnöke, Szikora Attila, a Hmelnickij Szent István Magyar Szervezet elnöke, Vass Tibor, az UMDSZ alelnöke.

KÖZÖSEN MÉLTATTÁK A MAGYAR FORRADALOM ÉVFORDULÓJÁT

A Budapesten székelő Ukrajnai Nagykövetség és a Hadtörténeti Intézet és Múzeum közös szervezésében diplomaták, hadtörténészek, kutatók, civil szervezetek és intézmények vezetőinek részvételével az 1956. évi forradalom és szabadságharc 50. évfordulója alkalmából nemzetközi emlékkonferenciát szerveztek.

A színvonalas rendezvényt házigazdaként dr. Holló József vezérőrnagy és főigazgató nyitotta meg. Köszöntő beszédet mondott Dmitrij Tkacs ukrán nagykövet.

Az emlékkonferencián többek között előadást tartott Dupka György, a MEKK elnöke, az UMDSZ alelnöke. A szervezők egyben bemutatták a helytörténet '56 és Kárpátalja című könyvét, a most megjelent *Együtt c.* folyóirat '56-os tematikus számát.

Ukrán-Magyar Központ nyílik Kárpátalján

A Falvak Kultúrájáért Alapítvány a Magyar Köztársaság Külügyminisztériumának támogatásával Ukrán – Magyar Kulturális, Oktatási és Információs Központot hozott létre Rahón. A projekt célja az ukrán-magyar kulturális és gazdasági együttműködési lehetőségek feltárása, új kapcsolatok létrejöttének és a meglévő kapcsolatok fejlődésének elősegítése.

A Hmelnickij utca 86. szám alatti épületben kialakított előadóterem 15–20 fős oktatások, tanácskozások lebonyolítására alkalmas. Egykülön helyiségben számítógép, fénymásoló, skenner, valamint nyomtató áll rendelkezésre közösségi internet-hozzáféréssel. A központ működtetéséről az alapítvány a Rahói Járási Ukrán – Magyar Kulturális Együttműködési Társasággal közösen gondoskodik. A megvalósításba bevonják a régióban tevékenykedő, együttműködni kész magyar és ukrán civil szervezeteket, közösségeket.

Mezőgazdászok találkoztak Kiemelt támogatásra van szükség

A Kárpátaljai Magyar Agrár-vállalkozók Szövetsége (KMASZ), illetve a Magyar Köztársaság Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériuma (FVM) által 2004-ben kötött együttműködési szerződés áttekintése, a jövőbeni közös tervek megbeszélése volt a témája a Beregszászi Polgármesteri Hivatal tanácsstermében november 8-án megtartott fórumnak. A Kárpátaljai Magyar Agrár-vállalkozók Szövetségének tagjai és az FVM képviselői között nem első ízben került sor érdekegyeztetésre. Az anyaországi szakemberek rendszeres támogatásban részesítik, tanácsokkal látják el vidékünk gazdálkodóit.

A találkozó résztvevőit Kincs Gábor alpolgármester, az UMDSZ alelnöke köszöntötte.

Gajdos István, Beregszász polgármestere, a Kárpátaljai Határmenti Önkormányzatok Társulásának (KHÖT) elnöke fontosnak nevezte, hogy a magyar kormányzat többször nyilvánította: megkülönböztetett figyelmet fordít Kárpátalja magyarságára. Am annak érdekében, hogy e pozitív diszkrimináció ne csak papíron maradjon, megfelelő mechanizmusok kidolgozására van szükség. Ehhez kérte a gazdák segítségét.

A kárpátaljai gazdálkodók helyzetét, a KMASZ Jótékony-sági Alapítvány tevékenységét, eredményeit Homoki László ismertette. Az alapítvány elnöke a magyarországi szakemberek segítségét kérte a pályázati lehetőségek felkutatásában és kihasználásában. Kiemelte a falugazdász-hálózat jelentőségét, amelynek kialakításában óriási segítséget kaptak Magyar Miklóstól, az FVM Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei főfalugazdásztól.

Dr. Solymosi József, az FVM miniszteri főtanácsosa elmondta: a kormány szándéka, hogy a szakminisztériumok bevonásával eredményes párbeszédet folytasson a kárpátaljai gazdaszövetséggel. Ők is törekednek a határon kialakuló feszültségek enyhítésére, hisz ez az áldatlan állapot negatívan befolyásolja a határ menti kapcsolatépítést és -fejlesztést. E nélkül pedig elképzelhetetlen az

EU-s pályázatokon való részvétellel, aminek alapját épp a határon átívelő együttműködés képezi.

A miniszteri főtanácsos megosztotta a jelenlévőkkel Magyarországnak az Európai Unióhoz való csatlakozásában szerzett tapasztalatait, beszámolt egy új terület, a biomassa felhasználása révén létrehozott alternatív energia jelentőségéről.

Csongrádi Zoltán, az FVM hivatalvezetője arra hívta fel a figyelmet, hogy Kárpátalja óriási szerepet játszhat az élelmiszer-termelésben és -feldolgozásban, hiszen az EU hatalmas piacot lát a keleti régióban.

Kovács Mariann, a külügyi főosztály vezetője támogatásokról biztosította a gazdákat az Interneten való megjelenés, az információcsere minőségi javítását illetően.

A találkozóon a gazdák kérdésekkel, javaslatokkal fordultak az anyaországi szakemberekhez. Orosz János kisbégányi gazdálkodó javasolta például, hogy a támogatásokat ne általánosan folyósítsák, hanem maguk a gazdák kapják meg azokat. Cseh József, a Beregszászi Járási Farmerszövetség elnöke jogi szaktanácsadás beindításának szükségességére hívta fel a figyelmet, Tóth Árpád nagybereg-i farmergazda pedig magyarországi vállalkozók által Kárpátalján működtetett mezőgazdasági szaküzlet létrehozását szorgalmazta annak érdekében, hogy az itteni gazdáknak ne kelljen a határon "lopva" behozni a vetőmagokat, felszerelést, hanem helyben megvásárolhassák azt.

A találkozó munkájában részt vett Ujlaki György konzul, aki a schengeni vízummal kapcsolatos kérdésekre adott kimerítő választ az érdeklődőknek.

Zárszavában Gajdos István köszönetet mondott a vendégeknek, a szép számban megjelent gazdáknak. Tájékoztatót adott a kishatárforgalom újraindításával kapcsolatos tárgyalások menetéről, illetve arról, hogy a KHÖT keretein belül jogi szaktanácsadó irodát hoznak létre, s az ottani szakemberek szívesen válaszolnak majd a gazdálkodók kérdéseire.

BÍRÓ GYÖNGYI

Megkérdeztük az illetékest

MI LESZ SCHENGEN UTÁN?

Magyarország Európai Unióhoz történő csatlakozását követően a magyar fél jelentősen szigorította a határátkezelést, ami nagy érvágás többek között a kárpátaljai magyarok számára is. Am ez még nem minden: a schengeni vízum jövő év szeptemberétől várható bevezetése szinte elvágja az anyaországgal összekötő szálakat. Sokakat érdekel, mire számíthatnak e tekintetben? A kérdést továbbítottuk Ujlaki Györgynek, a Magyar Köztársaság Ungvári Főkonzulátusa Beregszászi Ügyfélszolgálati Irodája konzuljának, aki elmondta:

– Magyarország aktívan lobbizik a kárpátaljai és a szerbiai magyarság határátkelésének megkönnyítése érdekében. Ennek eredményeként sikerült elérni, hogy az egyszeri schengeni vízum értéke 35 euró maradjon, egy francia elképzelés szerint ugyanis 60 euróra emelték volna. A magyar kormány kishatárforalmi egyezmény elfogadását

szorgalmazta, amit el is fogadtak már Brüsszelben. Az egyezmény keretein belül bilaterális tárgyalások indulnak Magyarország és Ukrajna között. Az elképzelések még nem véglegesek, de értesüléseim szerint azok kapnának hitelkártya nagyságú kishatárforalmi engedélyt, akik a határtól legfeljebb 30–50 kilométer távolságra laknak. Valószínűleg az 50 kilométeres elképzelés valósul meg a határ mindkét oldalán. Tehát aki 50 kilométeren belül lakik a magyar határtól és legalább 3–5 éve folyamatosan itt él, bejelentett lakhellyel rendelkezik, az vízum nélkül utazhat majd Magyarországra 50 kilométeres körzetben. Hogy bélyegzés lesz-e, az a tárgyalásokon dől el, akárcsak az, milyen hosszú idejű ott-tartózkodásra jogosít az engedély. Bizom abban, hogy ez megvalósul, és a Kárpátalján élő magyarság számára a jövőben is meglesz a lehetőség az egyszerűsített határátkelésre.

B. GY.

„...továbbra is a kárpátaljai magyarsággal szeretnénk foglalkozni”

Pappné Popovics Judit a Határon Túli Magyarok Hivatalának főmunkatársa, Ukrajnával foglalkozó területi referens. A kezdetől itt dolgozik, sőt 1990 októberétől az említett hivatal elődjénél, a Miniszterelnöki Hivatal Határon Túli Magyarok Titkárságánál kezdett el tevékenykedni, amely 1992-ben alakult át a Határon Túli Magyarok Hivatalává.

– Azóta folyamatosan Kárpátaljával foglalkozom. Szakmámat illetően vegyész vagyok, de másoddiplomat is szereztem a Budapesti Közgazdasági Egyetemen, hogy megfeleljek a munkakörömből adódó új kihívásoknak.

Az évek során beleszerettem ebbe a munkába, nagyon örülök, hogy gyakran jöhetnek Kárpátaljára – mondta Popovics Judit, majd hozzátette: – Az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség politikusaival is hivatásomnál fogva ismerkedtem meg. Megalakulásától folyamatosan figyelemmel kísérem a szövetség tevékenységét, és úgy látom, olyan csapat állt össze, amely tud és akar tenni annak érdekében, hogy az itt élőknek

jobb sorsa legyen; szülőföldjükön tudjanak boldogulni. Örömmel tapasztalom, hogy fejlődik a térség, a változások szemmel láthatóak.

– A Határon Túli Magyarok Hivatala csupán december 31-ig működik...

– Igen, megszűnik, és a Miniszterelnöki Hivatalon belül létrejön a Nemzetpolitikai Főosztály, amely átveszi feladatait. Ezek között természetesen továbbra is szerepelnek a kárpátaljai magyarságot érintő kérdések. Hála Istennek, én munkatársa leszek az említett főosztálynak, remélhetőleg tapasztalataimat majd ott tudom hasznosítani.

Krónika-infó

Tourinform Iroda nyílt

Az Európai Unió Interreg III/Tacis Magyarország—Szlovákia—Ukrajna szomszédsági Program támogatásával Tourinform Iroda és Kiállítóterem nyílt Beregszászban. Az ünnepélyes megnyitóra november 17-én került sor.

Az egybegyűlteket Tarpai József, az Ukrán–Magyar Területfejlesztési Iroda vezetője köszöntötte. Beszédében kihangsúlyozta, hogy Beregszásznak fontos turisztikai központtá kell válnia, s ebben nagy szerepe lehet az irodának.

Munkács és Rahó után a beregszászi turisztikai információs iroda immár a harmadik, amely megnyitotta kapuját az érdeklődők előtt.

– Reméljük, hogy az iroda be fogja váltani azokat a reményeket, amelyeket hozzá fűztünk – mondta Tarpai József.

A szónok végül köszönetét fejezte ki partnereiknek, többek között a Kárpátalja Megyei Közigazgatási Hivatal Nemzetközi Kapcsolatok és Turisztikai Főosztályának, a magyarországi partnerek közül a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területfejlesztési Ügynökségnek, valamint a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Falusi Turizmus Osztályának az együttműködésért.

Ezt követően Hanusz Árpád szólt az egybegyűltekhöz. AFATOSZ alelnöke kihangsúlyozta: az iroda összefogás eredménye, hiszen a pénz önmagában kevés lett volna ahhoz, hogy egy ilyen információs intézmény létrejöjjön, amely nemcsak az ide utazóknak az informálását szolgálja majd, hanem azt is, hogy az itt élők nyugodtabban, magabiztosabban utazhassanak a világ bármelyik tájára.

Üdvözölte a jelenlévőket, méltatta a rendezvényt Olekszandr Marcsenko, a megyei közigazgatási hivatal nemzetközi kapcsolatok és turisztikai főosztályának helyettese, valamint Tóth Géza, Beregszász jegyzője, aki a turizmus fejlesztésének fontosságát emelte ki beszédében.

Az avatószalag átvágása után Egressy István görög katolikus parochus megszentelte az épületet, s a vendégek belülről is megtekinthették az irodát.

HEGEDŰS CSILLA

Emléktábla a börtön falán

A helyszín és az épület rendeltetése mit sem változott: akárcsak 50 évvel ezelőtt, ma is a szabadságuktól megfosztott elítélteket tartják fogva az ungvári börtönben. A különbség “csak” annyi, hogy míg manapság bűncselekmények elkövetői a fogva tartottak, addig 1956 őszén ártatlan emberek lettek a börtön lakói.

Hosszú évtizedeknek kellett eltelni ahhoz, hogy egyáltalán beszélni lehessen a történekekről. Az 50. évforduló azonban némileg megnyitotta a szíveket, s a Magyar Köztársaság Ungvári Főkonzulátusának kezdeményezésére 2006. október 18-án emléktáblát avattak az egykori elítéltek tiszteletére az ungvári börtön falán. Azok előtt a hős szabadságharcosok előtt tisztelegtek, akik mertek szembeszállni a totalitárius rezsimmel és egy demokratikus pluralista társadalom létrehozását tüzték zászlajukra.

A rendezvény résztvevőinek, szabadságharcosoknak és hozzátartozóiknak Sziklavári Vilmos főkonzul elevenítette fel az '56-os eseményeket. Mint mondta, e nemes cselekedetek végrehajtóit az akkori elnyomó rezsim azzal “jutalmazta”, hogy megfosztotta őket személyi szabadságuktól. Közülük mintegy 840 magyar állampolgárt – lábbal tiporva a nemzetközi jogot – áthurcoltak a szovjet–magyar határon és e börtönben tartottak fogva '56 őszén több hónapra keresztül. Velük együtt több, a magyar forradalommal szimpatizáló és mellette kiálló szovjet állampolgárt is fogságba vetettek.

A Magyar Köztársaság Ungvári Főkonzulátusa, a Határon Túli Magyarok Hivatala és a Nagy Imre Társaság a börtön falán elhelyezett, Matl Péter munkácsi szobrászművész által készített emléktáblával kívánt tisztelni a hősök és az áldozatok emléke előtt.

A főkonzulköszönetet mondott Ukrajna külügyminisztériumának, az ungvári börtön, valamint a város és a megye közigazgatási vezetőinek, hogy lehetővé tették az emléktábla felavatását ezen a helyen.

Brenzovics László, a KMKSZ alelnöke Dávid és Góliát harcához hasonlította az '56-os történeket, s ebben a harcban Dávid győzött.

Gajdos István, az UMDSZ elnöke örömmel mondta el: ha nehezen is, de sikerült kiharcolni, hogy a börtön falára felkerüljön az emléktábla.

Dmitro Szimulik, Ungvár alpolgármestere nagyra értékelte a városvezetés és a főkonzulátus együttműködését az emléktábla-állítás ügyében.

Lakatos István, a Nagy Imre Társaság Szabolcs–Szatmár–Bereg megyei elnöke Nagy Erzsébet asszony, a társaság örökös elnökének szívélyes üdvözlését, jókívánságait és köszönetét tolmácsolta mindazoknak, akiknek része volt abban, hogy az emléktábla felkerüljön a börtön falára.

Újság Tibor tanár, a Nagy Imre Társaság tagja a börtönhöz fűződő személyes “élményeit” osztotta meg az emlékezőkkel.

Ezután leleplezték az emléktáblát és koszorút helyeztek el a hősök tiszteletére.

BÍRÓ GYÖNGYI

Új MVSZ-vezetőket választottak Kárpátalján

Kárpátalján újjáalakult a Magyarok Világszövetségének Országos Tanácsa. A Beregszászon megtartott közgyűlés új elnökséget, bizottságokat és küldötteket választott. Az MVSZ Ukrajnai Országos Tanácsának új elnöke Ambrus Pál, a Técsői Magyar Tannyelvű Református Líceum igazgatója, alelnöke pedig Pirigy Béla, a Beregszászi Művészeti Iskola igazgatója lett.

A Beregszászban megtartott közgyűlésen megválasztották az MVSZ Ukrajnai Országos Tanácsa elnökségének öt tagját. A már említett Ambrus Pál és Pirigy Béla mellett az elnökség tagja lett Zubánics László, a Beregi Hírlap főszerkesztője, Dupka György, a Magyar Értelmiségiek Kárpátal-

jai Községének elnöke és Kincs Gábor, a Kárpátaljai Magyar Szervezetek Fórumának elnöke, Beregszász alpolgármestere.

Az MVSZ ukrajnai tagjainak közgyűlése, melyen jelen volt Patrubány Miklós elnök és Alakszainé dr. Oláh Annamária, az MVSZ Kárpát-medencei régiójának alelnöke, kezdeményezi a honfoglalási emlékmű helyreállítását a Vereckei-hágón. A közgyűlés határozott a HONLEVÉL újság terjesztéséről, eladási árként három hrivnyát ajánlva.

A Himnusz és a Székelyhimnusz éneklésével kezdődő ülést a Szózzal zárták.

Forrás: az MVSZ Sajtószolgáltatás

Menjünk el mind Bethlehemig – és lássuk meg...

“Voltak pedig pásztorok azon a vidéken, akik kinn a mezőn tanyáztak és vigyáztak éjszaka az ő nyájuk mellett. És imé az Úrnak angyala hozzájuk jött és az Úrnak dicsősége körülvette őket: és nagy félelemmel megfélemlédtek. És azt mondta nékik az angyal: Ne féljetek... Mert született néktek ma a Megtartó, aki az Úr Krisztus, a Dávid városában.” (Lukács 2:8-17.)

A karácsonyi evangélium (örömhír) mindig így kezdődik az Isten bűnbocsátó kegyelmére rászoruló ember és embervilág számára. A Szent Isten közel jön az emberhez és kijelenti az Ő kegyelmes döntését. Ezzel az önmagát kijelentő Istennek soha nem könnyű a találkozás. Nem könnyű, mert ebben a találkozásban a tökéletes és szent Isten áll oda a tökéletlen, bűnös és ítéletre méltó ember elé. Ezért ez a találkozás félelmetes. Amikor az első ilyen találkozásról olvasunk a Bibliában – közvetlen a bűneset után – ott is ez történik. Az engedtlenség bűnében talált ember félelmében elrejtőzik a számonkérő Isten elől (I. Mózes 3:8-10.) De nem maradhat elrejtőzve. Elő kell jönni és meg kell hallani az élő Isten döntését. És az a csodálatos dolog, hogy abban az ítéletben, amelyik ott elhangzik a bűnös ember fölött – végső záradékképpen elhangzik egy nagyon drága ígéret, amely tulajdonképpen felmentő ítélet: “Az asszony magva (a karácsonykor megszületett Jézus Krisztus) a kígyó fejére tapos. Eltörli a bűn hatalmát” (I. Mózes 3:15.)

Ez a kegyelmes találkozás és kijelentés lesz valósággá azon a bethlehemi éjszakán, ott, a bethlehemi mezőkön a pásztorok számára és az egész embervilág számára. Az öröm, amelyet ott az Úrnak angyala meghirdetett, nemcsak a pásztoroknak szólt, hanem az egész népnek, minden népnek a világon (Lukács 2:10.). Igaz, itt is az élő Isten akaratával való találkozás “nagy félelemmel” tölti el a pásztorok szívét. De a szent Isten nem azért jelentette meg a maga dicsőségét a küldött angyal megjelenésével, hogy halálos rémületbe ejtse a pásztorokat, hanem azért, mert nagy örömet akart velük közölni. És hogy ez a közlés tényleg nagy öröm lehessen, először a félelemtől szabadította meg őket. Ne féljetek, mert nagy örömet hirdetek néktek: “Mert született néktek ma a Megtartó, ki az Úr Krisztus, a Dávid városában.” (Lukács 2:11.) Az asszony magva eljött a világba, hogy a kísértő fejére taposson, hogy elvegye a Sátán erejét, hogy megszabadítson titeket a bűn rabságából.

De hogy ez a karácsonyi örömhír valóban örömet adjon a félénk szívű pásztorok számára, hogy valóban merhessenek is örülni, azért a szent Isten látható jelről is gondoskodott: “Ez pedig néktek a jele: találtok egy kisgyermeket bepólyálva feküdni a jászolban”. És a kegyelmes isteni üzenet után felcsendül a dicsőítő ének: “Dicsőség a magasságos mennyekben az Istennek, és a földön békesség, és az emberekhez jóakarát” (Lukács 2:14.) A karácsonyi evangéliumnak

ez a része annak a bizonyossága, hogy Isten mindig úgy készíti el a maga kegyelmét az ember számára, hogy az ember a maga módján is meggyőződhesen arról: szemmel láthatóvá és kézzel foghatóvá teszi azt.

De ha csak annyi történt volna a pásztorok életében, ott, a bethlehemi mezőkön, hogy elhangzik a hírt hozó angyali üzenet, és tovább nincs semmi, akkor az csak egy különleges élmény maradt volna az ő számukra, és semmi több. De Isten nem karácsonyi élményt akart adni az ő számukra, hanem karácsonyi találkozást! Ezért indította a pásztorok szívét egy nagy elhatározásra: “Menjünk el mind Bethlehemig és lássuk meg a dolgot, amelyet az Úr megjelentet nekünk” (Lukács 2:15.). És az elhatározás a Szentlélek munkája volt akkor, ott. És elmentek és megtalálták a kisgyermeket, aki a jászolban feküdt. Más evangéliumi üzenet szerint oda is ádták Neki a szívük ajándékát. Azt, ami az Ő életüknek az értéke volt. Igen, az ember fia – az asszony magva –, az Úr Jézus Krisztus azért jött erre a világra, hogy ilyen találkozások mehessenek végbe ezen a földön. Hogy emberek megismerhessék a bűnbocsátó Isten ingyen kegyelmét, hogy megismerje a világ: nem az az Isten akarata, hogy elpusztuljon az emberiség a maga bűnében – hanem, hogy az Úr Jézus Krisztussal való találkozásban megszabaduljon az ítélettől – és félelem helyett örvendező élettel dicsőítse szabadító Istenét. De ehhez találkozni kell Vele.

A pásztorok a találkozás után egy nagy küldetésnek lettek a részesei. Nem azért találkozhattak a világ üdvözítőjével, hogy aztán továbbra is minden úgy menjen életükben, ahogy azelőtt volt. “És ezt látván elhirdették, ami nékik a gyermek felől mondatott” (Lukács 2:17.). Nem azért kapták a találkozás örömét, hogy személyes örömeimük legyen, hanem, hogy azt továbbadják. Péter apostol erről így vall: “Mert nem tehetjük, hogy amiket láttunk és hallottunk, azokat ne szóljuk” (Cselekedetek 4:20.). A karácsony öröme azért hirdettetett ott a bethlehemi mezőkön, a pásztorok azért találkozhattak a jászolnál a kiseddel, hogy sokan meghallhassák: “Született néktek Megtartó, ki az Úr Krisztus a Dávid városában.”

A karácsonyi evangélium ma is erről szól. A kegyelmes Isten elküldi az ő hírnökeit – eljuttatja az Evangéliumot emberi életkehez. Megszólítja a félelemben élő embert az élet útján és kijelenti neki az Ő kegyelmes végzését: “Ne félj, mert megváltottalak, neveden hívtalak téged, enyém vagy! Mert én vagyok az Úr, a te Istened, Izráelnek Szentje, a te megtartó” (Ézsaiás 43:1,3.). Ahírnökök ma nem mennyből alászállott angyalok, hanem a szolgálatra felkent biznyságtévő emberek, akik hirdetik az élő Isten üzenetét. Vagy az a tény, hogy az Ige le van írva a Bibliában és onnan minden írni-olvasni tudó ember elolvashatja és megértheti, hogy mit adott az Atya Isten karácsonykor a Fiúban – a Úr Jézus Krisztusban.

De nem elég hallani az örömmenetet ma sem. Személyesen kell vele találkozni. Vele, az Idvezítővel, aki azért jött erre a világra, hogy elvegye a világ bűnét, hogy halálával és feltámadásával legyőzze a halál erejét és a benne hívőknek győzelmes életet adjon. A Vele való találkozásnak ma is megvan a jele. A pásztoroknak a jel a jászolbölcsőben fekvő gyermek volt. Mi már csak erről a jelről tudhatunk. Am van egy másik jel is: a Golgota hegyén felállított kereszt, ahol az élet Úra feláldozta a maga életét érettünk, ahol megfizette a mi bűneink árát, ahol elvégezte, hogy mi megszabaduljunk a bűn szolgátságából. De aki ennél a jelnél találkozott Ovele, az nem teheti, hogy amit látott, arról ne tegyen biznyságot, hogy ne adja tovább a maga karácsonyi örömét. Mert nem magáncélra kapta azt. Petőfi Sándor, a XIX. század költőjéhez így ír: “Ha nem tudsz mást, mint eldalolni saját fájdalom-örömed, /Nincs rád szüksége a világnak. /Azért a Szent Fát félretedd”.

A Biblia ezt így mondja: “Egymás terhet hordozzátok és úgy töltsétek be Krisztus törvényét”. Ha kaptál karácsonyi örömet – add tovább, mert sokan várják, akik szűkölködnék.

Végezetül még egy nagyon fontos kérdés: miért Bethlehemben – egy eldugott kisvárosban kellett megszületnie a világ Megváltójának? Ha felületesen olvassuk a Bibliát, azt mondhatnánk, azért, mert az előző versekben arról van szó, hogy Augustus római császár, a világ akkori hatalmassága parancsot adott az egész birodalomban a népszámlálásra. Ezért kellett Józsefnek Máriával együtt Názáretből Bethlehembe menni. Ezért született az a gyermek, mert Mária már előtte várandós volt. De nem ez az igazság. Még a római birodalom és Augustus császár sehol sem voltak, az ígéretet adó Isten már meghatározta, hol fog megszületni a világ Megváltója. A Messiás születéséről és országjárásáról sokkal előbb így ír Mikeás próféta: “De te Efratának Bethleheme, bár kicsiny vagy a Júda ezrei között: belőled származik nékem a ki uralkodó az Izráelen; a kinek származása eleitől fogva, öröktől fogva van” (Mikeás 5:2.). Igen! Nem a világ ura parancsol, hanem az egyedüli Úr – az Isten! Ahogy egy régi énekünk mondja:

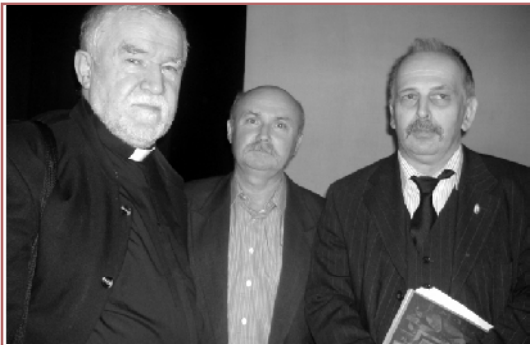
*É világnak történeti
levének akaratából,
Nem a szerencse vezeti
azokat csak vaktából,
Hanem úgy mennek végbe
a földön és az égben,
Amint szájából kijönnek
az egy Fő Gondviselőnek.
Ezért énekeliük
az angyali karokkal együtt –
“Dicsőség a magasságos mennyekben
az Istennek, és a földön békesség és
az emberekhez jóakarát.” (Lukács 2:14.)*

GÉCZY TIHAMÉR
református lelkipásztor

Romzsa Tódor emlékezete

2006. november 7-én a Magyarok Háza Széchenyi termében a Kárpátaljai Szövetség és a Magyarok Világszövetségének Szent László Akadémiája a boldoggá avatott Romzsa Tódor kárpátaljai vértanú püspökre emlékezett. A rendezvényen Puskás László „Megalkuvás nélkül. Boldog Romzsa Tódor élete és vértanúhalála” című könyvéről (Barnaföldi Gábor Archivum), illetve a vértanúról Katona Tamás történész, a Kárpátaljai Szövetség elnöke és Major Zoltán könyvtáros, történész tartott előadást. A rendezvény vendége volt Puskás László görög katolikus pap, festőművész, a könyv szerzője.

Puskás László, a könyv szerzője, Major Zoltán könyvtáros, történész és Medvigy Endre, a Szent László Akadémia elnöke a könyvbemutató után

Elősként Medvigy Endre, a Magyarok Világszövetsége Szent László Akadémiájának elnöke köszöntötte az egybegyűlteket, majd átadta a szót Katona Tamásnak, aki a munkácsi görög katolikus egyházmegye történetéről beszélt. Kihangsúlyozta többek között, milyen fontos szerepet vállaltak az akkori görög katolikus kispapok az 1848–1849-es szabadságharcban.

Sorra vette a püspököket, eljutva amártírhálalt halt Romzsa Tódorig, akit 1947. november 1-jén gyilkoltak meg. Először közlekedési balesetnek álcázva egy terepjáró leszorította az útról a püspököt szállító lovas kocsit, aki éppen templomszentelésről tartott hazafelé. Az NKVD gyilkosai már hevesen ütlegelték a földön heverő embereket, amikor váratlanul megjelent egy postaautó. A meghíúsult mérenyletbe nem nyugodtak bele a véredek. Végül is a halált egy injekció okozta, amelyet egy felbérelt ápolónő adott be a püspöknek.

Apor Vilmos vértanú püspök élete már ismert Magyarországon, Romzsa Tódorról, Kárpátalja mártír papjáról azonban kevesen tudnak. Puskás László ezt a hiányosságot igyekszik orvosolni igényesen megírt könyvével. A kiadványt Major Zoltán mutatta be az egybegyűlteknél.

Ezután az író, Puskás László osztotta meg gondolatait az egybegyűttekkel. Sokak számára új információ volt, hogy Szent István édesanyját bizánci, azaz görögkeleti pap keresztelte meg, így tehát nem véletlen, hogy első királyunk Rómában és Konstantinápolyban is épített zarándokhelyet. Vannak feltevések arról is, hogy a Kalocsai Érsekség kezdetben görög katolikus volt.

Az író elmondta: Romzsa Tódor magyar letére már korai ifjúságától orosz közösségben misszionárius görög katolikus pap szeretett volna lenni. Isten

meghallgatta könyörgését, élete a lelkek tisztaságáért felajánlott áldozat volt.

„És mi baj, ha megölnék: Krisztusért meghalni annyi, mint örökké élni” – írta Romzsa Tódor egyik levelében 1939-ben. Már akkor jól látta: mindenkinek megvan a maga sorsa. 2001. április 24-én II. János Pál pápa jelenlétében Rómában kihirdették a Beatifikációs Ügyek Kongregációjának dekretumát, amely Romzsa Tódor püspököt, a ruszinok bizánci rítusú Munkácsi Apostoli Adminisztrátorát vértanúnak jelenti ki. A Szentatyá 2001. június 27-én avatta őt boldoggá ukrainai lelkipásztori útja során.

Ujabbán mind több gyermek viseli keresztnevét, imameghallgatások sokasága jelzi közbenjárását. Templomok, kápolnák épülnek tiszteletére, ikonokon, mozaikműveken látjuk képmását. Az ungvári szeminárium is az ő nevét viseli. (Idézet Puskás László könyvéből.)

Tudósiótnk

A jó pásztor, Romzsa Tódor öröksége

A Barnaföldi Gábor Archivum kiadásában megjelent könyv szerzője Puskás László görög katolikus lelkész, festőművész, akit személyes érintettség fűz a címben említett, 2001-ben II. János Pál által boldoggá avatott vértanú püspökhöz.

Az életút állomásainak részletezésétől itt eltekinthetünk, mivel az pontosan nyomon követhető Puskás László könyvéből. A János evangélium szerinti életút – A jó Pásztor életét adja a juhokért – nagyrészt Kárpátaljjal fonódik össze. A XIX. század végén és a XX. század elején kialakult elnevezés az ezeréves Magyarországnak egy periférikus, soknemzetiségű és sok vallású földrajzi-történeti táját jelöli, közelebről az északkeleti Felvidéknek nagyjából Szatmár, Bereg, Ung, Ugocsa, Máramaros vármegyék által felölelt részét. Az a Szent István birodalmának népeit összefűző harmónia, amely a Nagyságos Fejedelem idején a ruténokat a gens fidelissima (kedves népünk) jelzővel tüntette ki még 1848–1849-ben is alapjában véve jellemezte az itt élő népek együttélését. A XX. század azonban érdemi változást hozott: a nyugat-európai eszméramlat, a Janus-arcú, francia és német mintájú nacionalizmus nemcsak a szükséges változás számára készíti elő a szellemi-lelki feltételeket, hanem a kultúr-nacionalizmuson túl utat nyit a cári Oroszország, majd a Szovjetunió nagyhatalmi törekvéseinek. A hadak járásának első főpróbája már 1918–1919-ben eléri Kárpátalját is. Apolgári demokratikus Csehszlovákia nemcsak ígéretét szegi meg, amikor Kárpátaljának nem adja meg az autonómiát, hanem gyarmatként kezeli a területet. Az „oszd meg és uralkodj” régi elvét követve pedig az ortodox vallást támogatja.

Romzsa Tódor egy szegény, elmaradott, háborútól, nagyhatalmak vetélkedésétől, acsargó nacionalizmusok viszálykodásától sújtott Kárpát-

alján kezdte meg működését.

Amikor 1944-ben fiatalon püspökké szentelik, a Vörös Hadsereg már a kapuknál állt. Erénye lett a veszte: alkalmasnak látszott arra, hogy egyként szívén viseli a görög katolikus rutének és magyarok lelki üdvét és jó kapcsolatokat alakít ki az ortodox vallásúakkal. Az anyagelvű és istentagadó despotikus Szovjetunióknak azonban nem az autonóm színeket megőrző együttműködésre, hanem vallástalan tömegek uniformizálására volt szüksége: konkrétan a nyájak összeterelésére és összezavarására egy istentelen hatalom, a szovjet állam fősege alatt. Ennek a törekvésnek állt útjában Romzsa Tódor.

Főpásztori működését legjobban talán Ravasz László szavaival jellemezhetjük:

“Ki nem lehet beszélni: mekkora áldást jelent egy jó pásztor a nyájra. Kálvín azt mondja, hogy a nyáj meg tud élni napsugár nélkül, kiállja az aszályt, hideget és meleget, ragadozó vadak pusztítását, ha jó pásztor a van; viszont szézzüllik, tehetetlenné válik, elpusztul, ha rossz pásztor a van, vagy pedig nincs pásztor a van. A pásztor a gyülekezet lelkiismerete, életöszöne, megmentő reflexe, állandó ihletése, egy szóval sorsa. Nincs tehát szükségesebb dolog a világon, mint a pásztor. Ma, amikor az fenyeget, hogy az egyházat haszontalan intézménynek kiáltják ki és a lelkészt felesleges “improduktív” fogyasztónak, mindennél fontosabb, hogy olyan pásztorok legyünk, akikre olyan szükség van, mint a falat kenyérre. Kinek ne volna szüksége egy szívre, amely megért; egy kézre, mely segít, egy szívre, mely kész meghalni érte.”

MAJOR ZOLTÁN
könyvtáros, történész,
az Országos Széchenyi
Könyvtár munkatársa

(* Az előadást rövidített formában közöljük.)

Megújult a ferencesek temploma

Október 23-a a római katolikusok nap-tárában Kapisztrán Szent János ünnepe. A nap jelentős változásokat hozott a hívek és a nagyszőlősi ferences rendház szerzete-seinek életében. Hála a római katolikus egy-ház támogatóinak, az 1693-ban a Perényi család által emelt kolostor és templom is-mét régi fényét megközelítő állapotba ke-rült.

A megújult és immár véglegesen a fe-rencsek nagyszőlősi rendházának tulajdo-nába került épületegyüttes templomát — ünnepi szentmise keretén belül — Majnek Antal, Kárpátalja római katolikus püspöke szentelte fel.

A misén elhangzó püspöki prédikáció-ból a hívek megismerhették Assisi Szent Fe-renc követői egyik legrégebbi kárpátaljai ko-lostorának történetét, valamint Kapisztrán Szent János, a templom és kolostor névadó-jának kalandos és tanulságokban bővelke-dő életútját, melynek során a nagyhatalmú nápolyi jogászból alázatos és mélyen hívő szerzetes, majd Nándorfehérvám al az egye-temes kereszténység hőse lett.

Márió atya, a rendház főnöke köszöne-tet mondott az önzetlen adományozóknak, a nagyszőlősi járási hatóságoknak, valamint Liszenko János építésznek a felújítási mun-kálatok koordinálásáért és kivitelezéséért.

Mivel a templomszentelést megelőző három napon a Nyírfácska Gyermekegthon lakói számára gyűjtöttek Nagyszőlős római katolikus hívei, az árvaház neveltjei kis mű-sorral kedveskedtek a misén megjelentek-nek, majd ismét megkondult a Kapisztrán Szent János templom sok vihart megélt ha-rangja, hirdelve, hogy a törökverő Hunya-di János barátja és harcostársa, Nándorfe-hérvár hallhatatlan hőse lélekben ma is ve-lünk van.

MATÚZ ISTVÁN

Zán Fábián Sándornak
szavaztak bizalmat

Püspököt választott a Kárpátaljai Református Egyház

A napokban püspököt választottak a kárpátaljai reformátusok. A tisztségért Szi-lágyi Károly és Zán Fábián Sándor indult. A szavazatok összeszámlálása után kide-rült, hogy 56%-kal Zán Fábián Sándor nyer-te meg a választást.

Zán Fábián Sándor, aki lelkipásztor, s jelenleg a Kárpát-aljai Református Egyház főjegyzője-ként tevékenykedik, 1973. július 11-én született a nagyszőlősi járási Ruszka Dolina községben. A Szőlősvégardói Középszkolában érettségizett 1990-ben, s még ebben az esztendőben felvételt nyert a Deb-receni Teológiai Akadémia lelkipásztori sza-kára. Lelkipásztorrá való felszentelése Deb-recében történt 1996. szeptember 18-án. Ez év októberétől lelkipásztorként szolgál a mezővári és a borzsovai református gyüle-kezetekben, majd 1999 októberétől Bor-zsován felügyelő lelkészként, Haláboron pedig lelkipásztorként folytatott szolgál-atot. Egy évet Németországban töltött, ahol elsajátította a német nyelvet.

Lelkipásztori szolgálataival párhuzamo-san 2000-től a Beregi Egyházmegye Építészeti Bizottságának elnöki teendőit is ellátja, 2002-től pedig a Kárpátaljai Református Egyházke-rület lelkési főjegyzője, s megalakulásától a KRISZ elnöke. Mindemellett egyházkerületi szinten a Missziói és az Építészeti Bizottsá-gok vezetését is felvállalta, vezető lelkipász-torként pedig a továbbiakban is szolgál a mezővári református gyülekezetben.

Isten segedelmével az egyházkerület új Zsinata a püspökkel az élen 2007. január elsején foglalja el helyét.

H. CS.

Keresztszentelés Tiszapéterfalván

Három esztendő megfeszített munká-jának és a tiszaháti görög katolikus hívek adakozásának köszönhetően november 12-ére elkészült az épülő tiszapéterfalvai görög katolikus templomkeresztje. Ez alkalom-ból Szücs Béla tiszaujhelyi és Gajdos Attila tiszaujlaki parochusok is megtisztelték je-lenlétükkel az ünnepi szentmisét. Csirpák József, a tiszahátiak görög katolikus papja köszönetet mondott a hívek erőfeszítésé-ért és kifejezte reményét, hogy egy eszten-dő múlva a helyi görög katolikusok már saját templomukban dicsérhetik az Urat. A Mun-kácson öntött keresztet Szücs Béla parochus szentelte fel.

M. I.

KÓRUSFESZTIVÁL TÉCSŐN

Immár 17. alkalommal rendezték meg Técsőn, a Felső-Tisza-vidék "fővárosában" a nemzetközi kórustalálkozót. A nagyszabá-sú eseményre (amelyen 18 együttes vett részt) a felújított járási kultúrházban került sor.

Elsőként Bányász Erzsébet, a találkozó szervezője lépett mikrofonhoz. Üdvözölte a megjelenteket és örömmel konstataulta, hogy a találkozó, amely minden év októberében kerül megrendezésre, nagy népszerűségnek örvend.

Ifj. Sari József, a KMKSZ Felső-Tisza-vidéki szervezetének elnöke kihangsúlyoz-ta: kis szerveződések képezik a nagy közös-ségeket, ezek teszik erőssé az együtvé tarto-zás magasztos szellemét.

László Károly lelkipásztor Isten áldá-sát kérte az egybegyűltekre, kiemelte annak a ténynek a jelentőségét, hogy e találkozóra éppen Técsőn, a magyarság végvárában került sor.

Kovács Iván, Técső város polgármes-tere elmondta: büszke arra, hogy városa ad-hat otthont e találkozóknak, amelynek a híre túllépte az országhatárokat, hiszen a tánc mindenkié, a dal, a zene nemzeteket átölelő varázslat.

Kovács Miklós, a KMKSZ elnöke le-szögezte: a dal, a tánc a kultúra szerves ré-sze. Gratulált a szervezőknek és büszkén je-lentette ki: a kórusfesztivál olyan rendez-vény, amely a KMKSZ megalakulása óta vonzza a tömegeket.

A magyarországi vendégek nevében Kálmán Béla, Nyírmada polgármestere meg-

hatottsággal köszönte meg a meghívást, a hallgatóság figyelmébe ajánlotta a vendé-gek autentikus dalait, zenéjét, kifejezte azt a reményét, hogy a fesztivál maradandó lesz, mert a művészet olyan érték, amely nélkül élni lehet, de nem érdemes.

A találkozó alaphangulatát Kuzma Eri-ka, a Técsői Hollósy Simon Középszkola fiat-al énekese teremtette meg, aki korát megha-zudtoló érettséggel adta elő a nagyanyja ál-tal írt Técsői dalt, amely, úgy tűnik, a jövő-ben a técsőiek himnusza lesz.

A színpadon egymást követték az együttesek: bemutatta műsorát a Nereszen ének- és táncgyűttes, a nyírmadai Bokréta népdalkórus, az aknaszlatinai Cantus, a Viski Kölcsey Ferenc Középszkola együttese, a mezőkaszonyi Eletet az éveknek nyugdíjas kör kórusa, a bustyaházi Tiszjanocska csa-pata, a Técsői Református Líceum kórusa, a viski kultúrház együttese, a mátészalkai Dancs Lajos Népdalkör, a nyírmeggyesi Aranyeső asszonykórus, a beregszászi Pe-tőfi Sándor nyugdíjasklub együttese, a Munkácsi KMKSZ Kisegyüttes, Csap vá-roának művészei, a Munkácsi II. Rákóczi Ferenc Klub, Nagyálló énekesei és tánc-sai, a técsői Hollósy Simon Középszkola Dancing Girls táncgyűttese.

Az egész délutánt betöltő műsor min-den számát vastappsal jutalmazta a hálás közönség. Külön fejezetet érdemelnének a zenészek, a szólólisták, a szemet gyönyörkö-dtető népviseletek. Egyszóval: ilyen esemény-re szokás mondani: feledhetetlen volt!

SZÖLLŐSY TIBOR

Lehoczky "átlépte" a határt...

Október 20-án a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Barabás községben felavatták Lehoczky Tivadar emléktábláját.

Dalmay Árpád nyíregyházi tanár, a BMKSZ alapító elnöke még a múlt évben kezdeményezte, hogy helyezzenek el Lehoczky-emléktáblát mind szülővárosában, Fuzsinében, mind a Csonka-Bereg valamelyik községében. Az alkalmat a tavalyi kettős jubileum (születésének 175. és halálának 90. évfordulója) és a Beregvármegye monographiája megjelenésének idei 125. évfordulója nyújtotta. Ez év júniusában került sor a fuzsinei emléktábla-avatóra, október végén pedig a csonka-beregire. Barabás község polgármestere, Daróczy Pál örömmel vállalta, hogy helyet biztosít az egykori Bereg vármegye tudós kutatója emlékének megörökítésére.

Az ünnepségre október 20-án került sor a község lakossága, tanuló ifjúsága és a beregi falvak meghívott polgármesterei jelenlétében. A polgármester úr köszöntője után Fülöp István, a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Közgyűlés újonnan megválasztott elnöke mondott beszédet és leplezte le a szép emléktáblát. A dombormű Balogh Géza nyíregyházi szobrászművész alkotása.

Dalmay Árpád átadta az ünneplő közönségnek Beregszász magyarsága és a városból elszármazottak üdvözlését. Beszélte Lehoczky munkásságáról, örömét fejezte ki, hogy Bereg nagy tudósa jelképesen átlépte a mostani államhatárt, még markánsabban jelent meg Szabolcs-Szatmár-Bereg megye lakosságának köztudatában. Elmondta: ezt az eseményt a két Csonka-Bereg virtuális újraegyesülése és egymásra találása újabb bizonyítékának tekinti.

Ezután a történelmi egyházak lelkészei megáldották, majd a jelenlévők megkoszorúzták az emléktáblát. A tábla alá felkerült Beregszász koszorúja is.

Az ünnepség előtti napokban a Barabási Történelmi Emlékbizottság (elnöke Daróczy Pál polgármester) felvette Lehoczky Tivadar nevét.

Tudósítónk

Hagyományteremtés

Barátok ha találkoznak

Kivilágos kivrattig szólt a zene, szállt a dal a közkedvelt Fenyves étteremben, ahol több mint kétszáz kárpátaljai áttelepült és barátaik adtak egymásnak találkát Katalin napján.

Az összefogó körülmények szervezőmunka előzte meg, amelynek „motorja” az örökmozgó lokálpatrióta, a nyírmadai Savrnóh Julianna volt, aki köszöntőjében szívhez szóló gondolatokkal alapozta meg a hangulatot. Jomagam a Kárpátaljai Szövetség nevében szóltam a megjelentekhez. Az egyedülálló tehetséggel megáldott vámosatyai Peleskei Erzsébet magas színvonalon előadott dalokkal szórakoztatta az egybegyűlteket. Minden Katalin nevű hölgy virágot kapott, és külön zeneszám is elhangzott a tiszteletükre.

A pezsgős köszöntő után kezdődött a vacsora, majd izgalmas tombola következett. Az egyre fokozódó jókedvet hatványozta Kiss Gábor és felesége, Kiss Aranka virtuóz játéka, akik közkedvelt zeneszámokat adtak elő és reggelig húzták a talpalávalót.

Megható és emlékezetes találkozásokra került sor az est folyamán: volt osztálytársak, évfolyamtársak, egymástól rég elszakadt barátok, ismerősök szorították meg egymás kezét, nosztalgiáztak, újraélesztették az egykori kapcsolatokat.

Egyöntetű határozat született arról, hogy jövőre újra megrendezik a Katalin napi találkozót, de május végén is összejönnek majd, valahol a Tisza partján.

SZÖLLŐSY TIBOR

Egy kiállítás margójára

Már hagyománynak számít, hogy a Bereg Alkotóegyesület tagjai képzőművészeti kiállításainak a Beregszászi Járási Tanács üléstermékének előcsarnoka ad otthont. Ez alkalommal Cserniga Gyula nagyberegi fiatal festőművész, pedagógus alkotásait tekinthették meg az érdeklődők. A különböző technikával készült képek témája nagyon változatos. Tájképek, portrék, csendéletek, fantáziaképek vonták magukra tekintetünket.

A kiállítás megnyitójára november 13-án került sor. A szép számban összegyűlt vendégeket Szakálas Olga, a művelődési osztály munkatársa üdvözölte. A rendezvényt Csizmár Béla, a járási tanács elnöke nyitotta meg, aki meleg szavakkal köszöntötte a művészt jubileumi kiállítása megnyitásának alkalmából.

Benkő György festőművész, a Kárpátaljai Művészek Egyesületének tagja szakmai szempontból értékelte a képeket, felhívta a jelenlévők figyelmét az alkotó egyéni kifejezőmódjára.

A Bereg Alkotóegyesület tagjainak nevében Prófusz Marianna, az egyesület elnöke köszöntötte kollégáját 30. születésnapján, erőt, egészséget, kitartást kívánva számára művészi és pedagógiai pályafutása sikeres folytatásához.

Ljuba Lakatos, a beregszászi járási Gyermek Alkotóház módszerese nagyra értékelte Cserniga Gyula pedagógiai tevékenységét, amit az ifjú képzőművészek szakkörének vezetőjeként fejt ki. Mint elmondta, tanítványai mindig dobogós helyeken végeznek a különböző megyei megmérettéseken.

SZEMERE JUDIT

A BEREGMEGYEI KASZINÓ

2005. június 27-én, László napján, déltájban kigyulladt az egykori Bereg megyei Kaszinó tetőszerkezete. Rövid idő alatt a lángok martalékává váltak Beregszász legszébb épületének változatos, páratlanul szép tetőfelületei, tornyai. Tetőterét csak részben újíították fel, magasba meredő csupasz kéményei elcsúfítják az épületet, amely 1913-tól a múlt század közepéig Bereg megye kulturális, politikai életének fellelegvára volt. Helyreállítására pénzziány miatt belátható időn belül nincs remény.

Bereg megyében a múlt század elején két szórakozási és kulturális központ volt: Beregszász és Munkács. Leginkább a bálók gyűjtötték össze időnként a társaságot, melyek színhelye Beregszászon az Oroszlán fogadó díszterme, Munkácson a grófi kastély volt. A jó hangulat szempontjából a munkácsi bálók vitték el a pálmát, ennek egyik oka az volt, hogy fele útban Beregszász és Munkács között a bálózók megpihenhettek a híres gáti vörös korcsmában, felvidíthatták magukat egy pohár jó borral.

A táncvigalmakhoz a zenét az Ungvárról meghívott „hangászok” szolgáltatták. A palotás volt a legdivatosabb tánc, a csárdást akkor még csak népi mulatságokon ropták.

Ebbe a kedélyes társas életbe hozott valóságos forradalmi újítást Eötvös Tamás alispán, amikor megalapította a Bereg megyei Kaszinót, amely alakuló közgyűlését 1841. március 5-én tartotta. Első helyisége az Oroszlán fogadó emeleti sarokszobájában volt. A kaszinó Alapszabályának 1. §-a az egyesület célját így fogalmazta meg:

„A Casino díszesebb társalkodásra szánt egyesület, s tagja csak az lehet, ki nemes magaviseletéről ismeretes, ha illendő ruházatban jelenik meg s a többi tagokkal egyformán minden rendszabálynak aláveti magát.”

A nemesi rendhez tartozás tehát nem volt kikötve! A későbbiekben szőlőbirtokosok, borkereskedők, tanárok, egyéb polgári foglalkozású egyének is tagjai lehettek a kaszinónak.

Az Alapszabály évenként négy rendes közgyűlés megtartását rendelte el, az első évében minden évben tisztújítást tartottak, de hamarosan belátták ennek célszerűtlenségét, módosították tehát az Alapszabályt. Kalapban, kutyával tilos volt belépni a kaszinóba, nők sokáig nem látogathatták. Tagjai kötelesek voltak önzni egymást, aki vétett e szabály ellen, 2 ezüst forint bírságot fizetett.

A kaszinó első elnöke, alapítója, Eötvös Tamás másodalispán volt. 1842-ben id. Füzesséry Gábor első alispán, 1843-ban Komlóssy Károly megyei főjegyző, 1844-ben Buday István, 1845-ben Sztankó János, 1846-ban ismét Komlóssy Károly megyei főjegyző, 1847-ben Uray Pál első alispán került az elnöki székbe.

1841 májusában Eötvös Tamás 16 fo-

rintot ajánlott fel a kaszinó könyvtárának. Kezdetben főleg gazdasági vonatkozású könyveket szereztek be, később szépirodalmi műveket is. Könyvállománya a tagok adományaiból gyorsan gyarapodott. Az olvasók gróf Széchenyi István, Kossuth Lajos, Szigligeti Ede, Kazinczy Ferenc, Eötvös József és mások művein kívül számos szakkönyv között válogathattak. Több újságra, folyóiratra fizettek elő, többek között a Pesti Hírlapra, a Honderűre, a Budapesti Híradóra, a Hírnökre, az Erdélyi Híradóra, több német nyelvű szaklapra.

Mivel Beregszász jellegét a bortermelés adta, kezdetben a bálókát főleg összel, szüret idején rendezték.

A Bereg megyei Kaszinó jelentős szerepet játszott az 1848–1849-es szabadságharcban, kezdeményezője volt a fiatalok honvédseregbe toborzásának. 1848. május 26-án például több mint hatvanan jelentkeztek nemzetőrnek, közöttük a kaszinó olyan fiatal tagjai, mint Guthy Ferenc, Kovács Gergő, Komáromy Pál, Gönczi Sándor, Ilosvay Kálmán, Nagy Ábrahám, László István, Jósa György, Ilosvay Lőrinc, Székely Benedek és mások.

A fiatalok hadbavonulása után a kaszinó élete pangásnak indult, 1849 elejére már-már a csöndes kimúlás küszöbére jutott. A szabadságharc veresége után orosz csapatok szállták meg a várost, a hatalmat pedig a megyében császári biztos vette át, akivel a kaszinó tagsága nem volt hajlandó együttműködni.

A kaszinó csak a Bach-korszak második felében nyílt meg újra. Föléledése jelentős esemény volt, itt gyűltek össze a hazafias érzelmű polgárok, hogy erősítsék egymásban a passzív ellenállás szellemét, persze nagy óvatossággal, mert a császári hatalom kémeket, besúgókat próbált közéjük jutatni.

1867-től kezdve élte fénykorát. Vezetését Deák-pártiak ragadták magukhoz. 1875. január 25-én Gulácsy Dezsőt választották

meg a kaszinó elnökévé. Jó választás volt, az elnök alkalmasnak bizonyult arra, hogy enyhítse a tagok között egyre feszültebbé váló politikai ellentéteket. O volt a kezdeményezője annak, hogy március 15-ét a kaszinó minden évben méltóan megünnepelje.

1877. január 14-én Kántor Sámuel királyi tanácsost választották a kaszinó elnökévé, aki korábban Bereg vármegye alispánja volt. Utána Bloksay István királyi közjegyző került annak élére. Két év múlva Füzesséry Péter vármegyei árvaszéki elnökre esett a választás, aki azonban nem fogadta el ezt a tisztséget, mert nem értett egyet azzal, hogy a kaszinó tulajdonképpen politikai klubba vált. Az újabb szavazásnál Bloksay István közjegyző, beregdeái földbirtokos, a Beregszászi Hitelintézet elnöke, 1848–1849-es honvédtiszt nyerte el a tagság bizalmát.

1884-ben Ekkel György 1848–49-es honvédszázados körelnöklelte alatt Medvigy Mihály törvényszéki bírót választották meg a kaszinó elnökévé, egyidejűleg Bereg vármegye főispánját, báró Perényi Zsigmondot javasolták tiszteletbeli elnöknek, az utóbbi indítványt azonban a tagság elutasította azzal, hogy az Alapszabály értelmében a kaszinónak nincsenek tiszteletbeli tisztviselői, a főispán pedig amúgy is rendes tagja annak.

Az Oroszlán fogadó már szűknek bizonyult, ezért 1884. február 3-án Medvigy Mihály elnök előterjesztette a kaszinó önálló épülete felépítésének tervét. Először a vármegyházával szemben álló cukrászda telkének megvásárlására gondoltak, amely azonban szűknek bizonyult (ma a takarékpénztár épülete áll rajta). Végül is a közgyűlés, a Polgári Olvasókörrel egyesülve, úgy döntött, hogy kérvényt nyújt be a városnak a régi fazekaspiac átengedése iránt. 300 egyenként 10 forint névértékű kölcsönrészvényjegyet bocsátottak ki, az így nyert 3000 forint azonban kevésnek bizonyult a telek megvásárlásához. ➤

A BEREGMEGYEI KASZINÓ

■ Az 1889. évi tisztújító közgyűlésen Füzesséry Pétert választották elnökké, aki felhívást intézett a bereg megyei értelmiséghez azzal a kéréssel, tegyenek felajánlásokat a kaszinó felépítésére. A gyűlés sikeresnek bizonyult. Decemberben Pum József és Szilágyi Zsigmond mérnökök már be is mutatták a kaszinó épületének tervét. Gróf Schönborn-Buchheim Ervin a reális vételár feléért, vagyis 6500 forintért rendelkezésre bocsátotta a szükséges telket a szomszédos uradalmi korcsmával és melléképületekkel együtt.

1890. március 16-án megkezdődött az építés és júniusban már fedél alatt volt az épület. Az új kaszinó ünnepélyes megnyitására 1890. november 9-én került sor, fényes bállal avatták fel. 23 éven át adott otthont a Bereg megyei Kaszinónak, vagyis 1913-ig, amikor a mai II. Rákóczi Ferenc téren felépült új, impozáns palotája.

Nem volt könnyű fenntartani a kaszinó új otthontát, nagyterme sokáig nem volt bebútorozva. Ezért Gulácsy István megyei aljegyző három műkedvelő előadás megrendezésére vállalkozott, hogy annak teljes bevételét a kaszinónak ajánlja fel. Mindhárom előadást reggelig tartó bál követte. A bevételből háromévi részletre megrendelték a bútorokat. A Pesti Kereskedelmi Bank ifj. Lónyay Sándor főispán közbenjárására 8000 forintos alacsony kamatú kölcsönt szavazott meg a kaszinónak.

Az 1895. január 9-i közgyűlésen, miután Füzesséry Péter megromlott egészségi állapotára való tekintettel lemondott elnöki tisztségéről, ifj. Lónyay Sándort választották meg a kaszinó elnökévé, aki azonban 1897 elején lemondott főispáni tisztségéről és elköltözött a vármegyéből. Helyette Arnold Sándor törvénytudó elnököt választották meg a kaszinó elnökévé. Javaslatára új házszabályt fogadtak el. Erzsébet királynét 1898. szeptember 10-én Genfben meggyilkolták, halála mély gyászba borította a kaszinó tagságát, ebből az alkalomból a választmány rendkívüli ülést tartott, amely határozatot hozott a királyné emlékének megörökítéséről, november 10-ig semmiféle mulatság megrendezését nem engedélyezte.

1911. október 3-án a város pályázatot hirdetett a kaszinó új épületének tervezésére, melyet Beszenszky Gyula munkácsi építész nyert meg. A Bereg megyei Központi Takarékpénztár az építés költségeire 150.000 korona 5 százalékos kamatozású kölcsönt ajánlott fel. Így 1912 tavaszán megkezdődhetett az építési munkálatok. A kivitelezésre kiírt pályázatot Méhes Samu beregszászi építésmérnök nyerte meg. Megkezdődött az építkezés, a munka gyors ütemben haladt és egy év alatt véget is ért. A kaszinó tagsága 1913. július 6-án tartotta meg első ünnepélyes közgyűlését a díszes nagyteremben. A kaszinó Beregszász legszebb épülete lett. Szépség szempontjából egyet-

len más épület sem vetekedhetett vele a városban. Az emeletes saroképület gazdagon és változatosan tagolt homlokzatait díszes rizalitok, párkányok, keretezések, kerámia-mozaikok, pávát ábrázoló stukkók díszítik, sarkán kerek torony áll.

A Bereg megyei Kaszinó rengeteg nevezetes esemény színhelye volt. Azon kívül, hogy évről évre itt rendezték meg a megyei bálakat, dísztermében tartották meg túlnyomórészt a csehszlovák uralom éveiben közgyűléseiket a Kárpátalján működő magyar pártok és társadalmi-kulturális szervezetek, itt fogadták a város nevezetes vendégeit, estélyein sok neves művész lépett fel. A Vérke szabályozása előtt a kaszinó és a megyeháza között nagy kiterjedésű, csónakázásra alkalmas víztükör feküdt, amelyen ünnepek alkalmával lampionos csónakfelvonásokat rendeztek, télen pedig korcsolyapálya működött kölcsönzővel, öltözővel, melegedővel.

A második világháború után vendéglő nyílt az épületben, amely évtizedeken át a város legkedveltebb szórakozóhelye volt, közönségét Csúri Sándor zenekara szórakoztatta.

A 80-as években restaurálták az épületet, a kivitelezők Pákh László építész vezetésével gondos és szakszerű munkát végeztek. Megőrizték az épület minden elemét, helyreállították a megsérült stukkókat, nagytermét gyönyörű freskóval díszítették. Sajnos a vendéglő fenntartása, működtetése a rendszerváltás után megoldhatatlan anyagi gondokba ütközött. Az éttermet bezárták, az épület állaga folyamatosan romlott, míg végül Jakimec Míkola vállalkozó bérelte ki és javíttatta ki. Restaurálásához Észtország-ból meghívott szakembereket is igénybe vett. Itt nyílt meg az Arany Páva étterem, Beregszász legelegánsabb szórakozóhelye.

Szerencsére a tűzvész csak a tetőszerkezetet semmisítette meg. Az Arany Páva vendéglő működik. Tetőszerkezetének felújítása azonban még várta magára. Reméljük, eljön ennek az ideje is.

CSANÁDI GYÖRGY

A felvételeken: a kaszinó a Vérke szabályozása előtt (1920-as évek); a kaszinó a tűzvész előtt; a tűzvész után.

Emlékezés egy hajdani beregszászi tanárra

2006. augusztus 14-én, 94. életévében Miskolcon elhunyt Koszorus István tanár úr, talán utolsóként azok közül, akik 1945 előtt a beregszászi gimnáziumban tanítottak.

1913. március 22-én a Máramaros megyei Hosszúmezőn született. Édesapja körorvos, édesanyja a hosszúmezői református lelkész lánya volt. Apja 1915-ben elesett az orosz fronton. Anyja Trianon után fiával és leányával áttelepült Magyarországra. A kecskeméti református tanítóképzőben kapott állást és lakást: nevelőnő, gondnoknő és árvaanya lett.

Koszorus István 1932-ben érettségizett a kecskeméti református gimnáziumban. A budapesti egyetem bölcsészkarára iratkozott be, ahol 1937-ben magyar-latin szakos tanári diplomát szerzett. Pályáját Kecskeméten, volt iskolájában kezdte, de mivel ott szaktárgyaira nem volt szükség, állami állásra pályázott. Így került 1939 januárjában Beregszászba.

„Azt hiszem, pályám legszebb hat esztendejét töltöttem el a Vérke-parti városban – mondta 80 éves korában egy vele készített interjúban. *Csupa fiatal kollégával dolgoztam együtt, tele voltunk tervekkel, lelkesedéssel. Önképzőkört vezettem, az internátusban nevelőtanár voltam, regősutakat szerveztem a kárpátaljai szóránymagarsághoz. Felemelő érzés tölt el ma is, ha azokra a beregszászi évekre gondolok.*”

1944. október 20-án hagyta el Beregszászt. Hónapokig tartó hányattatás után 1945 áprilisában Miskolcra került. Ott volt tanár a húga, a sógora, oda költözött az édesanyja is. Ott kötött házasságot 1947-ben azzal a tanárnővel, akit még beregszászi tanár korában Máramaros-szigeten ismert meg.

Miskolcon előbb a Lévy József Református Gimnáziumban, majd az államosítás után a Földes Ferenc Gimnáziumban tanított. A tanítást nyugdíjba vonulása után sem hagyta abba, 1988-ig, 75 éves koráig folytatta. Miskolci tanítványa, Hajdu Imre így emlékezett arra, mit kaptak tőle diákjai: „olyat, amit bif-

lázni nem kellett, nem is lehetett... példát adott fegyelméből, rendszeretéből, következetességéből, mértékletességéből és szakmaszeretetéből... szerény volt és szigorú, igazságos és jólelkű.” (Tanár úrnak szeretettel. Észak-Magyarország, 1993. március 20.)

Megadatott neki, hogy az 1948-ban államosított Lévy József Gimnázium egykori tanáraként ő köszönhette 1993-ban egyháziként való megindulását. Rákóczi jellegével: „Cum Deo pro Patria et Libertate” (Istenel a hazáért és a szabadságért) indította új útjára az iskolát.

A tanári munkához valaha hozzátartozott a tudomány művelése is. Koszorus tanár úr Samarjay Károlyról, a 19. század kisebb, ám nem jelentéktelen költőjéről, írójáról készült szakdolgozata számos új adatot is tartalmazó összefoglalása annak, amit róla tudni lehet. Kár, hogy nem jelent meg nyomtatásban: a szűkös körülmények között élő egyetemistának nyomdára nem volt pénze, így az akkori szabályozás szerint doktori disszertációnak nem minősülhetett.

A tanár úr szerénységére jellemző, hogy Adyról, József Attiláról, Szabó Pálról tartott előadásait azért nem jelentette meg, mert megítélése szerint nem voltak elég kiérlelték, még további csiszolásra szorultak volna. Nem jelent meg Szabó Magda A pillanat (Creusais) című regényéről írott elemzése sem. Csak az írónőnek küldte el, s tőle kapott köszönő visszajelzést: „ha nem rövid írói utamon ilyen elemzések kísérték volna, könnyebb lett volna minden 'gradus', de higgye el, most sem késő a meghatott öröm találkoznom személyében olyan valakivel, aki úgy ért engem, mint Bartók értette a népdalt.”

A római kultúra és a nevelés elkötelezett híveként, Juvenalist idéző címmel („A legnagyobb tisztelet illeti meg a gyermeket”) írta meg a római nevelést bemutató tanulmányát „Az antik Róma napjai” című kötetben.

A tanár úrra jellemző alaposág, pontosság nyelvészeti munkáiban vezetett legszebb

eredményre. Az Interpress Magazinban megjelent két írása mintegy előkészület fő művéhez. Az egyiknek tréfásan közvetlen címe: Ön is tud latinul (1981. október). Igen alapos bizonyítás követi ezt a címet arról, hogy nyelvünkben legalább ezer latin szó él, közülük mintegy százat naponta használ a kevésbé iskolázott ember is. A másik: Vénusz nyomában (1984. május) Hell Miksa és Sajnovics János 1768–69-i észak-norvégiai, csillagászati megfigyelés céljából szervezett expedícióját mutatja be, amelynek azonban jelentősebb eredménye volt a lapp és a magyar nyelv rokonságának bizonyítása.

A fő mű, Gyarmathi Sámuel 1799-ben megjelent Affinitásának fordítása sajnos félbemaradt. A munkát folytató Constantinovitsné Vladár Zsuzsa ezt írta az 1999-ben kiadott kötetben: „Afordítást KOSZORUS István miskolci vasdiplomás látintanár, a régi nagyíró középiskolai klasszika-filológus tanárok egyike kezdte el, szerteágazó előtanulmányok után, gondos munkával ő ültette át az Első részt magyarra. Hajlott kora, romló látása azonban megakadályozta a folytatásban.” A finnu gor nyelvhasznítás egyik alapvető művének fordításában való részvétel így is megőrzi Koszorus tanár úr nevét.

Emlékezésemből nem hagyhatom ki tanárommal, Pista bátyámmal való személyes kapcsolatomat. Nyomába szerettem volna lépni, ezért lettem magyar-latin szakos tanár. Katona József születésének 150. évfordulóján, önképzőköri ünnepségünkön beszédet mondtott velem: Katona életének és műveinek kutatása került irodalomtörténeti tevékenységem középpontjába. „Nem elég a diákokkal a tanórákon találkozunkunk” – vallotta. Találkozásaink levelezés, majd látásának romlása után telefon segítségével haláláig tartottak.

Isten ajándéka, hogy tanítványa, később az iránta való tiszteletet és szeretetet megőrző barátja lehettem.

OROSZ LÁSZLÓ

Hírünk a világban

Mit ír

a Magyar Nemzet a Kárpátaljai Hírmondó

legutóbbi számáról?

A Magyar Nemzet 2006. november 6-i számában Kákonyi Péter tollából olvashatunk a Kárpátaljai Hírmondó néhány publikációjáról. A lap Katona Tamás „Városképek és tanulságok” című, egy munkácsi képeslap-album előszavát képező írásából kiemeli, hogy a kárpátaljai magyarság sorsfordulóira ráarakódott kilátástalanságból csak az lehet kiút, ha „megtanulunk örömmel és hatékonyan együtt élni és dolgozni”.

E lapszámban látott napvilágot Pomogáts Bélával, az Illyés Közalapítvány elnökeivel készült interjú, amelyben egy fél mondat: „a támogatási rendszerben mozgatott tőke nem változik...”, talán sokakban feloldja az aggodalmat.

Harmadikként Schober Ottó „Tankzagatta emlékek” című írását ajánlja az elemző az anyországi olvasók figyelmébe.

Határon túli siker

Tíz — köztük vidéki, határon túli és alternatív – meghívott produkció versenyzett idén először az Egerben megrendezett XVIII. Magyar Stúdiószínházi találkozón. Külön öröm számunkra, hogy a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház társulata Háy András „A Pityu bácsi fia” című darabjával harmadik lett.

A zsüri a minőséget értékelte, függetlenül a választott színházi nyelvtől és a megvalósítástól. A díjazott előadásokban közös volt az „énkeresés”. Koltai Tamás, a zsüri elnöke többek között leszögezte: az előadások a mai magyar színház lenyomatai voltak. Volt új magyar dráma, hagyományos előadás és új színházi nyelv. Ugyanakkor a fesztivál alkalmat adott arra is, hogy a művészeti problémákat összefoglalja, megfogalmazza.

Forrás: Metro

Lorántffy Zsuzsanna, a szeretet nagyasszonyának emlékezete Beregben

“Ha csak magam tudnám, talán ily bátran mondani sem merném, minémű drága szelídséggel, ritka példájú szép szemérmességgel, tiszta étellel, istenes egyszerűséggel és mind ily nagy fejedelmi méltóságban is ennyire való magá megalázásával áldotta meg az Úr Isten nagyságodat” — írta a nagyasszonyról Szent Atyák öröme című munkájának előszavában Medgyesi Pál református prédikátor (egyébíránt Lorántffy Zsuzsanna volt az 1640-ben Gyulafehérvárott megjelent negyedrét könyv mai szóval élve “társszerzője”).

Milyen is lehetett Lorántffy Zsuzsanna? Sajnos a történelem nem őrizte meg hiteles képmását. A Tiszáninneni Református Egyházkerület Tudományos Gyűjteményében megtalálható ábrázolást az utókor a fejedelemsasszony képének tekinti. Móríc Zsigmond Erdély című trilógiájában így látatja Patak úrnőjét Okolicsányi, Bethlen Gábor egyik bizalmi embere szemével: *“Arca tele kerekded és gömbölyű. Fekete szemével úgy virított ki a fehér kendő keretéből, mint egy kellemes, kicsit nagy orrú cica arca. De bőre kissé barnás volt, bár még fiatalága miatt pirosas színezettel. Ahogy nevetett, folyton erősen hunyorított és fehér, szép fogai kicsillogtak, mint a gyöngykalásis.”*

Ki is volt ő, aki az ónodi kastélyból Erdély fejedelmi trónusára emelkedett, s mint ilyen a protestantizmus és az iskolai oktatás legnagyobb patrónusa lett. Tettei az őt megelőző és követő Rákóczi-asszonyokéval összevetve tűnik ki a leginkább. Szinte nem is gondolta az ember, hogy 60 éves pályafutásának minden terhét, gondját annyi erővel fogja viselni. Kortársai szerint a szíve, esze és akarata, e hámas ösforrás adott neki erőt a megpróbáltatásokhoz. A szív szeretete mellett esze is tiszteletet keltett. Nevelője, Szepsi Laczkó Máté krónikájában elismeréssel nyilatkozik élelméjúségéről, a Szentírásban való jártasságáról.

Amikor e témával kezdtem foglalkozni, úgy tűnt, egyszerű feladatomból lesz, hiszen a Rákócziak (s így Lorántffy Zsu-

zanna is) szorosan kötődnek az egykori felső-magyarországi vármegyéhez, Bereghez. Csalódnom kellett: csak aprólékos munkával sikerült megtalálni a reá vonatkozó adatokat. Túlságosan is nagy ármýéket vet rá unokája feleségének, Zrínyi Ilonának az alakja, illetve annak a vidék történelmében betöltött szerepe.

A Lorántffyak kapcsolata a vidékkel elsősorban a Dobó-rokonságnak köszönhető. A történet 1602. január 28-án kezdődött, amikor ruszkai Dobó Ferenc, Patak ura megírta végrendeletét, amelyben vagyonának örököséként Dobó Krisztina fiát, Jánost és annak leszármazottait, ezek kihalta esetére gyámleányát Perényi Zsófiát (Dobó Domokos Anna nevű lánya és Nyalábi Perényi István gyermekét) és leszármazottait jelölte meg örökösül. Azok kihálása esetére pedig Dobó István Anna nővéreinek Zeleméri Kamarás Jánostól született gyermekeire hagyományozta a birtokokat.

Dobó Ferenc egyenesági leszármazottak nélkül, 1602. szeptember 15-én halt meg Eperjesen. Mivel Balassa János még korábban meghalt, a hivatalos örökös Perényi Zsófia lett. A már kétszer megözvegyült fiatalasszonynak nemcsak az udvari intrikákkal, de a rokonokkal is meg kellett küzdenie, mert mindenki igényt tartott a vagyonra. Perényi Zsófia halála után a fő örökös az első házasságából született fia, Székely Jakab lett. Ez utóbbinak kellett már pereskednie Zeleméri Borbála és annak férje, Lorántffy Mihály ellen. Székely Jakab 1608-ban bekövetkezett halála után a birtokok jogos tulajdonosai Zeleméri János leszármazottai: Borbála és Kata lettek. Egyéb birtokaik mellett Bereg és Ung

megyében is több helység urai voltak. Ezek közé tartozott Ardó, Csongor, Dercen, Kisdobrony, Nagydobrony, Nagymuzsaly, Szernye, Rafajnaújfalú, Ignéc, Kajdanó, Kaszony, a szerednyei templomos lovagvár a hozzá tartozó fálvakkal, Ruszkával, Pálócal és Ráttal.

Lorántffy Mihály és Zeleméri Borbála házasságából 4 lánygyermek született: Erzsébet, Zsuzsanna, Mária és Borbála. 1612-ben a halál könyörtelenül megnyesette a lombosnak ígérkező családfát: nem sokkal édesanyjuk halála után (1609) meghalt a legidősebb és a legfiatalabb Lorántffy-lány is. Lorántffy Mihály ismét megházasodott, Andrassy Katalint vette feleségül. Azonban megrendült egészsége miatt hamarosan végrendelezni kényszerült. Eszerint a Dobó- és Zeleméri-jóságokat lányai, Zsuzsanna és Mária örökölték, míg a Lorántffy-birtokok köztük és mostohaanyjuk között oszlottak meg.

Lorántffy Zsuzsanna 16 esztendősen adott fényes tanúbizonyságot tisztánlátásáról. Sorsát és életét összekötötte egyik leghatalmasabb szomszédjukkal, Rákóczi Györggyel, Szerencs urával.

Bereg megyével a fejedelmi házaspár 1633-ban került közéleti viszonyba, amikor az eperjesi megegyezés értelmében I. Rákóczi György zálogba megkapta Munkács váruradalmát. A 4 mezővárosból és 148 faluból álló uradalom korábban Bethlen Gábor özvegye, Brandenburgi Katalin tulajdonában volt. (Munkács először 1587-ben volt a Rákócziak kezén, amikor Rákóczi Zsigmond feleségül vette özvegy Mágóchy Andrásné Alaghy Bekény Juditot).

Lorántffy Zsuzsanna, a patoki skólához hasonlóan a vidéken is tovább bővítette az oktatási intézményeket. A beregszászi hidvám jövedelmének a felét az uradalom, másik felét pedig az iskola nyerte el. A hasonló átteresztéképességű munkácsi hidvám évente 45—50 forint jövedelmet hozott. A Beregszászon lévő, három kőre forgó malom vámbeli jövedelmének két része a prédikátornak, a tanítónak és a diákoknak járt; járt to-

vábbá a szőlőhegy tizedéből a prédikátornak és az iskolamestereknek 16 hordó bor és a búzából 100 kalangya. Ekkor évenként 12, sőt több diák is tanult a felsőbb osztályokban. Az úrbérösszeírás szerint Beregszászon ekkor 2 pap működött, akiknek lakóháza a “scóla és kántorházzal együtt” adómentes volt. A papok házaihoz és az iskolához szolgáló jobbágyok száma 17 volt az Újváros azon lakóiból, akik korábban a katolikusoknak szolgáltak. A beregszásziakhoz hasonlóan a birtok valamennyi iskolaháza adómentességet élvezett.

Munkácson az uradalom központjában 2 hitszónok, káplán és több “oskolamester” működött, akik a várban is végezték hivatásukat. A tanítónak egyéb jövedelmeken kívül évenként egy hízott sertés járt, az iskola fenntartására járt ugyan csak a munkácsi felső, 3 kőre forgó malom szombat reggeltől vasárnap estig.

A vallási kérdésekben a család nagyon toleránsnak mutatkozott, különösen az itt élő ruszinokkal szemben. Az I. Rákóczi György által kinevezett Taraszovics Bazil munkácsi görögkeleti püspök és a fejedelmi család között kiegyensúlyozott kapcsolat alakult ki, mindaddig, amíg az nem hajltja a szomszédos birtokos Homonnai Drugeth György és az egri püspök által a görögkeleti és római katolikus egyházak közötti unió létrehozásának útjára. Elsősorban ennek köszönhető, hogy Balling János várkapitány a püspököt elfogatta és börtönbe vetette. Lorántffy Zsuzsanna megtiltotta a birtokain élő batyóknak a katolikusokkal való egyezkedést. Sőt az 1649-ben az ungvári vár kápolnájában megkötött unióra válaszlépésként kihirdette a görögkeleti és a protestáns egyház közötti uniót. Munkája gyümölcsözőnek bizonyult: amikor a Drugethek Krupecky Athanázius przemysli püspökkel a Kárpátok völgyeiben lakó görögkeleti és protestánsra vált ruténokat megpróbálta visszatéríteni a katolikus egyházba, egy alkalommal csak Homonnai katonáinak beavatkozása mentette meg a püspök életét, mert a feldühödött ruténok majdnem agyonverték. A protestantizmus eme végeinek megerősítésére a fejedelemsasszony ezekre a vidé-

◀ kekre az alföldről a törökök elől idemenekült magyar családokat telepítette, akiket kenézi és előljárói jogokkal is felruházott.

Férje, I. Rákóczi György 1648. október 11-én bekövetkezett halála után a fejedelemasszony visszaköltözött fiához, Zsigmondhoz Felső-Magyarországra, ahol pataki és munkácsi váraiból igazgatta terjedelmes birtokait.

A vidék életéről igen sokat elárult a Lorántffy Zsuzsanna által 1649-ben elrendelt úrbérosszeírás. ACseh Mihály udvarbíró által elkészített 331 félívré terjedő, magyar nyelvű összeírásból teljes képet kapunk a Beregvármegye nagyobbik részét kitevő munkácsi váruadalom életéről, gazdasági lehetőségeiről, a falvak lakosságáról stb. Így például a Kárpátok lejtőin lévő uradalmi legelők bérletéről. Az összeírás 93. oldalán az alábbiakat olvashatjuk: “A felsővidékben levő havasokra idegen urak jobbágysai valamikor eoreg marhákat felhajtának, akármineműek legyenek, mindeniktől tartozik minden ember 3—3 pénz fizetni. Juhokból pedig az olyan exsztraneusok minden ember 1—1 berbecet avagy kost és 1—1 sajtot tartozik adni.” Az összeírás szerint a fejedelemasszony 67 lovas szabadost, udvarában 2 ménesmestert és 7 kocist tartott. Az uradalom jobbágysai a konyhára 2323 tyúkot és 9284 tojást voltak kötelesek beszolgáltatni. A vállalkozó szellemű fejedelemasszony birtokán a jobbágysok 14043 sertést tartottak. A várhoz 16 disznópásztor tartozott. Közülük egyszámadó volt, “aki disznókirálynak is mondatott”. A disznók után pázsittizedet fizettek a várnak. Az 1649-es adatok szerint az egész munkácsi uradalomban mindössze 1 vendégfogadó, 2 kocsmáros és “égettborfőző”, 6 vincellér és 16 bognár tevékenykedett. Az urasági szőlőbirtokon termett bort a városok és falvak kötelesek voltak kiméretni és a pénzt beszolgáltatni. Beregszászon ez a mennyiség 32, Várban 16, Beregen 12 hordót tett ki.

A vidéken nagy hagyományai voltak a céheknek. Aberegszászi és munkácsi magyar szabók céhjeikiváltságleveleit 1446-ban Hunyadi János erdélyi vajda és Munkács ura állította ki. Miután az 1657-es lengyel beto-

Lorántffy Zsuzsanna, a szeretet nagyműszerűnek emlékezete Beregben

rés következteben az okmányok elvesztek, Lorántffy Zsuzsanna azokat latinból magyarra fordítatva újraíratatta és megerősítette. Az okmányok megerősítő záradékában az alábbi megjegyzés szerepel: **“Hogyha oly kon-tárakat találunk városunkban, kik céhekkal egyet nem értenek: valahol kaphatják, minden műszerüket elvehessék, és több mesterembereknek tartások szerint feloszthassák.”**

A Rákócziak nevéhez kapcsolódik a postaügy fejlődése is. Hatalmas kiterjedésű birtokaik miatt egyre nagyobb szükség mutatkozott a közlekedés és az állandó érintkezés fenntartására. Ezekből az időkben a Rákócziak levelezéséből számos érdekes darab fennmaradt. Rákóczi György fejedelem 1646-ban Munkácson kelt oklevelében Anda Ferenc nagylucskai jobbagyát felmentette a házadótól és öt évre a gabonatized fizetésétől, mert nemcsak híven szolgált a vár urait 12 esztendeje, hanem a külföldi követségeket is híven kalauzolta. Lorántffy Zsuzsanna idején a nagylucskai szabadosok a vár kapujában egy székelyt tartottak, levélhordásra pedig egy postalóvat adtak. A városban 12 személyt arra rendelték, hogy lóháton a lengyelországi utakra, s ahova kívántak, “postasággal” szolgáljanak.

A fejedelemasszony szíve jóságát bizonyítja az a tény is, hogy számos esetben engedett földesúri jogaiból. Így 1648-ban özvegy Szász Jánosné beregszászi lakos azzal a kérelemmel fordult hozzá, hogy kegyényesége és tehetetlensége miatt mentse fel a várhoz való szerződés alól. Lorántffy Zsuzsanna a folyamodványra az alábbi saját kezű választát írta: **“Így lévén az dolog, ne bántsák az vár-mível. In arce Munkacz, die 22. julii Anno 1648. Susanna Lorántffy mp.”**

Lorántffy Zsuzsanna gyakran tartózkodott munkácsi várban, illetve a városban építtetett udvarházában. Többek között 1652-ben itt töltötte udvarával együtt a karácsonyt. Itt született meg Medgyesi Pál udvari prédikátor tollából a Rövid tanítás a presbiteriumról szóló könyvecske is.

A fejedelemasszony idősebb fia, II. Rákóczi György 1648-ban került Erdély trónjára. A lengyel trón megszerzésére szövetséget kötött a svéddekkel és a Bohdan Hmelnickij vezette kozák felkelőkkel. A török porta és édesanyja tiltakozása ellenére az 1657. január 17-én Visken megtartott táborigyűlés után hadaival átkelt a Kárpátokon. Egyesülve a svéddekkel és a fellázadt kozákokkal, sikerült elfoglalnia Krakótot és Varsót. Szerencsétlenségére a Török Porta éppen ebben az időben erősödött meg ismét, s mivel Rákóczi nem kérte ki engedélyét a lengyelországi hadjáratra (az erdélyi fejedelem továbbra is a török birodalom hűbéresének számított), a krími kán hadseregét küldték ellene. A fejedelemnek csak csekély kíséretével sikerült megmenekülnie, az egész erdélyi sereg fogságba esett.

A védtelenül maradt fejedelemiséget a Vereckei-hágón keresztül Lubomirski György hetman vezetésével egy lengyel sereg támadta meg. Bosszúból a lengyel területek feldúlásáért a hetman sereg felégette a védtelen falvakat, templomokat, kastélyokat rombolt le. Különösen kegyetlenül viselkedtek a Rákóczi-birtokokon, sok települést a földdel tetek egyenlővé. 1657. július 17-én a lengyel katonák betörték Beregszászba is. A megye hadainak távollétében a lakosság a megerősített templomba menekült. Lubomirski csapatai nem kegyelmeztek a városnak: kirabolták a polgári házakat és az udvarházat, majd rőzsét halmoztak fel a templom körül és meggyújtották. Az oda menekültek többsége a füstben megfulladt. A templom kormos falaira a hetman latinul a következő mondatot íratta: “Vicem pro vice reddo tibi, bone vicine!” (Szemet szemért, leróttam adósságom, kedves szomszéd!)

Lorántffy Zsuzsanna is csak nehezen menekült meg a lengyelektől: a munkácsi várban húzta meg magát. Az ismeretlen szerzőtől származó Rákóczi-eposzban így szólnak a lengyelek gúnyos szemrehányásai: **“Kicsinyben rabunkká nem lőtt édesanyád, Szaladván csak alig kapta**

munkácsi várát, Színtén mink is akkor égettük városát, Noha meg nem atta azzal kárunk árrát.”

A lengyelek kivonulása után a fejedelemasszony hozzá is látott a munkácsi vár átépítési munkálataihoz. A francia hadmérnököknek köszönhetően kapta a vár jelenlegi tagoltságát, ekkor alakult ki az alsó-, a középső- és a felsővár. Az építkezés emlékeit idézi a felsővárba vezető bástyakapun a fejedelemasszony faragott kőcímere: a Lorántffy hártsfalevele az erdélyi sassal, a holddal, a hét várral, illetve a jelenleg a felsővár udvarán található tábla az alábbi felirattal:

“Illustrissima ac celsissima Transilvaniae principissa, D. D. Susanna Lorántffy hoc opus erigi curavit. 1657.

A munkácsi vár fegyveresei: 89 hópénzes, 200 hetes és 50 székely darabont, 7 puskás, 1 hadnagy, 1 porkoláb, 3 dobos, illetve 67 lovas szabados. A darabontok az uradalom területén szétszórva éltek, csak rendelés esetén jelentek meg a várban szolgálatra.

Az 1657–1660 közötti időszakról kevés adatunk maradt fenn. A sok csapás következtében a birtokok lakossága elmenekült, a telkek és a földek üresen maradtak. Az 1690-es összeírásban, alig harminc esztendővel Lorántffy Zsuzsanna halála után az alábbiakat olvashatjuk: **“Noha ezen Beregszász városna némely méltóságos fejedelmek idejében, kiváltképpen boldog emlékezetű Lorántffy Zsuzsanna fejedelemasszony őnga uralkodásáig igen szép disposito és gubernium alatt tartatott, úgy, hogy akkori mélt. földesurak gratiája édesítette inkább az embereket ide, mintsem idegenítette, arra nézve a városnak minden rendtartási, valamelyek a régi conscriptiók szerint annotáltattak a város javára, hasznára, mindazok a feljebb notált időkben nem vivláltattak, sőt inkább a városnak minden rendbeli lakosai az ő régen bevett és usuált állapójokban megtartattak...”**

ZUBÁNICS LÁSZLÓ

Gondolatok az új esztendő küszöbén

A megmaradás rejtélye

A „Mit ér az ember, ha kisebbségi magyar?” kérdésre válasz gyanánt mindenkéltől az ismert sztereotípiát kínálkozik: kisebbségi magyarnak lenni harcot, mindennapi küzdelmet jelent, amihez büszkeségünk ad kiapadhatatlan erőt. Ez a válasz azonban senkit sem elégíthet ki, mert bár igaz, mégis kevés. Kevés, hiszen minden etnikai kisebbségre jellemző, nincs benne „magyar”.

A válasz azonban – úgy tűnik –, mégiscsak axióma, magunkban hordozzuk, éppen csak arra van szükség, hogy a látómezőnkbe toluuló képek diorámáját, a hangok szimfóniáját kizárva objektívek tudjunk lenni a testre szabottan nagy magyar talány: „a megmaradás rejtélyének” megfejtésében. Úgy érzem, ha megmaradásunk okozati összefüggéseire fény derül, akkor a feltett kérdés is megválaszolható.

Csakhogya leírt és kimondott válszok, magyarázatok évszázados gyűjteményeiben hiába keressük a titok nyitját; hiába próbáljuk átélni múltunk egyértelmű tanulságait, elemezni tragédiánkat – csupán részgazságokig jutunk el, miközben mértani haladványban szaporodnak a sok kérdőjeles gondolatok.

Szarmatak, gepidák, longobárdok büszke ajkain fogyott el az imádság; e népek archeológiai retek elemei lettek. Kurgánok befejezetlen mondatai, rozsdás nyílhegyek darabkái, kardok csonka maradványai, palástok málló szálai hozzák a hírt: léteztek, nagyok voltak, meghatározták és irányították fél földrészek millióinak életét... Akkor hová lettek?! Mi hiányzott belőlük ahhoz, hogy ellenálljanak a megsemmisülésnek? Ha erre a följjaduló kérdésre megtalálánk a választ, akkor talán megérthetnénk azt is, miként maradt fenn, él ma is nemzetünk.

Hiszen lehetnénk ma is idolk imádói, kergethethetnénk félvad csordákat a sztyepében, nyergünk alatt imasólyaggal, hordhatnánk bizánci keresztet, láthatnánk nap helyett félholdat, rebeghetnénk Herrgottot Úristen helyett, lehetnénk csontvázak múzeumi tárlók üvege alatt, történelmi folyóiratok vitatott témái... Kész csoda, hogy megmaradtunk, hiszen oly sokszor üztek el oltáraink mellől kietlen pusztába, pórere vetkezve a fagyok birodalmába, voltunk nyilak, lándzsák, puszkagolyók és bombák céltáblái, kivert foggal és kitépett nyelvvel kényszerítették idegen himnusz ténkelni, elégettették velünk ábécés- és imakönyveinket, tragikomédiák statisztáivá degradáltak egy-egy történelmi színjátékban, kártya-adósságra váltották kincseinket, akollá gyalázták templomainkat, s voltunk statisztikai számok tizedesvesszői után százalékok-ezrelékek tervek és elszámolások feketelapjain...

Hol található, minek nevezhető az, ami megtartott minket? Mi a magyar megmaradás?

Mivel, hogyan tudjuk magyarázni azt, hogy „annyi balszerencse közt, oly sok vészalý után” itt vagyunk? Ki adta, honnan vettük a vitalitást?

Futok a válasz után, de az távolodik tőlem, s engem szorongással vegyes félelem fog el: mi lesz, ha egyszer mégis megtalálom a feleletet? Megnyugszom? Recepté lesz további létem irányításához? Ez utóbbi ma elfogadható lenne, de napjaim-éveim teltével vajon fejlődhetnék-e, lehetnék-e olyan, mint aki nem pusztul el a nemzetek túlekedő tarka aradataiban?!

Amikor a moszkvai fészekben kikelt a kakukkojtás: a peresztrojka, és a demokrácia szellője a Kárpátok alá is elérkezett, afféle kései Julianus barátként elindultam a hegyvidéki Rahóra és környékére, fölkeresni az ott élő magyarságot, Kárpátalja „csángóit”. Akos atyával, a ferences barátal találkoztam, aki már jövetelem előtt megnyitotta a templom ajtaját a félve, de eltökélten kopogtató hívek előtt. Örömmel újságotla: gyarapodik a gyülekezet, egyre több gyermek tanul hittant, és az apróságok – akiket a nagyanyák vezetnek el Isten házába – meglepően szép magyarsággal imádkoznak. Kereste és megtalálta ennek magyarázatát: ezek a gyermekek nagyszüleik példáját követve eszmélésük óta zárt ajtók és ablakok mögött, anyanyelvükön rebegték a Mindenható felé hálájukat és könyörgéseiket. Többszöri találkozás és beszélgetés után figyelt fel arra Akos atya, hogy a mindennapi élet dolgaira vonatkoztatva mennyire hiányos a gyermekek magyar nyelvtudása. E tekintetben sem lehetőség, sem bátorság nem adatott meg nekik az édes anyanyelv nyilvános használatára...

E hónapokban vettem észre, hogy egyre többen járnak templomba, több az Isten előtt kötött házasság, szertartás, több a keresztelés, az egyházi temetés, holott ekkor még számos kifogással mentették ki magukat sokan, ha például március 15-e megünneplésére invitáltuk testvéreinket. Azt hiszem, a fennmaradásunkért mindig is makacsul folytatott harchoz a rendíthetetlen hit adott erőt!

De akkor miért, hogyan maradtak meg köztünk a janicsárok? Lehetséges-e közös nevezőre hozni az éltető hitet az ámulással? Hol a kezdet: anyanyelvünk táplálja hitünket, vagy fordítva? És a szentségtörőnek tűnő, fájó kérdés: milyen nemzetiségű az Isten, ha az elnyomó imáját is meghallgatja?!

Talán az összefogás, a kohézió volt az, ami megtartott bennünket? De hát éppen ezt akarták velünk elfeledtetni, az együvé tartozást, belénk sulykolva a hamis tudatot: retúrjegyvel a zsebünkben kergetett a Kárpátok alá hódító kényszerünk! A mód-szeres ideológiai rombolás eredményeként voltak idők, amikor csupán temetések

jöttünk össze a legtöbben és – sajnos – a leggyakrabban. Feketében, lehajtott fővel. A halotti zsolttárolkat, a búcsú szövegeit tudtuk a legjobban, holott ezekre nemigen tanítottuk meg gyermekeinket. Hogyan történhetett, hogy a távozóknak, halottainknak címeztük minden sóhajunkat? Mert tudtuk, hogy ők nem kérdeznak rá?

Kosáry Domokos írta valahol: „Egy nemzet nem sértődhet meg a világtörténelemre.” Ne vitassuk, fogadjuk el a tudós szavait, ám tartsuk fenn a számonkérés jogát és köteleességét! Miért hallgatnánk birkatürellemmel az igaztalan vádat: mi vagyunk a vétkesek, mi követtünk el hibákat, bűnöket...?! Miért azt a gyereket róják meg, akinek füzetebe ugyan csúnya kriksszkrasz került, de nem ő tette; rosszmájú pad-szomszédja lökte meg tollat vezető kezét?!

Micsoda zavaros egyvelege a lényegnek és a demagógiának, hogy szabadságot kaptunk, de nem együtt, hanem mindegyikünk külön-külön! Mit tehetünk a magunk kis egyéni szabadságával? Belső emigrációba vonultunk. Lehet, hogy ez (is) segítette megmaradásunkat? Csoóri Sándor mondja: „Micsoda romlás halmozódott fel általal a társadalomban, hogy az egyének saját elkülönített szabadságuk érdekében lemondtak önmagukról, társaikról, illetve, hogy megpróbálták okosan alkalmazkodni ahhoz, amit mélyen megvetettek.” Bölcs szavak! Legnagyobb veszteségeink nem abból eredtek, hogy legyőztünk, hanem abból, hogy saját magunkat veszítettük el! Itt, a Kárpátok alatt ma is sokan feleldik és feladják a hajdani biztató szavakat: álmaid az ember csakis a szülőföldjén válthatja valóra... Nem, nem török pálcát az áttelepülők fölött, de a kérdés szívfüjdítóan jogos: ki válaszol majd hasonló kérdésekre, ha mind elmegyünk?

És üdvözölhet-e, aki elmegy? Vajon milyen erő iratja távolba szakadt testvéreinkkel az utolsó kívánságot, amely szerint szülőföldjükben szeretnének elpihenni, porladni?

Lehetett és lehet választani: megalkudni és telehassal felolvadni az asszimilációban vagy küzdeni, akár korgó gyomorral is. Ismerek embereket, akik a kényelmesebbet választották. De az ő esetükben mi magyarázza, hogy a sportversenyek híreit hallgatva a magyar érmekeket számolgtatják, a magyaroknak szurkolnak? Hogy hangos jó reggelt kívánva köszönnek vissza a Kosuth Rádió hajnali bemozdójának? És ha névnapjukon szesszel oldják szorongásait, hát magyar nótába ölik bánatukat? Honnan van ereje a betontakaró alá temett magnak ahhoz, hogy sejtburjánzással fölemelje, áttörje a mázsás terhet?

Volt a lenullázásnak egy másik módja is, amit a Tisza eredeténél különösképpen tapasztalhattunk: nem törődtek

Gondolatok az új esztendő küszöbén A megmaradás rejtélye

■ velünk, létezésünket elintézték egy kézlegyintéssel. Ekkor lettünk eltökélten dacosak, ekkor telítődtek meg sejtjeink antidotummal a mérgezés ellen?

Fennmaradásunk biztosítéka egy különös, csakis ránk jellemző gén, amit nem tud megsemmisíteni a legmodernebb és legrefináltabb nemzetgyűlölet HIV vírusa sem? Csillag vagyunk a nemzetek nagy galaxisában, örökmozgó, fénytelitett, amely nem veri vissza és nem nyeli el szomszédjainak tündöklését, hanem maga termel energiát és meleget áraszt?

Kölcsey szavait megszívvelve – „*Minden nemzet, amely elmúlt korai (nak) emlékeit semmibe veszi, vagy veszni hagyja, saját nemzeti életét gyilkolja meg*” – tanulni és tanítani kell évezredek történelmünket, okulni kell belőle, ám nem bizonyos szakaszokat kiragadva abból, nem korokat és személyeket, társadalmi rétegeket elítélve vagy dicsőítve. Egész történelmünk tudatosítására van szükség. Lehet okulni Mohácsból, ötvenhatból, negyvennégyből is.

Ezen a tájon, ahol a Fehér- és Fekete-Tisza testvérként összeölelkezve indul vándorútra, a magyarság minden korban tisztelte mások és becsülte saját szabadságát. Az elsők közt vonult a szabadságharc zászlaja alá, utolsóként törte el meggyalázott kardját, elsőként emelt emléket Kossuth Lajosnak, utolsó útja a Kossuth utcán vezet a temetőbe! Nemzetünk nagyjának técsői szobra 1896 óta hirdeti azokat az eszméket, amelyeknek gyümölcseit legkevésbé azok élvezhették, akik az eszmékért harcoltak és meghaltak.

Az érthetetlen és értelmetlen indulatoktól vezérelt, a nemzetünk elleni merényletre szövetkező tervek évtizedekkel ezelőtt Kossuth szobrát háttal fordították a város felé. Fordítsuk vissza arccal a városnak!

Felénk fordulva köszöntse hálás és büszke utódait a kelő nap sugaraiban, vetítse szellemét az itt élő nemzetekre! „*Tehetségem ez szerény termékét* – üzent egykoron Turinból – *azon óhajtottással bocsátom a távoli szülőföld felé, hogy ha van valami igazság a nézetekben: ne legyen az olyan mag, mely egész kopár sziklára hull... A siker áldása Istennél van. Embernél a becsületes igyekezet.*”

Mit ér az ember, ha kisebbségi magyar?

Kimerítő válasz helyett csupán e ropant súlyú kérdés megközelítésére, a részfeleletek nyomán újabb kérdések láncreakciójának megindítására telt. Nem tudom, mit ér a kisebbségi magyar léte. De tudom: álmait az ember csak szülőföldjén álmodhatja végig...

SZÖLLÖSY TIBOR

MIÉRT NEM LETT FESTŐ?

Dr. Pajkossy Lászlóval – több év után – a Magyar Orvosírók és Képzőművészek Körének balatonlellei összejövetelén találkoztam. A művészek tárlatát dr. Donáth Tibor professzor nyitotta meg és kalauzolta az érdeklődőket.

Kollégám alkotásai előtt hosszasan elidőzött, szakértelemmel és látható élvezettel ecsetelte a festmények nagyszerűségét, kiemelve az egyedi látásmódot, a témák kiválasztását és mesteri realizálását, majd mintegy megvonva mondanója kvintesszenciáját. leszögezte: a gyakorlati orvostudomány egy nagyszerű szakemberrel lett gazdagabb, ám a képzőművészet szegényebb egy született tehetséggel.

Dr. Pajkossy László elismert és többszörösen kitüntetett szakorvosként dolgozott, mint a Kárpátaljai Bör- és Nemibetegségek Klinikájának főorvosa 1973-tól 1999-ig.

– Miért nem a képzőművészetet választottad életpályaként, hisz a szakmabeliek is elismerik tehetségedet, számos kiállításod volt otthon, külföldön, alkotásaid mindig sikert arattak – fordultam a kérdéssel Lászlóhoz.

– Mindig is szerettem a képzőművészetet, s így van ez ma is. Már gyermekkoromban rajzolgattam, festegettem. Édesapám jóvoltából olyan miliőben éltem, olyan körökben froghattam, ahol részese lehettem a szellemi életnek: írók, festőművészek, orvosok, tanárok voltak a családnak barátai, akik, látva „alkotásaimat”, javasolták édesapámnak, tereljen ebbe az irányba, hisz tehetséggel áldott meg az ég. Nem emlékszem, hogy édesapám határozott választ adott volna, de én „elindultam”. Műveim lezsűrízése után felvételt nyertem az Ungvári Képzőművészeti Szakiskolába, amelynek akkor Erdélyi Béla nemzetközileg is elismert festőművész volt az igazgatója.

F i a t a l o s hévvel vetettem bele magam álmaim világába, tanultam, képeztem magam. Nem láttam, nem érzékeltem magam körül a reális világot, csak és kizárólag a művészet, benne a festészet érdekelt – álmokat szőttem, mígnem egy napon találkoztam az „élettel”. Két év tanulás után, a halottak napján a váro-

si sírkertbe igyekeztünk, virágot vittünk ősseink sírjaira édesapám, én és Boksay József híres festőművész. Kifordulva a temető felé vezető utcából szembe mentünk Erdélyi Bélával. A kölesönös üdvözlést követően Boksay József némi ámulattal rápírogatott Erdélyi Bélára, aki egy libát szorongatott a hóna alatt.

– Te, Béla! Az emberek a temetőbe igyekeznek, hogy leróják kegyeletüket, te pedig libával a hónod alatt futkosol. Hogy kell ezt érteni?

A köztiszteletnek és elismerésnek örvendő művész némileg restellkedve reagált:

– Még te is, Józsika? Persze, hogy restellem magam, de mit tehetnék?! Ismert kijevei művészek jelezték jöttüket, valamivel meg kell kínálni őket, a kamra üres, pénz nincs. Mit tehettem? Elvittem egyik művemet dr. B.-nek, aki adott egy libát érte.

Némán elbúcsúztunk. Mikor elváltunk Boksay Józseftől, édesapám felém fordult és megkérdezte:

– Fiam, mégiscsak ezt a jövőt választod?

– **Ekkor fordultál el Apollódtól?**

– Nem fordultam el, de nem is lettem hivatásos papja, mert véget vettem tanulmányaimnak. Vargabetűs utat tettem meg, míg végül 1957-ben megkezdtem tanulmányaimat az általános orvosi fakultáson az Ungvári Állami Egyetemen, mert orvos is szerettem volna lenni. Az orvostudomány is művészet, a test, a lélek karbantartásának, kilengései, betegségei gyógyításának művészete.

– **A döntést nem bántad meg?**

– Nem, mert minden szabad időmet a festészetnek szenteltem és teszem ezt most is. A két művészet kiegészíti egymást, így érzem magam testben-lélekben egészségesnek.

SZ. T.

Weinrauch Katalin

Ember... emberség...

Üljön ide fel, mutassa a lábát... Hát mit mondjak, asszonyom, csúnya. Sőt, nagyon csúnya! Közönyös hangon folytatja: forduljon meg, hát ez a mélyvéna még rondbább...

...maga meg nagyon kedves, doktor úr... ezért ajánlom, a mielőbbi műtétet. Szerecsére érszükület sehol nincs a lábában. Tizenhetedikére tudom előjegyezni, remélem, megfelel.

...az éppen péntek... Előtte egy nappal fekdjön be a kórházba. En fogom megoperálni, a többi tudnivalót elmondja az aneszteziológus. Itt a beutaló, van kérdése? ...volna rengeteg, de hogy tegyem fel ennek az érzéketlen, személytelenül unott hangú, észrevehetően türelmetlen orvosnak... Komoly, fájdalmas műtetre... ügyérem... Rutinműtét... magának... epidurális anesztéziával fogom műteni, olyan három, három és félóra az egész... Jézusom... Nem lehetne altatással? – Nem, műtét közben hasra kell fordítanunk és ez altatásban nem oldható meg. Nővér, hívja be a következő beteget és nézze meg, sokan várnak-e még a folyosón. Akkor hát, viszontlátásra.

– Tessék elhinni, ő az ország egyik elismerten jó, de úgy is mondhatnám, legjobb érsebésze, nem lesz semmi baj! Nem túl barátságos, szokni kell a modorát, de végül is nem ez számít... ő, dehogynem... és én végig ott leszek Gréti néni mellett. Bennem ugye tetszik bízni?

Az asszony kicsit megnyugodva elmosolyodik: persze, hogy bizok, Istvánkám... milyen szerencse, hogy éppen a fiam legjobb gyermekkori barátja, későbbi évfolyamtársa lesz mellettem, amíg faragni fogják a lábamat. Ránéz a fiatal adjunktusra és nem a komoly, jó nevű doktort látja benne, hanem azt az értelmesen csillogó szemű, mindig mosolygó kedves srácot, aki egykor naponta megfordult otthonukban. Majd műtét előtt még bemegyek Gréti nénihez, kicsit elbeszélgetünk, lesz időm, ügyeletes leszek estig... Olyan természetesen öleli át az asszonyt, mint a fia, mikor búcsúznak egymástól.

Szóval, ma déltől már csak inni szabad, enni semmit a műtétig — simogatja a kórházi ágyon fekvő asszony kezét István doktor. Hajnalban a nővérek bekötnek egy infúziót, ha lecspegek, tessék lemosakodni a zuhanyzóban található fertőtlenítővel tetőtől talpig. A többit elmondja a főorvos úr, ha bejön reggel a műtét előtt...

...egyszer csak eljön a reggel... jó lenne aludni, legalább egy-két órát... félek... talán most elszunnyadok... jaj, mi az, már itt a reggel? De hiszen még sötét van, éjszaka...

Hozom az infúziót, azonnal bekötöm... Itt mit jelent az a szó, hogy azonnal? Másfél órája várom... még alhattam volna... Ez egy órában belül lefolyik, utána fürdés! Mi-

lyen katonás, szigorú hangja van a nővéreknek, kár, hogy a rend korántsem ennyire katonás... Hát akkor most végre mehetek fürödni... Hol is van az a fertőtlenítő lötyty...

– Maga nem hallja, hogy a nevéen szólítom, itt kiabálok maga után, miért csak most zuhanyozott, nem mondták meg, hogy mire jövök, készen legyen? Hol mászkál és miért nem ment előbb zuhanyozni, elaludt, mi? Mit gondol, maga az egyetlen műtetre váró beteg? Még be kell jelölnöm a lábán a vágások helyét...

– Főorvos úr, az infúzió miatt...

– Mindegy! Most már ne húzza az időt, emelje fel a lábát. Ne igyon, ne egyen semmit műtét előtt, világos?! Tizenegy óra körül kerül magára a sor, közvetlenül előtte kap egy bátorító injekciót... nagyszerű, most hét óra van... addig alhatok is... Istenem, csak egyetlen vigasztaló szót mondott volna... Gondolom, a „bátorító” alatt nyugtatót értett...

– Emelje fel az ingét, beadom az injekciót.

– Hány óra van?

– Nemsokára nyolc és viszik a műtőbe.

Pedig azt mondta a főorvos... á, mindegy, legalább hamarabb túleszek rajta...

A mindenütt csupa zöld irritálja a szemét, muszáj lehunyni. A kerekében gördülő hordágy halkán surrog, feje felett két ápoló beszél meg ügyes-bajos dolgait, de ez nem zavarja, minden olyan távoli puha, mintha vattába lenne csomagolva az egész világ. A folyosón egymásba éri a felsorakoztatott hordágyak hosszú sora, a hangosbmondón időről időre felhangzik egy kór latin megnevezése és a műtő száma, amely felett azonnal kigyullad a zöld lámpa. Ajtaja némán kitárul, mint egy nagyra kitátott száj és elnyeli a guruló hordágyon fekvő beteget, akire ott benn várnak... szép szalagmunka... Csókolom, még mindig fél? Ismerős hang, bár így, ilyen emberközelinek eddig nem hallotta, szokatlan a fülének. A főorvos áll mellette, őt kérdezi... Istenem, mosolyog, tud mosolyogni... Nos, ha felkészült, vágjunk bele!

Az asszony nem érzékeli az idő múlását, eminens kisdiákként, jól nevelten válaszolgat a feje fölött álló István kifogyhatatlan kérdéseire. Nem látja a fiatal adjunktus arcát, aki éber figyelemmel kíséri a műszereket, miközben beszél, beszél... Istenem, milyen fárasztó, jó lenne kicsit hallgatni... porzik a torkom a szárazságtól... csikorgognak a szavak a fogaim között... egy kis vizet... Gréti néni, nedves szalvétával megtörölöm aszaját, jó? Köszönöm, int a szemével... Miért nem válaszol, kolléga? De ezt nem István kérdezi. A melle magasságában, szeme elé kihúzott zöld paraván mögül jön a hang: az élettelen, dermedt végtagján ügkődő sebész szólítja.

Elnézést, suttogja, nem hallottam jól a kérdést. Könyvekről beszél valamit az orvos, hol jelenteti meg és egyáltalán, nehéze kiadatni a könyveket. Az asszony erősen koncentrálni, igyekszik pontosan válaszolni, de nem tudja biztosan, sikerült-e neki.

A főorvos úr nagyon szép novellákat, meséket, verseket ír – hajlik hozzá mosolyogva István. Vajon honnan tudja, hogy jelentek meg könyveim...

– Gratulálok, és hol publikál? – A főorvos rideg hangon utasítja a műtősnővért, valamit helytelenít, vagy kér, az asszony ezt sem érti pontosan, miközben neki is válaszol: megnevez egy eddig, az asszony által csakis tudományosnak hitt medicinai szaklapot. Érdekes, hogy kerül vers, novella, irodalom ebbe az orvosi, nyilván nagyon komoly lapba, hogy fér össze a szakirodalommal... ő, hát ezért nevezett kollégának. Erre nem gondoltam, ezért is nem választottam azonnal... nocsak, még humora is van a doktor úrnak...

– Oxigént, gyorsan, tegyük föl a maszkot. Nyugalom, Gréti néni, nincs semmi baj... dehogynincs, érzem, hogy van... Tessék jó mélyeket lélegezni... nemsokára vége. Fordulunk: egy, kettő, három. Óvatosan, ki ne csúszson az infúzió... hol fér el a testemben ez a rengeteg folyadék... Tartom erősen, ne tessék félni, nem tetszik leesni... azonnal kész, ugye nem fáj? Nem zavarja semmi? Csak a beszéd, de az nagyon... Egy kicsit hagyánának békén, ne kérdezzétek folyton... Már be is kötötték a lábát, az infúzió marad, azt még túrni kell egy ideig. Gyönyörűen sikerült a műtét... képelem, milyen szép lehet, de most nem ez számít. Csak begyógyuljon, és rendeltetésének megfelelően tudjam majd használni szegény meggyötört lábamat...

– Téged aztán jó sokáig operáltak, három és fél órát voltál oda – fogadta az asszonyt a másik ágyon fekvő betegtárs. – Tudod, mennyi az idő? Fél egy múlt...

– Na, mutassa, hadd lássam, mit csináltunk – jön sebbel-lobbal ágyához a főorvos. – Rendben, a lábfejében jó a pulzus, a keringéssel minden rendben.

– Mikor állhatok fel, főorvos úr?

– Hova menne?

– Pisilni.

– Ha elmúlik az érzéstelenítés hatása, tudja mozdítani a lábát, felállhat. Úgy este hat óra körül... gondolom. Viszlát. De messze van az a hat óra, addig felrobbanok... hogy dudorodik hasamon a takaró, mintha utolsóórás lennék... születés előtt... Jézusom, milyen idegen, halott ez a mozdulatlan, dermedt test... jaj, csupa víz alattam minden, folyik belőlem a vizelet és én semmit sem érzek... segítsen már valaki... De nem jön senki. Az asszony deréktől lefelé bénán, kifeszített karral, vénájában a túvel képtelen mozdulni és a csengő olyan messze van... Most már ihatna, már szabad, de a poharat nem éri el. Marika, csengess a nővéreknek, kérlek... A betegtárs sajnálkozva rázza a fejét: én sem érem el a csengőt, nagyon húzódik a vágás a hasamon... őt tegnap műtötték, nincs mit tenni, tőr-

Weinrauch Katalin

Ember... emberség...

◀ *ni kell... hátha bejön valaki... Elszenyeredik. Iszonyatos fájdalomra riad: elmúlt az érzéstelenítő hatása. Óvatosan megmozdítja a lábát, arrébb tudja csusszantani pár centivel, a derekát is fel tudja emelni. Amíg aludt, kihúzták vénájából a tűt, nem is tudja, mi fáj jobban: a lába, vagy az összeszurkált karja... nem, a hasam! Alatta jég hideg az ágy... Uristen, csupa lucsó a lepedő, egész idő alatt szívárgott belőlem a vizelet, mégis tele van a hólyagom...*

Vérhullám önti el az arcát, kiszolgáltatottnak érzi magát, szégyelli elesettségét. Az ágy szélébe kapaszkodva kínlódva felül. Gréti néni, mit tetszik csinálni? Nem tudok tovább túrni, ki kell mennem... Azonnal tessék lefeküdni! István zaklatottan folytatja: nem emelheti fel fejét a párnáról, nem szabad mozdulni!

– A főorvos azt mondta...

– Nem érdekel a főorvos, ő a saját munkájáért felel, én pedig Gréti néniért. A fiatal adjunktus hangja tele van aggodalommal, féltéssel: mindjárt megoldom! Kiviharzik a folyosóra és olyan hangosan kiabál a nővérekkel, hogy az asszony elrejteti magát. *Miattam kapnak ki... bár, van igazság abban, amit mond.* Pillanatok alatt cserélik ki alatta a lepedőt, ágytálazzák. *Ha nem ő, akkor most mi lenne velem...* Tessék felkészülni óriási fejfájásra, sajnálom, de nem lett volna szabad mozogni, ő, hogy az a... *Most már kibírom, csak a lábam ne fájna... rémes...* Adjon, nővér, fájdalomcsillapítót, éjfélkor ismét, ne tablettában, az lassan hat... Ma is ügyelek éjszaka, még benézek, tessék nyugodtan pihenni. Az asszony tudja, ez nem annyira neki szól, mint inkább az éjszakai nővérnek. Éjfél után majd kimehet, ha annyira kell, de addig ne tessék mozdulni.

*...egyszer csak megvirrad, reggel lesz... nagyon fáj a fejem... jó, hogy itt a fal mellett, így könnyebb, ... tudok támaszkodni, nincs messze a mosdó... Szeme előtt minden összefolyik, Marika kérdez tőle valamit, de olyan távoli a hang, hogy egy szó sem ér el az agyáig. Visszadől az ágyra, nézi az ablakráma fehér keretébe szorított sötétséget, várja a reggelt. *Megint menni kell, mi van velem, Istenem, hogy induljak el...* Azonnal beteszem a hőmérőt, nővérke, csak előbb kimegyek... Az asszony lassan, kínlódva araszol a mosdó felé... *arcomat is leöblítem kicsit, csak felvirrad rám egy új nap...**

Mi van mármegint, maga mindig olyankor tűnik el, amikor én keresem! A főorvos hangja nyersen, édesen szólítja: jöjjön, átkötöm a lábát. Gyorsabban! Jól átvértett a kötése, lecserélem. Üljön fel a kötőőszatra... *hogy üljek fel, nincs erőm... minden visszhangzik a fejemben, zúg a fülem... mit mond... nem értem... Csak nem sikerült meg... legalább ne háttal állna felém... ha már nem segít!*

– Na, csakhogy felült! Kész, rendben

van. Mehet haza. Hívjam a betegszállítókat, vagy valaki elviszi... *Ki mehet haza, miről beszél, ...hova haza, hiszen még csak hajnal van, szombat, a család alszik, hogy mehetnek... Járni sem tudok és ni, máris átvértett a friss kötés...*

– De én – próbálkozik az asszony... Jó, akkor maga hívja fel a fiát később, vág közbe az orvos türelmetlenül. Jobb lesz otthon, pihenhet. Nem úgy, mint itt a kórházban. Szerdán jöjjön be a szakrendelőbe, én leszek ott, átkötözöm, megnézem, minden rendben van-e... *Ez nem lehet igaz... ezt nem teheti meg velem... mondani kéne...* Az asszony hallgat, fejében kusza gondolatok születnek, amelyeket nem tud szavakba önteni, céltalanul, ködösen kóvályognak agytekervényeiben. Némán bámul az orvosra, aki látszólag semmit nem vesz észre az asszony elkeseredett értetlenségéből, hallgatásából. Elmehet, vizlát!

Kínlódva húzza le magáról a kórházi inget, egy ideig kábán, közönyösen bámulja a tenyérnyire növekedett vérfoltot, amely mint valami egzotikus virág, nedvesen csillog a friss, alig pár perc átcsérélt kötésen, majd céltalanul rakoogatni kezdi kevéske holmiját egy műanyagtasakba. Marika csodálkozó hangja zökkenti ki kábultságából:

– Mit csinálsz?

– Hazaküldött az orvos, készülök...

– Nem létezik, hogy tehetne ilyet, hiszen most operálták... nagy műtét volt. Átvértett a kötésed, láttad? Milyen ember ez...?

A kérdés sokáig lóg a levegőben, még három nap múlva is a fülében cseng az asszonynak, amikor bebiceg a rendelőbe. A főorvos komoran néz rá: mondtam, hogy pihenjen, ne ugráljon, csúnyán gyógyul a sebe, pörkösen, miért nem fekszik? *Ennyire átvértett a kötés? ... Ennyire, de még itt a kórházban. És hogy miért nem fekszem? ...mert nem otthon vagyok, hogy azt tegyem, amit jónak látok; mert reggeltől estig egyedül, magam vagyok a házban, mert egy pohár vizet, egy darab kenyéért is fél kell állnom, mert a házat építő munkások ötpercenként kérnek valamit, mert... á, hagyjuk... Nagyon zsiabba a lábfejem és nyugtalanít az erős vérzés...*

– Én nem vágtam el idegszálat magánál, az biztos! A vér meg arra való, hogy folyjon... Ne ezzel foglalkozzon, hanem rám figyeljen: üljön fel az asztalra, hogy gyorsan átkötözsem, mert már várnak rám az osztályon. Hétfőn jöjjön fel a sebészetre, ahol műtöttem, varratkiszedésre. Legyen ott reggel hétre.

– Sajnálom, ez nem megy, nincs aki behozzon ilyen korai időpontban.

– Akkor délután kettőre jöjjön, bár... Figyelmeztetem, készüljön fel: lehet, hogy négy óráig is várni fog! Nehéz műtétnek nézek elébe...

– Majd várok.

– Hol a tiszta pólya, adja ide gyorsan,

mondom, hogy sietek, várnak rám a műtőben!

– ...?

– Mit néz úgy? Nem hozott magával kötszert? Hát akkor mi a fenével kössem át?

– Nos, kedves főorvos úr, most maga figyeljen rám! Szeretném előrebocsátani, hogy tudomásom szerint ön elismerten jó orvos, szakember, de ilyen komisz, nyers pasással, mint maga, én eddig az életemben nem találkoztam! A maga szavával élve, honnan a fenéből kellett volna tudnom, hogy egy megyei kórház szakrendelőjében csak akkor kötözik át tiszta pólyával a betegget, ha az hoz magával?! Mondta ezt nekem egyetlen szóval is? Minden esetre, van egyvalami jó is ebben a számomra meglehetősen megalázó helyzetben: az anyaországban most és itt érzem először otthon magam. Mintha csak az önök által lenézett, lesajnált szülőföldemen lennék, ahol a szegénység mindenütt, így a kórházakban is jelen van... Ott nem csoda, ha ez vagy az nincs. De jó szó, az mindig akad! Mondja, arra legalább szokta-e figyelmeztetni a betegeit, hogy télen, ha hó van és fagy, úgy két-háromkilónyi gipsszel a zsebükben mérészkedjenek ki az utcára, mert netán eltörik kezüket, lábukat s akkor mivel gipszelik be őket?!

A rendelőben megdermedt a levegő, az asszisztensnő és a nővér kiguvadt szemmel bámult az asszonnyra de mindkettőjük tekintetéből sütött az elismerés. Bizonyára eddig egyetlen alkalommal sem fordult elő praxisukban, hogy valaki ilyen hangon mert volna beszélni a főorvossal. Az orvos arca vérvörösre változott, hangja rekedt volt és alig hallható, amikor megszólalt:

– Igaza van, bocsánatot kérek... valóban figyelmeztetnem kellett volna. Nos, köszörilte meg a torkát, a magam mentségére nemigen tudok felhozni semmit... De, hogy a kórház ilyen szégyenletes helyzetben van, arról nem én tehetek! Hétfőn találkozunk, kezét csókolom.

...Jaj, édes drága jó Istenkém, most mi lesz velem... Be ne fektessen már nővérke, hiszen a házam nincs becsukva... Csak a veranda üvegajtáját zártam kulcsra, az a sok bitang meg, aki a benzinkúton megfordul, kilesi, hogy nyitva, oszt' mindenem odatesz... Ó, jó Atyám, azt mondták, csak kontraszt izét vezetnek a lábamba és visznek is haza, azonnal. Másként el se jöttem vón'... Minek az már nekem, csak azt tudnám, minek? Fáj, hát fáj, no! Hászé' kilencven éves vagyok, nem élhetek örökké, minek kell ezt csinálni a főorvosnak... De olyan makacs, hiába mondtam neki. Maga tudja fiatalember, reggel fél nyolctól vagyok itt, most meg már nem sokára három óra... Osztán nem is ettem... a kutyámmal, a tyúkokkal mi lesz, azok se ettek... Jaj, Uram Jézus, itt ne hagyjanak már jóemberek, maguk hoztak ide a mentővel... Nem maguk? Nem-e, pedig pont ilyen formák voltak... Elmennek? Húsz kilométer ide a falu, hogy megyek én haza, már nem érem el az utolsó buszt... ▶

Weinrauch Katalin

Ember... emberség...

Meg pénzt sem hoztam magammal... Akkor most mi lesz? Az öregasszony kétségbeesetten néz a két mentős után, ölben szorongatott kicsi motyóján megülnek a szeméből potyogó könnyek. Az aszszony szánakozva nézi. A mamóka észreveszi, közelebb jön és most neki sirja el panaszát. Itt a telefonom, veszi ki táskájából mobilját az asszony, hívjunk fel valakit a családjából, néni... Ké, nincs nekem senkim, magam élek, mindenki kihalt mellőlem. Még szomszédom sincs... Nem jó ilyen sokáig élni, nagyon magára marad az ember... Annyi a szerencse, hogy bírom még magam. Hangjában kis büszkeség bujkál: a kertet is magam művelem, de kijár hozzám rendszeresen a gondozónő. Ő vitt el a főorvoshoz is, mer' néha nálunk rendel, oszt' úgy mondta, hogy muszáj bejönni ide, a sebészetre. Hát be is hoztak, de azt nem tudtam, hogy reggeltől mostanáig itt kell várni, olyan sokáig operál... most mi lesz velem... Hangja fakó, fásult, vállát előrejtve bámul maga elé.

Az asszony megfélekedzik a varratkiszedéstől való félelemről, tehetetlenül nézi, harag ágaskodik benne: hogy lehet valaki ilyen embertelen, ennyire nemtörődöm, hiszen orvos... A kórház ilyenkor már kihalt, csendes, ki segít a néni? Nesztelenül gördülő kerek hordágyon frissen operált beteget tolnak végig a folyosón, a lépcső felől merevlábait alig emelve hajlott derékkal, öreges alak közeleg. Az asszony döbbenet ismeri fel benne az agilis, parancsoláshoz szokott, határozott főorvost. A férfi tekintete fáradtan megül az asszonyon, bólint felé. Jöjjön, int a kezével és maga elé engedve betessékeli a kötözőbe. Az asszonyt furcsa, zavaros érzés keríti hatalmába: kíváncsisággal vegyes sajnálatot érez. Elfáradt, főorvos úr, úgy látom... Az orvos csak szemével int igent és leroskad egy székre. Sok volt, nagyon sok... nem tudom, meddig bírom még. Ma hét órán keresztül álltam a műtőasztal mellett... Mi lesz, ha egyszer én esem össze műtét közben, ha a kimerültségtől szívinfarktust kapok, ha a lábam felmondja a szolgálatot?... Minden áldott nap ugyanaz... De én nem lehetek beteg... Az orvos mono-

ton beletörődöttséggel beszél, nem panasznak szánja mondanivalóját.

– Nincs a kórházban több érsebész, miért nem váltják egymást? Miért csak maga operál, egyedül? Mikor pihen egyáltalán?

– Nem enged meg a keret több érsebészt, hiába nagy a hiány ebben az ágazatban. Szegény az eklézsia. Fintornak tűnő félmosolyt küld az asszony felé: tudom, nem látszom túl barátságos embernek..., most talán megérti, miért. Egyetlen örömmöm, ha nagyritkán, lopott, szabadnak hitt perceimben elengedem a fantáziámat és írok... Szerettem volna, ha elolvassa valamelyik versemet, novellámat... Talán változna rólam a véleménye... Majd egyszer sort kerítünk rá.

Nyögve feltápaszkodik és az asszony lemeztelenített lábából csipesszel óvatosan szedgetni kezdi a varratokat. Nővérke, fejezze be kérem helyettem, nem bírok továbbállni. Atöbbit már maga is meg tudja csinálni.

Az asszony sután hallgat, nem tud mit mondani. A csendet a nővér hangja töri meg: itt van reggeltől az a kilencven éves néni, akit mára rendelt be a főorvos úr. Befektettem volna az osztályra, de nem akar itt maradni. Otthon, a háza körül nem rendezett el semmit, azt mondja... A betegszállítók már rég elmentek, meg a busz is... Az orvos nem válaszol, dzsekijét gombolgatja. Megyek haza, amíg vissza nem ráncigálnak ismét a műtőbe... Az asszony mögött lép ki a kötözőből: ne gondoljon rólam rosszat, asszonyom, szól utána halkán. Az asszony visszafordul, szemük egy pillanatra egymásba kapcsolódik.

A liftajtónál várakozva utoléri az orvos hangja: kérem, tartsa a liftet, mi is megyünk! A néni karjánál fogva kormányozva együtt lépnek be a liftbe. Az öregasszony szeme könnyektől csillog: hazavisz a főorvos úr, áldja meg az Isten...

– Rámfér egy kis mozgás a mai nap után – mormolja az orvos, miközben mereven elnéz az asszony vállá fölött és a lift falán éktelenkedő graffitik kusza összevisszaságát tanulmányozza elmélyült érdeklődéssel.

Szepesi Attila

Beregszászi betlehem

Három subás
betlehemes
billeg-ballag;
hajnal óta
havas szélben
úton vannak.

Fejük búbján
hókásás a
prémkucsmájuk.
Gyertyafényes
dobozukban
csutkabábuk.

Emberfiát
fektették a
jászolukba:
kicsipkézett
papírból a
pokróc rajta.

Csuhé-bundás
pásztorok is
körüállják.
Fönn az égen
gyémánt csillag,
azt csodálják.

Angyal-hírnök
száll felettük
rezgő szárnyon,
arca fénylik,
szeme párja
mint az álom.

Ballag három
betlehemes
di deregve,
Mintha már
kétezer éve
úton lenne.

Bábjaikat
kandi szelek
borogatják,
éneküket
láncos ebek
megugatják.

Háztól házig
poroszkálnak,
vígan vannak;
kapuk előtt
meg-megállnak,
kopogtatnak.

S. Benedek András

Karácsony 1955

Szénporos árnyak válnak le a tehervonatról,
hoznak holló hírt, régsejtett ítéletet;
nem kell már üres teríték, és padlásra
kerül az ágy, a mindig gyolccsal megvetett.

De ki hírt sem kap, ma sem öltözik gyászba,
nincs kit kisirasson e földi világból,
nincs könnye, reménye sem és álmában
ölelő kezek fejér csontja világot.

De ma reményt hoznak a fekete felhők,
hófehér gyászt ölt a tipratott világ,
hulló szirmok fedik el élő sebeinket:
Milliárd megfagyott meggyfavirág.

S a vagonok, zúzdák felé vonuló társzeker
ravataláról lekapdosott könyvek az ólak
padlásáról, színek rejtekéből mind előjönnek;
az ő szavuk fölött már nincs hatalma a kornak.

Az angyal sírva néz le a csökött fenyőfáról,
s míg Káin vérgőzös fiai vodkát vedelnek,
kinn halk zaj kél, pislákol az istállólámpa –
útra kelnek a betiltott betlehemek.

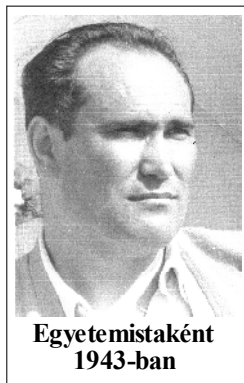
Beregszász, 1955 (Budapest, 2001)

„Az Értől az Oceánig”

Beszélgetés Kázmér Sándorral, a Kárpátaljai Szövetség társelnökével

A Kárpátaljai Hírmondó immár hatodik lapszámát tartja a kezében a kedves olvasó. A „hőskorban” magunk sem gondoltuk, hogy lapunk, egy maréknyi Kárpátaljáról elszármazott magyar fóruma életképes lesz, hogy ennyi pozitív visszajelzést kapunk, hogy előfizetőink kéri a befizetési csekket, merthogy a szomszéd, a barát is kíváncsi: mi újság van otthon, hogyan élnek az áttelepültek?

Az igazat megvallva, szerkesztő bizottságunk sokáig fontolgatta, hogy a Gyökerek rovatban „testközelből” is ismert személyeket, azaz a Kárpátaljai Szövetség elnökségi tagjait is fogjuk-e „vallatóra”? Hiszen számunkra annyira természetes, hogy ők minden alkalommal közöttünk vannak, szinte családtagok, ismerjük őket. Pedig nem így van! Akkor jöttünk rá, mennyire nem ismerjük életútjukat, amikor végre úgy döntöttünk: ideje volna bemutatni azokat is, akik ott álltak a Kárpátaljai Szövetség bölcsőjénél, akik most is ott sürgölődnek-forgolódnak a közösség „borszaknánykonyhájában”. Elsőként doktor Kázmér Sándort, a Kárpátaljai Szövetség társelnökét kaptuk „tollvégre”.

Egyetemistaként
1943-ban

– *Ady szavai-
val élve néhány
évtized alatt elju-
tott az „Értől az
Oceánig”. Kérem,
meséljen arról a
szolyvai gyereke-
ről, akiből aztán
doktor Kázmér
Sándor lett.*

– Szolyván
születtem 1922-
ben. Édesapám a
Szolyva Faipari és
Vegyipari Vállalat

gépésze volt. Szolyván a munkás kolónián éltem meg gyermekkoromat különböző nemzetiségű gyerekek körében. Magyarok, németek, lengyelek, ruszinok, zsidók, horvátok éltek ott, de az érintkezés nyelve a magyar volt. Nagyon kellemesen emlékszem gyermekkori barátaimra, akikkel az elemi és a polgári iskola éveiben tanultam, sportoltam és szórakoztam. Soha nem merült fel közöttünk semmiféle nemzetiségi vita, gyűlölködés. E demokratikus légkör hatása végigkísérte egész életemet. Gimnáziumi tanulmányaimat a munkácsi orosz gimnáziumban kezdtem, majd 1940-ben átiratkoztam a munkácsi magyar gimnáziumba, ahol 1942-ben kitüntetéssel érettségiztem. Könnyen tanultam, ezért sok időt tudtam fordítani a sportolásra és az olvasásra. Szerettem az orosz írókat, eredetiben olvastam, baráti köröm útján sok olyan irodalmi alkotáshoz jutottam, amelyeket egy munkáscsaládban nem tudtam megkapni. Érettségi után 1942-ben beiratkoztam a budapesti József Nádor Műszaki Egyetemre. Egyetemi éveim alatt a Györfly István Kollégiumban kaptam szálást. Nemcsak szálást: lehetőséget is különböző emberek, tudósok, politikusok, írók gondolkodásának megismerésére. Bekapcsolódtam az ellenállási mozgalomba, csoportunk Budapesten maradt 1944-ben, amikor a műegyetemi hallgatók felső évfolyamait kitelepítették Németországba.

– *Diákként mozgalmas élete lehetett. Mire emlékszik vissza a legszívesebben?*

– A háború után részt vettem a népi

kollégiumok szervezésében, a Vásárhelyi Pál Technikus Kollégium igazgatójaként sok határon túli magyar egyetemistának segítettem tanulmányai folytatásában. Részt vettem a MEFESZ ifjúsági mozgalomában. Ekkor ismertem meg Cholnoky Tamást, s amikor 1948-ban külföldre távozott, átadta nekem a mérnökkari MEFESZ irányítását. Barátságunk 2000 után felélénkült. (Itt csak zárójelben jegyezném meg, hogy talán éppen a Cholnoky Tamással és Kocsis Árpáddal ápolat barátságunk köszönhetően került sor a nagyszülősi járási Nagypalád községben lévő családi kúriájuk művészeti iskola céljaira való felújítására. Az építési munkálatokhoz szükséges források egy részét a Kárpátaljai Szövetség útján biztosítottuk.)

– *Hogyan alakult a sorsa az egyetem befejezése után?*

– Műegyetemi tanulmányaim befejezése után a Földalatti Vasútervező Vállalathoz, később a Közlekedési és Postaügyi Minisztériumba kerültem. A minisztérium megbízott a 32 tagú műszaki tervezői csoport vezetésével, amely a magyar kormány támogatásával részt vett Phenjan háború utáni újjáépítésében. Akoreai kiküldetés után kineveztek a Fővárosi Útépítő Vállalat főmérnökévé. Ez idő alatt kapcsolódtam be a Petőfi Kör munkájába.* Mint a kör elnökségi tagja elvállaltam a „Partizán vita” és a „Műszaki fejlesztési vita” vezetését, részt vettem azok előkészítésében.

A Petőfi Kör-i tevékenységem miatt felmentettek főmérnöki állásomból. A Lakóépület-tervező Vállalatnál lévő barátaim segítettek álláshoz. Geodéta és úttervező lettem.

1963-ban megszűnt a „karanténom”, a Szövetkezeti Tervező Vállalat igazgatója lettem, majd megbíztak a SZÖVÖSZ Be-

ruházási és Műszaki Főosztályának megszerzésével és vezetésével. Főosztályunk feladata volt a fogyasztási szövetkezetek beruházásainak előkészítése, pénzeszközökkel való segítése és irányítása. Munkám mellett elvégeztem a Közgazdasági Egyetemet, külkereskedelmi szakon diplomát szereztem, majd egy év múlva megvédtem doktori disszertációm.

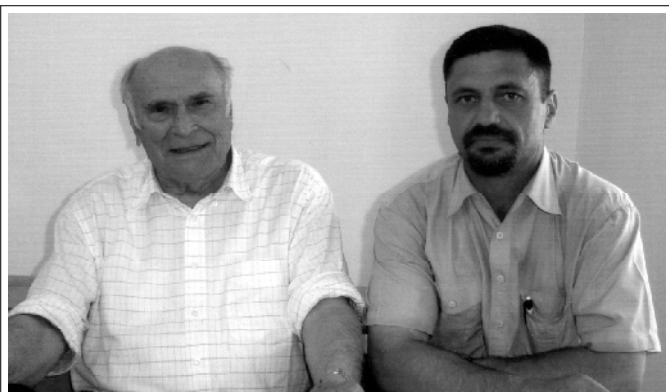
1969-ben a Szövetv és a Raktárgazdálkodási Kutató Intézet összevonása után kineveztek az összevont vállalat vezérigazgatójává. Kilenc évet töltöttem a vállalatnál, amikor is lehetőségem nyílt arra, hogy Párizsban létrehozzak egy szövetkezeti külkereskedelmi irodát. Ezt a feladatot nagy örömmel vállaltam. Az iroda vezetésében a feleségem is segítségemre volt, sőt, munkát vállalt a párizsi magyar konzulátuson is.

1983-ban mentem nyugdíjba. Jelenleg nyelvtanítással és műszaki tárgyak oktatásával foglalkozom különböző középiskolákban.

– *Azt szokták mondani, minden sikeres férfi mögött ott egy biztonságos családi háttér van. Az Ön esetében hogy van ez?*

– Nagy családom van. 1946-ban kötöttünk házasságot feleségemmel, Ijjász Judittal. Párom tevékenységének legnagyobb részét külügyi szolgálatban töltötte, mint külügyminisztériumi alkalmazott. A moszkvai nagykövetségen attasé volt, a párizsi konzulátuson, illetve a szövetkezeti külker irodában is dolgozott.

Szeretnék néhány szót mondani a gyermekeimről és az unokáimról. Előrebocsátom: mindegyikre büszke vagyok, boldogság tölt el, hogy én vagyok egy nagy családfelegetagabb ága.

Botos Csabával, Nagypalád polgármesterével

Legidősebb lányunk, Katalin energia-külkeres szakemberként dolgozik. Idősebb lánya, Olga építésmérnök, műszaki tervező irodában tevékenykedik. A kisebbik, Viktória a Semmelweis Orvostudományi Egyetem másodéves hallgatója.

Második lányunk, Judit villamosmérnök, saját villamosipari tervező Kft.-t vezet. ▀

„Az Értől az Oceánig”

Beszélgetés Kázmér Sándorral, a Kárpátaljai Szövetség társelnökével

■ Fia, Péter biztonságtechnikai mérnök, környezetvédelmi szakmérnök, a Pénzügyi és Számviteli Főiskolán szakközgazdász diplomát is szerzett. Amúgy élsportoló, tájékozdási bűvárúszásban háromszoros világbajnok, négyszeres Európa-bajnok, világkupa győztes, harminchétszeres magyar bajnok. Gergő unokám az Állatorvos-tudományi Egyetemen zoológus diplomát szerzett, jelenleg a Debreceni Egyetem doktorandusza. László unokám a Testnevelési Egyetem hallgatója a rekreációs menedzseri szakon és a Budapesti Tűzoltóparancsnokság törzsszázlósa.

Fiam, Péter a MALEV-nél volt repülőmérnök, 1993-ban, 44 éves korában elhunyt. Az ő lánya, Natasa külkereskedelmi főiskolán szakközgazdász diplomát, illetve Amiens-ben az Université Jules Verne egyetemen francia oklevelet szerzett. Jelenleg a WIZZ-AIR légitársaságnál kommunikációs igazgatói beosztásban dolgozik.

Felesége, Judit asszony és a legidősebb unoka, Natasa

Péter fiam fia, Dániel a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen jogász diplomát szerzett, jelenleg ügyvédjelöltként dolgozik. A Deák Ferenc Továbbképző Intézet – Európa Jogi Karán (angol nyelven) szakjogász képesítést kíván szerezni.

Legfiatalabb lányunk, Ágnes a Kandó Kálmán Főiskolán szerzett diplomát, jelenleg egy logisztikai vállalat osztályvezetője. Unokám, Kinga, az Eötvös Loránd Tudományegyetemen végzett, két diplomát szerzett, mégpedig magyar nyelv és irodalom szakon, illetve alkalmazott nyelvészet szakon. Egy tolmács és fordítóirodában van alkalmazásban projekt-menedzseri beosztásban. Doktorandusként felvételt nyert a Pécsi Tudományegyetem Büntetőjogi-kriminológiai szakára (egyetemi tanulmányai során tudományos értekezéseket készített hangfelismerési témában).

Ágnes kisebbik lánya, Zita a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen kitüntetéses diplomát szerzett német nyelven az Építőmérnöki Karon. Mélyépítő és geotechnikai szakmérnök. Állásban van a Műszaki Egyetemen a Geotechnikai Tanszéken. Doktorandusz hallgató.

A nagycsaládunkkal kapcsolatban még annyit szeretnék megjegyezni, hogy mind a testvérek, mind az unokák jó viszonyban vannak egymással, összetartanak. A családi összejövetelekre néha valamelyikük budapesti lakásán kerül sor, de legtöbbször nálunk, Gyöngyöstarjában.

– **Hogyan kapcsolódott be a Kárpátaljai Szövetség tevékenységébe?**

– A Kárpátaljai Szövetség munkájába ezelőtt 13 évvel kapcsolódtam be. Volt nekünk, munkácsi öregdiákoknak egy baráti körünk, amelyet még Turcsányi tanár úr szervezett. Ez a baráti kör létrehozta a Latorca Alapítványt, amely a tagok saját pénzeszközeiből támogatta a Munkács és környéke iskoláinak tanulóit, nyugdíjas tanárait. Később, úgy 1995 körül egyesültünk, vagy inkább beolvadtunk a Kárpátaljai Szövetségbe. Megismerkedtünk a Kárpátaljai Szövetség vezetőivel és folytattuk korábbi tevékenységünket mint a Szövetség tagjai. Jőmagam jól ismertem Kárpátalját, így vállaltam kiszállásokat az árvízkárosult épületek, illetve az iskolák helyreállításánál Ungvártól Körösmezőig. Számos tanintézet anyagi segítséget és jelentős könyvadományokat kapott a Szövetségtől. Az ügyintézésben szerepet vállaltam. Akiszállások lebonyolításában nagy segítséget kaptam dr. Kovács Elemér nagyszülősi barátomtól. Arra is jó szívvel emlékszem, hogy sikeres népitánc-tanítási tanfolyam megszervezésében vettünk részt, amelyet az Anyanyelvi Konferencia és a Hagyományok Háza népi tánc szakosztálya szervezett (Komlóss Attila, Dobos Beáta).

Jelentős vállalkozásnak tekinthető a Kárpátaljai Szövetség részéről a Nagypaládi Művészeti Iskola épületének felújítása. Mint fentebb említettem, műgyetemi tanulmányaim során az ifjúsági mozgalomban megismerkedtem Cholnoky Tamással. A barátság a 2000-es évek elején úgy erősödött, hogy Kocsis Árpáddal együtt vállaltuk a Cholnoky család kúriájának felújítását a Nagypaládi Művészeti Iskola számára. Kezdetben két részletben Cholnoky rendelkezésünkre bocsátott annyi pénzt, hogy megvalósítható lett egy korszerű, a művészeti oktatásnak megfelelő épület. Az iskolában komoly munka folyt, a tanulók több versenyen értek el szép eredményeket. A 2003-ban megtartott falunapon a tanulók bemutatták művészeti programjukat. Ezen a falunapon részt vett Cholnoky Tamás is, akit az iskolások produkciói annyira meghatottak, az ifjú zenészek eredményei annyira fellelkesítettek, hogy további jelentős összeget adott az iskola építéséhez. Ebben

a munkában a Kárpátaljai Szövetség képviseletében mi már nem vettünk részt. A tanintézet teljes felújítása és bővítése 2006-ban befejeződött és ünnepélyesen átadásra került.

– **Beszélgetésünk elején említette, hogy a szülővárosában, Szolyván töltött gyermekévek feledhetetlen élményekkel gazdagították. Magyarországon mi újság van ebben a kárpátaljai kisvárosban?**

Mi újság a nagyvilágban?

– Szolyván most körülbelül 800 magyar él, akik egy szövetségbe tömörülnek. Ezelőtt 4 évvel az ukrán iskola keretében megindult a magyar nyelvű elemi iskola oktatás. Jelenleg már 5 magyar osztály működik itt. Szolyva polgármestere, aki nem magyar, de jól beszéli a nyelvet, támogatást nyújt a Szolyvai Magyar Kulturális Szövetségnek, szívényének tartja a magyar oktatást. Az iskola szép épületet kapott, ám jelentős összegre lenne szükség ahhoz, hogy felújítsák. Bizom benne, hogy sikerül előteremteni a hozzá való eszközöket.

– **Karácsony küszöbén olvasóink nevében is szeretnék sok-sok örömet, jó egészséget kívánni Önnek és kedves családjának. Magyarországon a Kázmér gyerekek és unokák révén sok tehetséges szakemberrel gazdagodott. De nemcsak általuk, hanem mindazok személyében, akik határon túli fiatalokként egykor Magyarországon vélték megtalálni boldogulásukat. Néha ezt a tényt sem ártana mérlegre tenni, amikor kisebbségbe szakadt és anyaországi magyarokban gondolkodunk...**

FÜZESI MAGDA

*A Petőfi Körnek szerepe volt az 1956-os forradalom előkészítésében. Nem fogalmaztak meg politikai célkitűzéseket, de ez nem is lehetett a közösség feladata. Az október 23-i tüntetés is felkészületlenül érte a kör tagjait. Megszülettek ugyan a Petőfi Kör-ös jelszavak, ám ezek nem érték el az egyetemisták pontjainak hőfokát. Az 1955-ben megalakult vezetőség titkárságában tevékenykedett Kázmér Sándor mérnök is.

(Adatok: Hegedűs B. András: „Petőfi Kör – a reformmozgalom fóruma 1956-ban” című tanulmányából. Világosság 1989 január, XXX. évfolyam 1. szám)

Skultéty Csaba

Keresztapám, Mécs László

Zsenge éveimre visszatekintve, a szűk baráti körünkhöz tartozó papköltő egyike volt azoknak a felnőtteknek, akiknek a szeretete vett körül, mintegy keretét szolgáltatva ezeknek az életet meghatározó esztendőeknek. Keresztapám volt, hittant is, az iskolában, tőle tanultam először. A gyerekkor kaleidoszkópján mások is csillámlanak, de egyéniségével, családtagjaimon kívül, valószínűleg ő hagyta bennem a legmélyebb nyomot. Kár, hogy életem későbbi szakaszában ennek nem lett folytatása. Őt ragadom ki életem első tíz esztendejéből, amely egybeesett az ő papi és költői munkásságának termékeny fiatal éveivel. A „Harminc felé közeledel” korszaka volt ez, azaz 1920-tól 1931-ig terjedő idő Nagykaposon, amikor Mécs László költői tevékenysége kibontakozott. Ekkor kerültek a *Hajnali harangszó*, a *Rabszolgák énekelnek*, a *Vígasszaló*, a *Az ember és az árnyéka* és az *Úveglegenda* versgyűjtemények előbb a felvidéki olvasó, majd a széles magyar nagyközönség elé. Nagykaposról elindulva járta Mécs László — „kóborló elődje, Tinódi Sebestény” módjára — a feldarabolt régi magyar világot, hogy a parázs — már „amennyi ereje van az igricszónak” — ne aludják ki.

1920 szilveszterének és 1921 újesztendő napjának éjszakáján születtem, mint Petőfi Sándor. Csakhogy nálam ebből kisebb bonyodalmak is lettek. A szüleim igen habozhattak, hogy milyen dátummal kerüljek az anyakönyvbe. Amikor egyszer kivonatra volt szükségem, kiderült, hogy az 1921-es anyakönyvben szerepelek, eredetileg a január elsejei születési dátummal, amit néhány nappal később az óesztendő december 31-re helyesbítettek. Így lettem „1920-as”, hogy ebben az ingadozva hozott döntésben volt-e szerepe keresztapámnak, nem tudom, de valószínűnek tartom. Ő, a huszonöt éves premontrei szerzetes, február elején keresztelt meg a kis plébániatemplomban. A párizsi béketárgyalások időszakában vagyunk. Ötödik gyerekként születtem, az előző négynek „normális”, azaz a keresztény világban nemzetközinek számító keresztneve volt. Az én esetemben azonban a szüleim már hazafias meggondolásból döntöttek. Így kaptam az akkoriban még igen ritkának számító *Csaba* nevet, tiltakozásul — ahogy akkor hitték — az ideiglenes cseh megszállás ellen. A hirtelen szlovákká vált polgári és egyházi közigazgatás buzgó szlovákosítási hajlamát és egyben helyesírási zavarát mutatja, hogy az idegen nyelvekre való áttételre nemigen alkalmas nevem szlovákos írásmóddal, a mekcseny ékezzettel, mint „caba” került be a községi és plébániai anyakönyvbe (a községi a második világháborúban elpusztult). A keresztelő pap és egyben keresztapám a következő megjelöléssel szerepel: „Ladislav Martoncsik”. Ez a lelkész születési nevén Martoncsik József, szerzetesi nevén

Martoncsik László, mint költő pedig Mécs László volt.

Mindez Nagykaposon történt. Ung megyének ez a délnyugati járási székhelye a két évvel korábban kikiáltott, de békeszerződésileg lefektetett határral még nem rendelkező új államalakulathoz, Csehszlovákiához került. Azon belül Szlovákiához. Így esett, hogy Nagykaposon az új hivatalos nyelv a szlovák lett, a 17 kilométerre keletre levő megyeszékhelyt, Ungvárt viszont Kárpátalja fővárosává léptették elő cseh és ruszin hivatalos nyelvvel. (A magyarnak, mint az ott élő „kisebbség” nyelvének a használatát, itt is, ott is megengedték.) Ez a hivatalos nyelvbéli felosztás bennünket a szomszédos és megszokott Ungvárról a jóval távolabbi Kassára irányított át. Nagykapos színmagyar volt, a nyelvhatár a községtől közvetlenül északra — majd Ungvár felé még északabbra kanyarodva — húzódozott. Jellegzetes falusias, sáros mezővároska képét nyújtotta az Alföldnek ezen az északkeleti nyúlványán. Utcái akkor kaptak járdát. A távoli Cseh- és Morvaországból többnyire akarattuk és óhajuk ellenére odahelyezett új cseh hivatalnokok megrettentek, hogy hová sodorta őket a sors. Amikor aztán, évek múlva, máshová kellett átköltözniük, jelképesen és valóságban is könnyeket hullattak, annyira otthonossá váltak ebben a minden provincializmusával kedélyességet és melegséget sugárzó, társadalmában, éppen cseh hatásra, fokozatosan demokratizálódó magyar vidéki életben.

De Nagykaposról még valamit el kell mondanom, mert tárgyunkhoz tartozik. A község három falu egyesüléséből keletkezett. Középen volt az eredeti Nagykapos, enyhén kanyargó „járási székhelyes” főutcájával, hivatalokkal, főleg zsidó kereskedők kis üzleteivel, elszórva néhány orvos és ügyvéd cégtáblájával (utóbbiak között volt apámé is), patikával, egyszóval rangja néhány kellékével. Ős törzsökös református parasztságának templomával. Keletről hozzátartozott a teljesen paraszt és református Ungcsepely, saját kis templommal és pappal. A két parókián elevenen élt Sárospatak szelleme, olyannyira, hogy vagy tizenöt éves koromban a nagykaposi lelkészt, Magda Sándort református püspökké választották. (Pápista püspöki rezidenciákkal az agyamban — az ungváriból kiindulva —, valahányszor elhaladtam szerény otthona előtt, kissé mindig csodálkoztam, hogy ebben a házban püspök lakik.) A legnagyobbodott Nagykapos harmadik alkotóeleme a főutca nyugati folytatása: Kiskapos volt. Azelőtt premontrei birtok, katolikus és szegényebb, nagyobb gyermekáldású paraszt- és kisiparos családokkal. (Ezek egyikéből született, innen indult szellemi diadalútjára másfél évszázaddal ezelőtt Erdélyi János.) Itt állt a premontrei rend birtokában maradt katolikus templom

és plébánia. Itt lelkészkedett és írt tíz évig Mécs László.

Szüleim igen melegen fogadhatták a huszonöt éves korban odakerült buzgó és mozgékony új papot, és igen hamar összebarátkozhattak vele, ha alig néhány hónappal letelepedése után máris megkérték, hogy legyen születendő gyerekük keresztapja. Apámat és anyámat azóta is csak komának és — ami mindig vidáman és élcelődően hangzott — kománénak szőlitotta. Állandóan bejáratos volt hozzánk. Mivel legtöbb ügyes-bajos dolgában is előttünk kellett elmennie, megszokott dolog volt, hogy ha tehetett, betért. Sétapálcával járt, ahogy az akkor divat volt. Ha engem meglátott — akár az udvaron, a verandán vagy az utcán —, közelebb hívott és görbebotjával, tréfálkozva, a nyakamnál fogva magához húzott. Ugyanúgy mi is sokat jártunk hozzá. Amegült József-napokról, amelyekből természetesen kimaradtam, csak hallomásból tudok. Emlékeim között azonban eleven még néhány nála töltött vacsora. Ezekon ott ült, járt-kelt, kínált a pap fiánál lakó édesanya, akire mint a melegszívű, örökké mosolygó Anna néni emlékszem, aki sohasem tudta levetni egy-két kedves mikszáthi alakra emlékeztető hernádszent-istváni tótos kiejtését. Mivel én is ugyanúgy szerettem anyámat, gyerekként is megéreztem, amit később hallottam és olvastam, hogy a „királyfi három bánata” közül miért a harmadik, az édesanya pótolhatatlansága és az örök, törleszhetetlen gyermeki adósság tudata a legfájdalmasabb. Ezen vacsorák egyikére vissza kell még térnem.

A barátság és a komaság számomra kisebb sorsfordulói következménnyel járt iskolai beíratásomkor. Nagykaposon volt egy állami elemi iskola (szlovák és magyar párhuzamos osztályokkal) és egy — magyar nyelvű — református egyházi iskola. Mécs „rábeszélte” szüleimet, hogy ne a közeli állami magyarba, hanem a távoli kiskaposi templom és plébánia mellett levő katolikus — a reformátushoz hasonlóan teljesen magyar — elemibe adjanak be. Itt ő, Mécs tanította a hittant. Így történt aztán, hogy a szomszédban lakó játszótársaimtól eltérően, akiknek az egy ugrásra levő iskolája tágas, modern épület volt, én nap nap után négyszer végigbandukoltam a főutcán a kiskaposi elemibe, illetve vissza: reggel nyolckor kellett ott lennem, tizenkettőkor hazaengedtek ebédre, kettőtől négyig aztán megint ott gubbasztottam az egytermes-egytanítós, szegényes iskola padsorában, nem is az „államiakat” irigyelve, hanem azokat a velem egyirányba poroszkáló „reformátusokat”, akik már a feleutam előtt célhoz értek. Ahogy ma visszatekintve, Mécs fiatal emberi mivoltában látom, a „katolikus” jellegenkívül szociális pedagógiai megfontolásai is lehettek. A kiskaposi iskolába csak szegény paraszt- és kis-

Skultéty Csaba

Keresztapám, Mécs László

iparos-gyerekek jártak, jó időben mind mezeitlában. Nekem nyáron is szándalom volt. Ezt az iskola előtt sokszor lehúztam és saját gumilabdám helyett csak az ő rongylabdájukkal akartam játszani. Igazán sohasem fogadtak be, hiába igyekeztem. Ma sem tudnám megmondani, helyes volt-e a döntés. A hittant Mécs tanította: szemben nagyobb testvéreimmel, akik csak „Mécs bácsi”-ként ismerték, én — órán, szünetben —, iskolatársaimhoz hasonlóan, „tisztelendő úrnak” szólítottam, csak iskolán kívül „keresztapám”-nak. Örökre bennem maradt egyik szemléltető magyarázata: az előttem levő padra, velem szembe ülve a bűnről és a gyónásról beszélt. Fehér reverendájára mutatott, amely, ugye, hol itt, hol ott foltot kap: kicsit, nagyot, könnyen vagy nehezen eltávolíthatót. Alapos mosás után aztán mégis egészen tiszta, megint fehér. Így van ez a lelünkkel és a bűnnel is, ezért kell gyónnunk. Egy másik apró emlékem az iskolaudvarról van. Szünetben valamit játszottunk, én voltam a harangozó. A kerítés mellett ülve, nagyban ringatóztam, kiáltozva, hogybimm-bamm. Egyszerre azt veszem észre, hogy a gyerekek derüsen hol énrám, hol fölém néznek. Megfordulok: a kerítésen áthajolva Mécsét látom, amint mutatványomban gyönyörködik. Úgy hét-éves koromtól, vagy két évig, reggel 7 óras csütörtöki miséin én voltam az egyik ministráns. Anyámnak rimánkodtam, hogy jöjjön el egyszer megnézni, noha kis hibák, baklővések nélkül ezt a feladatot, azt hiszem, egyszer sem sikerült ellátnom. Anyámnak nehezebb eshetett a szokottnál is korábbi hétköznapi kelés, de kedvemért megette és félig sötétben velem jött a nekem végtelennek tűnő hajnali útra, a jéghideg templomba.

Második elemibe jártam, amikor valami gyermekbetegség után levegőváltozást javasolt az orvos. Szüleim Diósgyőrbe (tehát Csehszlovákiából Magyarországra) küldtek egy nagynénimhez, aki férjével együtt tanító volt. Azon az őszön ott jártam vagy két hónapig iskolába. Ide képes levelezőlapot kaptam keresztapámtól. Akkoriban — és még sokáig — divat a leveleken, lapokon a név előtt az ilyen tiszteletadás, mint „nagyságos”, „tekintetes” és hasonló, gyerekek-nél és fiataloknál pedig, akiknek ilyesmi még nem járt, a „szépreményű”. A Mécsről kapott lapomon ez a titulus állt: „a tudomány hosszú kolbászán rágódó”. Ezen a kolbász-on azóta is rágódom. Mécs már abban az időben is több ízben szavalt verseiből a budapesti rádióban. A kaposiak persze ilyenkor buzzgón a rádió mellett ültek, már akinek volt készüléke (nekünk még nem volt, más-hoz mentünk). Egyszer, amikor Pestre utazott a fellépésre, megkérdeztem tőle, nem tudna-e nekem a rádión üzenni. Ő éppen egy kicsit meg volt hülve és azt felelte nekem, hogy: „tudod mit, amikor rád gondolok, akkor majd mindig köhögök”. Én

ezt szentül elhittem, és amikor két költemény között el-elkőhintette magát, ujjongva kiáltottam, hogy „keresztapám üzent nekem!” Ezek az apró életképek is megerősítik, ami verseiből amúgy is kisugárzik: hogy igen gyerekszerető volt. Egyik költeményében — *Parancsolj, fenség!* — név szerint említi engem, aki akkor hatéves voltam. Igen jó barátja volt Ungvárról Rácz Pál újságíró (aki novellákkal is próbálkozott, nem nagy sikerrel), neki volt egy velem nagyjából egykorú fia. Palika egyszer Mécsnél nyaralt, róla szól a vers, engem mellékesen nevez meg. De van egy híres költeménye, amely — egészen véletlenül és akaratomon kívül — nekem „köszönheti” születését.

Iskolánk évente egyszer, a kivirágzott tavaszban, kirándulást rendezett a Latorca-partra. Reggel útra keltünk déli irányba, egész napra. Emlékszem az első ilyen majálisra: anyám rántott csirkével és egyéb mindenféle jókkal úgy megtömté bátyáimtól örökölt hátzísákomat (a zsák nem zöld, hanem véletlenül rozsdavörös volt, ebben is más a többiétől, már akinek hátzísákja volt és nem batyuja), hogy a hátamra sem bírtam venni. A tanítóm és Mécs jött velünk, a hátzísákat nagyobb fiúknak adták át cipelni, délidőben aztán a két iskolai oktatóm vezetésével megosztottam bőséges elemőzsiámat olyan társakkal, akik vagy semmivel vagy egy darab kenyérral jöttek. Fárastó menetben haladtunk, előbb gazdag mezőkön, majd marhás-lovas legelőkön át. A Latorca-parti lombos erdő ritkás szélére érve éltünk meg aztán egy csodálatos, vidám, verőfényes, gyermeki napot, olyan álomszép kirándulást, amely két vagy három évvel később — elmaradt. És ha az előző-kön részt vettem, mint a „pulyácskák”, a százötz gyerek egyike, ehhez az elmaradás-hoz már közvetlen közöm volt. Említettem a vacsorákat Mécséknél. Ezek egyikén, tavasszal, igen unatkoztam a felnőttek között. Szülői és mécsi engedéllyel kimehettem a nekem sokkal izgalmasabb helyre, a konyhába. A plébánosnak akkoriban még nagy-részt „természetbeni” volt a jövedelme, vagyis az eklézsia földjének a terméséből élt. Mécs szolgát tartott, aki a megművelésről gondoskodott. Ez a szolga, persze, nekem kenyeres pajtásom volt. Éppen a kenyérral lett baj. A szolgát, ahogy kimentem hozzá, egy széken ülve, tányérját az ölében tartva találtam: vacsorázott, közbe-közbe egy-egy ételbe mártott kenyérdarabot dobott oda Mécs kutyájának, amely azt a levegőben kapta el, én pedig ezt a játékal-kalmat nem akarván kihagyni, megpróbáltam a kenyeret a kutya elől elkapni, amivel figyelmen kívül hagytam azt a közmondást, hogy a kutya se szereti, ha evés közben zavarják. Amikor egyik ilyen mozdulatom sikerrel járt, a kutya a nyakamba ugrott. Ma is úgy emlékszem, hogy nem harapott meg, csupán megmárt és körmeinek a nyoma ékeskedett csupasz térdemen. De éppen

veszettségi járvány volt, így hosszas tanakodás után az az orvosi döntés született, hogy engem Kassára kell küldeni a Pasteur Intézetbe. Ez megtörtént: három hétig voltam, vékonyesíkos kórházi kiskabátba bújtatva, a kassai Pasteur lakója, ahol minden délelőtt egy injekciót nyomtak a hasamba. Ennek a három hétnak a pénzügyi oldalát, emlékezetem szerint, Mécs viselte. Közben odahaza, Nagykaposon, meg kellett volna tartani az évi kirándulást. Anyám nevetve könyörgött a tanítómnak és Mécsnek, hogy az Istenért, várják meg, amíg visszajövök, mert ha a csemetéje megtudja, hogy a kirándulás nélküle zajlott le, belehal. A kérésnek engedve, a nagy eseményt egy június-i, a lehetséges legutolsó időpontra halasztották. Én valóban otthon voltam már, de azon a napon — zuhogott és „az éggel együtt sirt százötz gyerek”. Mérheteretlen gyermeki bánatunk láttán született verse: *A kirándulás elmaradt*.

Fürödni azonban nyaranta az a kaposi „társaság”, amelyben Mécs Lászlóval annyit találkoztam, nem a Latorcára, hanem a homokos Laborcra, a hat kilométerre levő Vajánba járt. A vonaton megtett út, főleg visszafelé, vidám dalolással, tereferével telt. (Mécs, a fűtülős-trombitás vonatinduláskor akkor is rászédett engem: türelmetlen unszolásomra, hogy mikor indulunk már, azzal nyugtatott meg, hogy csak rántsam meg az ablak felhúzó szíját, attól majd elindul a vonat, de várjak még egy kicsit, majd ő szól, hogy mikor — és tényleg, húzásomra a vonat el is indult; persze idővel ezt a cselet fel kellett adnia, mert rájöttem az amúgy is gyanús csalafintaságára.) Ma is látom Mécsét, amint a lejtős vajáni „strand” a homokban hever és apámmal meg másokkal diskurál. Gyerekkorom fénypontja mindig a vajáni strand volt. Ez is eltűnt, ma duzzasztógát vize önti el a tájat.

Mécs nagykaposi tíz évének költeményei közül nem egy kapcsolódik ahhoz a közös élményvilághoz, amely gyerekként egy kicsit megsuhintott engem is, de amelybe szüleim és nálam több évvel idősebb testvéreim tartoztak bele. A „kvaterkázó magyarok” ma is előttem vannak. Széthulló világunkban hiába kutatnék távoli tanúk után, akik segíthetnék emlékezetemet, pedig mennyi, talán érdekes részlet idéződnék fel bennem. Családommal kapcsolatos egyik bűbajos versének a születése: vagy két barátjával — hogy apám is köztük volt-e, nem tudom — útb ejtette Késmárkot, hogy az ottani német gimnáziumban érettségi előtt álló egyik bátyámat (később én is oda kerültem) meglátogassa. Tanúja lett a késmárki diákság híres évi majálisának. Megilletődve írta a *Diákvároskák rózsafáját*.

A szlovákiai magyar kisebbségi életben az olyan kis helyeknek is, mint Nagykapos, szerep jutott. A mezővároskának Mécs László külön vonzerőt adott, hogy nálunk, a szülői házban nem egy

Skultéty Csaba

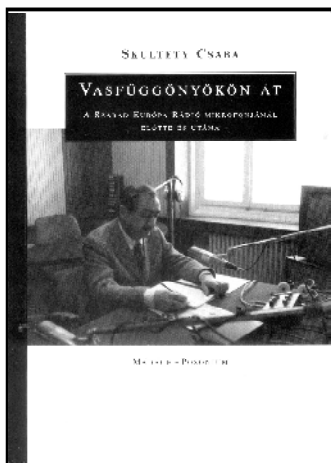
Keresztapám, Mécs László

felvidéki magyar politikus, újságíró és író megfordult, úgy ezek javarésze Mécs miatt jött Kaposra, mi néha inkább csak „beleestünk a szórásba”. Az akkori kisebbségi életben számottevő szellemi találkozóhely volt a kiskaposi plébánia. Csak hallomásból tudom az anyám életében emlékezetessé vált esetet, amikor Móricz Zsigmond járt arra. Anyám az állomáson találkozott a távozó Móriczcal és az őt a vonathoz kísérő Méccsel. A bemutatás után anyám azt mondta a vendégnek, büszke, hogy a nagy író megismerhette, mire Móricz Zsigmond azt felelte: ő meg arra büszke, hogy a vidék legszebb asszonyát ismerte meg. A jelenetet és a bókot anyám még hetvenöt éves korában is csillogó szemmel emlegette...

Végül valami, amitma is fájnalok. Mécs László az akkor még használatos régimódi tollal, lila tintával írta, javítgatta, alakította verseit. Írógépe nem volt, ezért leadta (vagy a plébániai szolga által leadatta) nálunk a költeményeket, hogy azokat a két irodakisasszony egyike legépelje. Az így letisztított verseket küldte el azután

Mécs a Prágai Magyar Hírlapnak, a felvidéki magyarság e kitűnő napilapjának, ahol azok — többnyire a vasárnapi számban — megjelentek. Ezeket a szó legszorosabb értelmében vett kéziratokat megőriztük. Amikor 1931-ben Mécsét áthelyezték a tőlünk délre, a Latorca túloldalán fekvő másik kis járási székhelyre, Királyhelmece, a versek végleg nálunk maradtak. Jó egy évtizeddel később, amikor apám már nem élt és családunk központja nagyanyám munkácsi lakása lett, a vastag mappa ott fektült az egyik fiókban, a kötetet nemegyszer átlapoztam. 1944 őszén nagyanyám, egyik nagynénimmal, Munkácson maradt. Kárpátalja első szovjet telén nagyanyám belehalt a nélkülözésekbe. Nagynénimnek a lakásból egy szoba megtartását engedélyezték, a többi, berendezésével és minden tartalmával együtt, odatelepedett oroszok foglalták le. Ezek mindent, amit feleslegesnek tartottak, kidobtak, nagynénimet közel sem engedték. Így pusztult el Mécs László tízesztendős nagykaposi korszakának legtöbb kéziratosa verse is.

Skultéty Csaba Kárpátalján

November 16-án a Beregszászi II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Főiskola vendége volt Skultéty Csaba publicista, aki „Vasfüggönyökön át. A Szabad Európa Rádió mikrofonjánál — előtte és utána —” című, a közel-múltban megjelent könyvét dedikálta. Skultéty Csaba régi patrónusa a főiskolának, hiszen

annak idején számos kötettel járult hozzá az intézmény könyvtárának kialakításához.

Az író-olvasó találkozóon Debreceni Mihály televíziós személyiség mutatta be a szerző életútját, aki Nagykaposon született, de Ungvárhoz, Munkácsra és Beregszászhoz is kötik sorsának állomásai. Több mint három évtizedig volt a Szabad Európa Rádió tudósítója, majd hazatérve az emigrációból közéleti szerepet vállalva támogatta a határon túli magyarság ügyét.

A Kárpátaljai Szövetség tagjaként a kezdetektől ott bábáskodott folyóiratunk, a Kárpátaljai Hírmondó bölcsőjénél. Itt is szeretnénk megköszönni Skultéty Csabának önzetlen segítségét, azt a gesztust, hogy lapunk rendelkezésére bocsátja Kárpátaljával kapcsolatos írásait.

A Kárpátaljai Hírmondó szerkesztősége

Mindaz az érdeklődés, melegség, szeretet, amely a gyermek születésével tölti el a lelkeket, a népköltészetben a karácsony, Jézus születése köré fonódik. A karácsonyi énekek, a betlehemes játékok roppant gazdagságát táplálta a bibliai történet is: Mária nem otthon szült, hanem idegenben, mostoha körülmények között, gyermekét nagy szegénységben,

gadtunk szüleinknek, nem feleltünk. Ez a Jézuskának szánt ruhácska élő lelkiismeret volt: hófehéren, tisztán tettük a karácsonyfa alá...

A várakozás napjaiban, a harangszó hallatán egy másik emlék kerít hatalmába. A karácsonyi ünnepeket kamaszként apai nagyszüleim falujában töltöttem. A település elszigeteltsége következtében éltek még az évszázados hagyományok. Ezek egyike a sajátos tiszaháti kántálás volt. Megtiszteltünk ilyenkor minden rokont és kedves ismerőst, még ha azok nem is egyazon községben éltek. Ló vontatta szánon repültünk faluról falura, tanyáról tanyára. Maga a szán faragott és telepíngált népművészeti remek volt, méltó az elébe fogott dereszhez.

Jegyzet

Ünnepváróban

egy istállóban hozta a világra. Mindnyájan ismerjük a köszívű gazdag legendáját, aki nem akart szállást adni a hosszú út fáradalmaitól elcsigázott fiatal párnak, Máriának és Józsefnek. A háromkirályok alakja, akiket fényes csillag vezetett a kised jászlához, irodalmi alkotások ihletője lett.

Örvendetes, hogy évszázadok múltán sem homályosodtak el a karácsonyi népszokások. Jóllehet voltak olyan idők, amikor csak tiltva-lopva tartottuk azokat életben, de akkor is éreztük: ezen a napon mi is újjászületünk. Ilyenkor valami szép, megmagyarázhatatlan varázslat kezdődik, beköszönt a szeretet, a béke ünnepe. Életünk legszebb emlékei a karácsonyhoz kapcsolódnak, visszaköszönek az emlékezés szívárványhídján, minden olyan, mintha tegnap történt volna...

Emlékszem, mi, gyerekek különösen nagyizgalommal készültünk az ünnepre. A nagymám már jóval előtte, Advent kezdetén javasolta, készítsünk ingecskét a kis Jézuskának. Ha valami jót cselekedtünk, felhajthattunk egy-egy bevágott részt a papír-ingecskén. Ebben az időszakban kevesebbet civakodtunk testvéreinkkel és a szomszéd gyerekekkel, szót fo-

Amint elhelyezkedtünk a szánban, báránybőrökkel állig betakarózva, a kocsis, akarom mondani, a „szánkós” cifra ostorával indulásra ösztökélte a rézpikkelyes lószerszámmal díszített büszke paripát, „aki” egyedülálló délcegsége tudatában tett néhány lépést, majd felcsendült a nyakába akasztott csilling, amelynek hangjára vágta kezdett és meg sem állt a nagy fehér síkság közepén hívogatóan hunyorgó tanyasi házig. Mi, szánon ülők élveztük a száguldást és eljutottunk mindenhoová, ahol vártak bennünket.

Most, amikor megszólalnak a harangok, a kis csengő jut eszembe, fülemben és szívemben zsong a hangja. Mintha azt üzenné: nyissátok meg házatok és szívetek kapuját, engedjétek be a békével érkezőt.

SZÖLLŐSY TIBOR

A dédai Tóvár

Déda község határában, a Tóvárnak nevezett dűlőben feküdt egykor az a mocsárvár, amelyről napjainkban csak az idősek elbeszéléseiből hallunk, ők is gyermekkorukban már csak az egykor a várba vezető cölöphid maradványait láthatták egy-két gerenda formájában, amely az azóta teljesen kiszáradt és feltöltődött mocsárban maradt.

A vár első írásos említése 1274-ből származik, viszont a XX. század 40-es éveiben Jankovich József által itt lefolytatott ásások azt bizonyítják, hogy már korábban, a magyar honfoglalás idején is volt itt egy kisebb település. A magyar krónikákban több helyen is szerepelnek mocsárvárak, közöttük is a leghíresebb Mosaburg (Zalavár), a pannonszlávok dunántúli központja. Valószínűleg itt, a gyepezésen, a természeti adottságokat kihasználva épült fel a Tóvár. Formájában a szabotai (és a guti) földvárakra hasonlíthatott, azaz háromszög alakú volt, amelyet többszörös árokrendszer, illetve, jelen esetben a környező mocsár védett az ellenséges támadásokkal szemben.

Lássuk mit ír a várról vidékünk neves kutatója, Lehoczky Tivadar: *“Eparányi erőd csak 25 méter átmérőjű, s hármassáncsal és töltéssel vala egykor körülveve. ... A vár helyén jeltelen téglák és kövek hevernek, s némi üregek, melyeket kincskeresők vájtak. A lap már kiszáradt, legelőnek, s részben kaszálóknak használatik.”*

A kincskeresés nem lehetett véletlen, mert a néphagyomány szerint a várban rablók tányáztak, akik kincseiket itt rejtették el.

Csekély méretei ellenére a dédai Tóvár fontos szerepet játszott az északkeleti határok védelmében, hiszen csak a hidakon át lehetett megközelíteni, ezeket vész esetén a védők könnyen szétrombolhatták.

A Jankovich József által végzett ásások során bizonyosságot nyert, hogy a vidéket, illetve az agyagdombot, amelyen a vár is állt, már az újkőkorszak (neolitikum) során emberek laktak. Erre a településre épült rá a vár, amely végleges formáját a XVIII. században nyerte el, amikor több kőből, illetve téglából készült épületet emeltek itt (ennek nyomai mindenütt láthatók voltak a vár területén).

Déda községnek és környékének 1865-ben összeállított kataszteri térképén még ott látható a Tóvár helye, igaz, a térképész saját fantáziájára hagyatkozott, amikor azt egy tornyos lovagvárnak ábrázolta.

A guti földvár

Mint már említettem, a magyar honfoglalást követően őseink a mocsár, áradásos vidéken számos földvárat építettek, elsősorban kisebb magaslatokon, ahol a lakosság védve volt az árvizekkel, illetve a gyepekön bebetörő ellenséggel szemben. Gut (a kelták idején is lakott terület) egyike volt azoknak a településeknek, amelyek életét a Szernyemocsár, illetve a környező hatalmas erdőségek (silva Bereg) egyaránt meghatározták. Első írásos említése 1312-ben történik, ekkor tü-

nik fel egy Csarodán hatalmaskodó nemes nevében. Viszont a települést később is birtokló kis- és nagyuti Guthy család történetéből ismert, hogy az a László nevű udvari vitéz, aki 1217-ben tevékenyen részt vett II. Endre királysikertelen keresztes hadjáratában és az uralkodót a Szentföldre is elkísérte, már birtokkal rendelkezett itt. 1241-ben Batu kán pusztító hadjárata folyamán az egész vidék megsemmisült. Talán a környező erdőknek, mocsaraknak, illetve az utóbbiban rejtőző földvárnak köszönhetően a lakosság egy része megmenekült, hiszen már 1323-ban ismét virágzó településként említik.

A földvár, amelyet a néphagyomány szerint Kismunkácsnak is neveztek, a Szernyétől (gáti-tó, vagy Stagnum) kiszakadó Jaszinó és a gáti nagy víz nevű folyók egyesülésénél terült el, ahol a Kis- és Nagygut helységek közötti vízzel körülvett szigeten feküdt, kb. 2 holdnyi területét földtöltésekkel és árkokkal védték. A földvár, a benne lévő kúriával, a körülötte elterülő birtokrészekkel együtt a Guthy család birtokát képezte, míg a folyótól délre elterülő Nagygut a munkácsi királyi vártartomány része volt.

A vár egyik említése 1466-ból való, amikor Szilágyi Erzsébet (Hunyadi János özvegye, Mátyás király édesanyja) Demeter napja körül (október 24.) Udvary Antalnevű tisztjének hű szolgálatai jutalmául a szigeten egy nemesi udvarnak (curia) való telket és az utáni illetőséget örök időkre adományozott.

A vár romlása valószínűleg az 1566-os második tatárjárást követően indult meg, amikor a falut és a várat kifosztották és lerombolták. Ezt követően a földvár már nem szerepel a leírásokban, viszont annak területe továbbra is a mindenkori földesurak tulajdonát képezte. A tatárulással kapcsolatos a legenda, amely szerint Kisguti Balázs, az akkori birtokos menekülése előtt elásatta kincseit a vár területén, amelyben többek között egy arany ökör is volt (a mesészerű átköltés már hat ökörről, ugyanennyi béresről és ekéről is tud). Az egykori vár területén, annak egyik csücsében áll a református templom. Itt épült fel az általános iskola és az óvoda is. Az egykori földvár emlékéta Kismunkács utca őrzi. A föld egykori vizesárkai, illetve áncfalai a Vérke egyik holtága (az Ócska), illetve a Lehoczky utca kis zöldségeskertjei alján húzódtak.

A Pallas Enciklopédiaszerint 1891-ben a vár nyomait a Szernye-tó mellett még látni lehetett.

A barankai vár

Baranka község határában, a Borzsa völgyet lezáró hegy tetején láthatók a barankai vár romjai. Építésére valószínűleg a tatárjárást követően került sor a beregi királyi uradalom védelmére. Történetével kapcsolatban nagyon szűkszavúak a források, első említése a IV. Béla és fia, István ifjabb király közötti háborúskodás idejéből való. A király tanult a közte és apja közötti konfliktusból (II. Endre elválasztja fiát feleségétől, a bizánci Máriától) és fiának átengedi a keleti országrészt. Később

mégis meggondolja magát és visszavonja fia felhatalmazását (a viszály okozói Mária királyné és Anna macsoji hercegnő, akik az utóbbi fiát, Béla herceget látnak szívesen a trón örököséként). Különösen az okozott problémát, hogy a két “királyi udvar” főurai is a maguk javát keresték, s tovább szították az ellenségeskedés parazsát. A pozsonyi és a poroszlói békekötés ellenére 1264-ben elszakad IV. Béla király túrelmének fonala (állítólag az ifjabb király tudta nélkül hadjáratot vezetett a Balkánra és saját pénzt veretett), s hadai megtámadták Patak várát, ahol elfogták és fogságba hurcolták István feleségét, Kun Erzsébetet és kisfiát, Lászlót. Ezután a királyi hadak Erdélyre támadtak és Feketehalom várába szorították Istvánt. Az “ifjabb királyi” csapatok szétverik az ostromlókat, s egészen a Dunáig kergetik azokat. Az isaszegi győzelem Istvánnak kedvez, aki azonban hűga, a Nyulak-szigeten apácaködő Margit kérésére megkegyelmez ellenfeleinek.

A krónikák szerint a barankai vár alatt is ádáz küzdelmek folytak, az ostromlók csapatát Csák nembeli Péter mester fogta el az ifjabb király javára (az eseményt IV. (Kun) László király egy 1273-ban kiadott oklevele említi). Az ostromban maga Csák is megsebesült. III. András, az utolsó Árpád-házi uralkodó több oklevelében is foglalkozik a barankai várral, így 1292-ben és 1296-ban, amikor utasítja Mihály ispánt, és annak fiait István és Pál mestereket, hogy a várat kellőképpen megvédelmezzék.

III. András trónra lépését követően egy széles koalíció ellen kénytelen fellépni. Elsőként Habsburg Albertet, későbbi apósát veri meg. Az osztrák herceggel kötött hainburgi szerződés (1291) egyik cikkelye írja elő a barankai vár lerombolását (valószínűleg a galíciai herceg kérésére). A várat egy 1336. évi határjárású jegyzőkönyv már romosnak mondja. Egy 1725. évi térképen mint „arx deserta” még föl van tüntetve Bereg és Máramaros vármegyék határán. Mára csak néhány falmaradvány jelzi a barankai vár helyét.

A barankai várról fennmaradt rege szerint még a Dolhayak ideje előtti korban kegyetlen rablók laktak a várban és addig sanyargatták a vidéket, míg végre a nép megunt a sok zaklatást. Pünkösdi vasárnapján este aztán összeszedtek minden lábajszágot, ökröt, tehenet, lovat, juhot, kecskét és sertést, de még a libákat, kacsákat és tyúkokat is, s mindegyiknek fejére égő gyertyát erősítettek. Így indultak el a vár felé. A rablók a sok apró lángtól igen megijedtek, azt hitték, hogy ostromló sereg vette körül a várat. Egy részük leugrott a mélységbe, a vezér lova patkójának nyomát ma is mutogatják a völgyben egy szikladarabon. A többiek felkészültek a védelemre, de a lakosok csóvát vetettek a várra, így a rablók bennétek.

ZUBÁNICS LÁSZLÓ

**MEGALAKULT A KÁRISZ
A kárpátaljai ifjúság
budapesti kezdeményezése**

Október 25-én a Kárpátaljai Szövetség Magyarok Házában található irodájában megalakult a Szövetség ifjúsági tagozatként működni kívánó társszervezete, a KÁRISZ. A megalakulásnál a Kárpátaljai Szövetség részéről jelen volt Benda István, a Kárpátaljai Írók, Költők, Művészek Magyarországi Alkotó Közösségének titkára, Schober Ottó, a Szövetség elnökségi tagja, illetve Papp Lászlóné, a Szövetség társelnöke. A frissen alakult KÁRISZ ötfős elnökségének tagjai: dr. Igyártó Gyöngyi jogász, író, Mester Magdolna könyvtáros, író, Micik Julianna egyetem hallgató, Bakos Kiss Károly költő és Lengyel János író, újságíró.

Annak ellenére, hogy a KÁRISZ vezetőségében többnyire irodalmárok vannak, természetesen nem kifejezetten az irodalomra kívánjuk helyezni a hangsúlyt: egyik célkitűzésünk a tehetséges kárpátaljai fiatalok felkutatása, és pályájuk előmozdítása. Legyen ez a tehetség irodalmi, képzőművészeti, sport vagy más irányú.

Elsősorban a Budapesten élő fiatalokat szeretnénk közösséggé formálni. Teret adni egy olyan fórumnak, ahol mindenki elmondhatja a véleményét és javaslatait. Egy olyan közösséget szeretnénk összekovácsolni, amely önmagát segíti az egyének tehetsége és képessége szerint. Tervbe vettük kulturális és társadalmi rendezvények szervezését. Dr. Igyártó Gyöngyi révén ingyenes jogi tanácsadásra is lehetőség nyílik.

Havonta egy alkalommal, minden hónap utolsó szerdáján, 18 órai kezdettel a Magyarok Házában rendszeres találkozót tervezünk, amelyre, reményeink szerint minél többen ellátogatnak majd. Mester Magdolna javaslata nyomán szeretnénk létrehozni egy honlapot, hogy ezzel is megkönnyítsük a fiatalok tájékoztatását. Füzesi Magda főszerkesztő jóvoltából saját oldalaink lesznek a Kárpátaljai Hírmondóban, a Kárpátaljai Szövetség időszakos kiadványában. Már a megalakulásnál felvetődött, hogy hasznos lenne a minél szélesebb körű kapcsolatrendszer kiépítése. Elsőként a Rákóczi Szövetség és a Magyar Műveltség Szolgálat felé tettünk lépéseket. Bár a szervezet teljességgel politikamentes, a jövőben fel kívánjuk venni a kapcsolatot mind a KMKSZ, mind az UMSZ ifjúsági szervezetével.

Aki úgy döntött, hogy szívesen csatlakozna hozzánk vagy csak bővebb információt szeretne, írjon a KÁRISZ e-mail címére: kariszposta@gmail.com vagy az alábbi címek valamelyikére!

Mester Magdolna:

mester.magdolna@gmail.com

Lengyel János: cadalora@vipmail.hu

Bakos Kiss Károly: kishkarlo@freemail.hu

Gondolatok a KÁRISZ-ról

A KÁRISZ – vagyis a Kárpátaljai Ifjúsági Szervezet (a budapesti székhelyű Kárpátaljai Szövetség Ifjúsági Szervezete) mozgásban, alakulóban, fejlődésben lévő csoport.

Az októberi megalakulást követően november 29-én találkoztunk először alapító tagok és újonnan csatlakozók. Ismerkedtünk egymással: ki milyen vidékről érkezett anno vagy a közelmúltban, mivel foglalkozik, mik a tervei. Más-más indíttatás és élethelyzet: mégis "talál a szó" – ahogy erdélyi barátaink mondanák: megértjük egymást és örülünk a lehetőségeknek, hogy a nagyvároson belül van egy hely, és egy időpont, amikor találkozhatunk: ahol senkinek nem kell megmagyarázni, hol van Beregszász, Ungvár, ahol egyikünk a vízumügyek intézéséhez ajánlja fel a segítségét, másikunk jogi tanácsokat ígér az arra rászorulóknak és olyan társunk is akad, aki tárgyi segítséget hoz: pénzügytést szervez kárpátaljai gyerekek mikuláscsomagjaira, és ruhaadományok célba érkezését segíti.

A **kárisz** szó jelentése barátságosság, szívhez szólás, kedvesség, de jelent kegyelmet is.

Akár védjegyünk is lehetne.

Aki hallja, adja át: szívesen várunk magunk közé minden kárpátaljai gyökerű, Magyarországra települt vagy itt tanuló fiatal tizenévestől a negyvenhez közelítő korosztályig: illetve azokat is, akik helyileg nem kötődnek Kárpátaljához, de szívesen részt vennének találkozóinkon, ismerkednének velünk és rajtunk keresztül a vidékkel: szóval a szimpatizánsokat. Találkozóink időpontja minden hónap utolsó szerdaja este 6 óra (kivéve a decembert: az ünnepek és a hazautazások miatt ebben a hónapban 20-án, szerdán találkozunk.) A helyszín:

Magyarok Háza (Semmelweis u. 1-3. – az Astoria közelében), a Kárpátaljai Szövetség irodája. Ha jönni szeretnél: írd egy e-mailt a kariszposta@gmail.com címre és/vagy gyere el a fenti időpontban!

MESTER MAGDOLNA

A KÁRISZ első találkozója

November 29-én a Magyarok Házában megtartotta első összejövetelét a Kárpátaljai Ifjúsági Szövetség. A megbeszélésre a Kárpátaljai Szövetség irodájában került sor, amely anyaszervezetként támogatja a fiatalok első lépéseit. Mint minden új kezdeményezés, a KÁRISZ tagtoborzása sem zökkenőmentes, de lelkesedésből nincs hiány. Remélhetőleg ha már elkészül a saját honlap, többen megismerik és csatlakoznak a közösséghez. Katona Tamás, a Kárpátaljai Szövetség elnöke egyéb elfoglaltsága miatt nem tudott jelen lenni, de Papp Lászlóné társelnök útján üdvözlét küldte, és támogatásáról biztosította a fiatalokat. A megbeszélésen szó esett a jövőre vonatkozó tervekről és ötletekről. A Kárpátaljai Szövetség részéről jelen lévő Füzesi Magda főszerkesztő tájéko-

tatta az egybegyűlteket a Kárpátaljai Hírmondó legújabb számának tartalmáról. Szó esett arról is, hogy a jövőben több teret kapnak az újságban a fiatalok, hiszen számos irodalmár is van közöttük. Ami a tagságot illeti, vannak közöttük áttelepültek és Magyarországon tanulók is. Eddig a legtöbb tagot az ELTE adta.

LENGYEL JÁNOS

Mester Magdolna

A nincs után

„Az ember végül homokos szomorú, vizes síkra ér, Szétnéz merengve és okos Fejével biccent, nem remél...”

(József Attila: Reménytelenül)

Mert ha már gyógyulgatnak a körmöd alá csúszott festékdarabkák, szállák hasadéka, ha összemosódnak végül az ép falak és a karmoláshajók – nem keresel már gyenge rést, ahol kijuthatsz. Hangodat sem koppantja rád a visszhang.

Egy tojást cipelő hangyára bámulsz, de más látsz: állószürke tócsát, nyúlós kódszítalást, korhadt lécdarabot.

A plafon csöpög. Mögötted penészgombából rajzolt freskót tapogat lábával egy pók.

Néhány szó önálló életre kelve lüktet keresztül rajtad. Zsibbadt térdedet végigdörzsölöd. Valami szúr: egy éles tárgy a zsebbedben. Tapogatsz félve... lyukas zsebedből továbblököd az ércesen koppanót a földre.

Még állsz, fagyottan, hitetlen, visszafojtott szusszal. Mellényúlsz, majd remegve újra érte; s már elhiszed: kezdedben mégis ott a kulcs.

Interjú

Igyártó Gyöngyi jogász: „kárpataljai magyarnak lenni... előny és hátrány”

Beszélgető társammal 2005 szeptemberében találkoztam Balatonföldváron, ahol mindketten a Kárpátaljai Szövetség meghívásának tettünk eleget. Én legújabb írásomat olvastam fel, ő pedig a frissen megjelent könyvét mutatta be.

– Mit kell tudnia az olvasónak Igyártó Gyöngyiről? Szeretném, ha beszélne magadról, a pályádról.

– 1983-ban születtem Kárpátalján, Técsőn. Visken nevelkedtem. A Viski Kőlcsey Ferenc Középiskolában érettségiztem, majd Magyarországon felvételiztem jogra. 2005-ben diplomáztam, azóta egy ügyvédi irodában vagyok ügyvédjelölt. Az önálló ügyvédi pálya elkezdéséhez 3 év gyakorlatra van szükség, ezért az a szándékom, hogy két év múlva letesszem az ügyvédi vizsgát és önálló praxisba kezdek.

– Az Intermix Kiadó gondozásában tavaly látott napvilágot az első könyved. Miért éppen ezt a témát választottad, egyáltalán hogyan született meg a könyv?

– 2005-ben, a Magyar Kultúra Napjára jelent meg a könyv, „A máramarosi koronavárosok” címmel, amelyet a Magyar Írószövetség székházában mutattak be. A könyv megírása, úgy mond, a véletlen műve volt. Az egyetemi éveim alatt két alkalommal is el kellett készíteni egy évfolyamdolgozatot, amely lehetett szabadon választott,

vagy a tanszékek által meghirdetett téma. Harmadéves koromban úgy döntöttem, hogy engem a magyar jogtörténet nagyon érdekel, és ebből is a középkori városjogok. Ezt összehoztam azzal, hogy én a máramarosi koronavárosok egyikében születtem, a másikban nevelkedtem fel, és jössz-e semmit sem tudtam róluk. Azt is megtudtam, hogy öt koronaváros is létezett: Huszt, Visk, Técső, Hosszúmező, Máramarossziget. Ezek után a lelkesedés és az érdeklődés már megvolt, csak neki kellett látni a kutatásnak, amit nagyon élveztem. Azt tapasztaltam, hogy nagyon nehéz anyagot találok a témámhoz. Végül „összejött” egy évfolyamdolgozathoz szükséges terjedelem (meg kell jegyezni, hogy ez tömény jogi vonatkozású szöveg volt). Majd utóbb úgy döntöttem, hogy a kutatást kiszélesítem minden lehetséges tekintetben, ami a koronavárosokra vonatkozik. Ilyenek voltak a címerek, a helyi hagyományok, a helytörténet, az archív felvételek, a sóbányászat. A kutatásom alapanyagát főként az 1850–1900-as években megjelent szakirodalom képezi. Egyébként a helytörténeti kutatásaimat nem szeretném abbahagyni, amint módomban áll, folytatni fogom az írást.

– Említetted, hogy jogász végzettséggel dolgozol Budapesten. Az egyetemi évek során nem is gondoltál arra, hogy a diploma megszerzése után visszatérj Kárpátaljára?

– Ügyvédjelöltként dolgozom. Ez az előfeltétele annak, hogy ügyvéd lehessenek. Többször gondoltam arra, hogy mi lenne, ha a diplomám megszerzése után hazatérnék. De arra jutottam, hogy az itt megszerzett diplomámat, amiért öt kemény évet tanultam és dolgoztam, csak Magyarországon tudom használni. Azt el kell mondanom, hogy én önköltségen végeztem el az egyetemet, mert itt feltárni nem kívánt okból nem kaptam ösztöndíjat. Ebből

kifolyólag én nem is írtam alá olyan nyilatkozatot, amelyben vállaltam volna, hogy a diplomám megszerzése után hazatérrek. Ennek ellenére nem zárom ki azt a lehetőséget, hogy egyszer mégis a szülőföldemen, Kárpátalján fogok tevékenykedni.

– A Magyarországon tanuló kárpátaljai diákok közül nagyon sokan nem térnek vissza a szülőföldjükre. Meglátásod szerint a közeljövőben változhat-e ez a gyakorlat?

– Véleményem szerint ahhoz, hogy ezt a gyakorlatot megfordíthassuk, szükség lenne gazdasági biztonságérzetre, a magyarok kisebbségi jogainak elismerésére. Hogy a kárpátaljai magyar fiatalok számára Kárpátalján legyen elérhető a magyar nyelvű felsőoktatás, biztosított legyen a széles körű felsőfokú képzés.

– A határon túli magyarok egyik legnagyobb és egyben legfajjobb problémája Magyarországon a magyarságuk elismertetése vagy inkább el nem ismerése. Az egyetemi évek és az ügyvédi praxisod során hátrányt jelentett-e számadra az, hogy Kárpátaljáról jöttél?

– Igen is, meg nem is. Az elhelyezkedésnél előnyt jelentett az ukrán és orosz nyelv ismerete, mert egy nemzetközi ügyfélkörrel rendelkező irodában találgatni állást. Viszont számomra nagyon bosszantó, hogy a hivatalos iratokban nem használhatom a rendes magyar nevemet, hanem azt a nevet kell megjelölnöm, amelyre az ukrán útlevélhatóság keresztelt el. A magyar jogalkotás előtt köztudomású tény, hogy a határokon túl élnek magyar nemzetiségű emberek, és ennek ellenére nincs olyan lehetőség, hogy a magyarországi okmányainkban a nevünket magyarul is szerepeltessük. Ezt megalázónak tartom. A hátrányok másik oldala pedig minden Magyarországon élő határon túli magyar számára ismert, a bürokrácia útvesztője: a Bevándorlási Hivatal...

LENGYEL JÁNOS

Mester Magdolna

Hipermarkózi

Százalékszemükkel koppannak az árak, vonalkód-szálakba rejtőzve sorban. Lesből ugranak rád, lihegve, kipirultan az izgalmas fogástól.

Kosárból, futószalagon, táskákból röhögnek utánad.

Fagyottan bámulsz, hogy ennyien...

Keresgélsz. Győzhetsz-e még a számerdő-csatában?

Pénzkatonáid kártyás hátvédet is kapnak, na így ma még te nyertél.

Izgatottan szórod ki a zsákmányt, tobzódhatsz néhány ajzott pillanatra. De unod is azonnal, akárcsak a gyermek, ha a játék nem csillog, kialudt föliáját vesztve. Vagy az író, transz után, ha megvizsgálja végre az új kis születményt.

Nem állhatod e rettentő pazarlást. Hűvösre búsul kezdetet leejtve, ülsz zsbibadtan, bénán, kiszikkadt erekekkel.

Holnaptól! – kiáltod virultan, nyílt mosollyal. És tényleg hiszed, hogy így lesz...

De százalékszemükkel már kutatva pislognak feléd az árak, vonalkód-szálakba rejtőzve sorban.

Futószalag

Letompítod a belőled beszélt. Csak egyik láb tapos a másik láb után.

Metronóm-óráid tompán egybecsúsznak, s már nem is tudod végül, hogy tegnap-e vagy máskor...

Fénykép-mankó jelekkel emlékeztetsz magadra. Fel-felvilansz néha. De biztos ez? Te voltál? Vagy fantázia-férc csak, s most múlttá rögzített?

Köszöntél, étél, szóltál, átintettek, ha mentél. Volt tortád is és egyszer egy csipőspaprikázás.

De mikor korhadtál mássá, változtál meg színedben, hogy azzá idomultál, amivé hisznek ők bódultan, és te is hinnéd – ha bírnád – még görcsösen magad? Apránként simultál, sejt-szintig-észrevétlen vagy ébren érzékelted a folyton változást?

Kamerát veszel a paravánvilághoz. Múlt-építésből szerkeszted képkönyvtár-falad. Hogy holnapra újra kérdezd: biztos ez, te voltál?

Mert nem tudhatod aznap, hogy tegnap volt vagy máskor, ha futószalag-pályádon – egy végső lassításban – díszlet-kapukat törve a fény felé haladsz.

Bakos Kiss Károly

Keleti versek

„Nehéz a fünek a nyirkos harmat,
szóné a hálót a pók az égig.”

Tu-fu

Bambuszág madárral

Könnyü madár hull, lebben az ágon.
S bomlik a táj, mint éjjel a selymek.
Sötétben gyűrődik szemem, ha távol
Záporok örült dobokat vernek.
Könnyü madár hull, fagyra zuhan csak.
Nád deres ujján pilla ha rebben.
Készen a tusrajz, benne a csillag
Fénye a mélykék selyemre cseppen.

Tusrajz

Ó jaj minden szétfolyik
Ó jaj minden megmarad
Hideg tinta lett az ég
Üres foltja lett a nap
Füre nyirkos harmat ég
Légy a hálón fennakad
Ó jaj minden szétfolyik
Ó jaj minden megmarad

Villám

Sárga mélyü girbe-gurba ábra.
Csak átcikáz az éjen, szétterül, s elmúlik.
— de minden szív megállna,
ha ott maradna egyszer bélyegül.

Legyező

Nyílik a zápor, a zöld legyező.
Erezés rajta a ferde eső.
Világos arcát homályba vonja,
És elfut a nyár, az unt szerető.

Fecske

Kis éjcabátján megcsillan a fény.
Bár súlya van, de a súlytalan övé.
Szeretnék, mint e madár könnyedén
Szállni fel, fel a fájdalom fölé.

Készülődés

Hajnalodik. Moccanatlan
A vén fák össze-vissza ága.
Szöszmötölök, készülődöm.
Indul a ház előtt a járda.

Hegyi út télen

Behavazott völgyek helyén,
Végtelen nagy hegyek fején
Örök fehér ragyogás van.
Távolodó pont inog a havazásban.

Könyvajánló: A valóság szaga

Lengyel Jánosnak, a krisztusi korban lévő beregszászi költőnek kiadták második gyűjteményes kötetét. Irhattam volna író, publicistát, közíró, történészt egyaránt. Mindenütt otthon van, leginkább az életérzéseit boncolgatja, meglepő empátiával és társadalmi fogékonysággal. Kisebbségi létéből adódóan honfitársai felemás élethelyzete foglalkoztatja leginkább. Az identitás kérdése, a magyar sors elfogadása, a kettős identitás ellentmondásainak a boncolgatása. Nehéz magyarnak lenni. Itt is, Magyarországon, ott is, Beregszászban. Ott talán egyértelműbb, itt még a globalizáció terhet is cipelnie kell a magyarnak.

Ha egy fiatalember feleszmélve írásra adja a fejét, igen nagy fába vágja a fejszéjét. Túl azon, hogy a világot kell magyaráznia olvasóinak, elsősorban önmagával kell tisztába jönnie. Ami a legnehezebb. Írásai közül azok a legjobbak, amelyek saját keserveiből születtek, találkozása Vitéz Kőbányai Világgal, a magyar egészségüggyel (első könyvében), ezáltal rátekeredve a jelenkori, magyar közgazgatás szövevényes bürokráciájára, belekóstolva a parlamenti demokráciába. Míg első könyvében egyértelműen a kisebbségi lét sötét oldalát ábrázolja, a másodikban már szabadjára engedi a humorát is. Hiszen csak így lehet túlélni. Szinte kívülállóként szemlélni magad, csetlésed-botlásod ebben az újkori demokráciában, megkapaszkodva vélt vagy valós értékeinkben. Amiből jócskán van, csak éppen nem mindig mérik az értékén. Ebben a kirakodóvásárban, amit piacgazdaságnak hívnak, jó sok bővít is ránk szólnak, értékes giccs gyanánt. Ember legyen a talpán, aki el tud igazodni ebben. De hát a beregszászi magyar találékony és furfangos. Kénytelen az lenni. Nos, az ilyen élményekből születtek Lengyel János írásai. Erzékenysége és kifejezőkészsége a tapasztalatok bő tárházával arra jo-

gosítják, hogy mint egy szeizmográf, láttele-tet adjon jelenkori valóságunkról, annak szagáról.

Leendő történészként előszeretettel nyúl ellentmondásos történelmünk ilyen-olyan figuráihoz, a volt Szovjetunióban megélt élményeit az akkori „nagyok” kifigurálásában jeleníti meg. Tényleg fontos, hogy abban az időben élethalálharcként éltük meg minden-napjainkat, mára csak egy megmosolyogta-tó, szinte érthetetlen és jöszerevel hihet-ten sorsnak voltunk a részesei. De jó is ez így, hogy a dolgok letisztulnak, és a zavaros ideológiai harcok helyett fontosabb, és az élet minőségét érintő kérdésekkel foglalkoz-zunk. Például a mindennapi betevővel, a hi-tünkkel, kultúránkkal.

Mert sok híres szülőtte volt ám annak a vidéknek. Most említették meg csupán Fedák Sári, a színész. Visszatérve János-hoz, írásai üdítő élményként hatnak ebben az elidegenített, fogyasztói társadalomban. Mert nincs fogódzó. Egyetlenegy megma-radt – szinte leírni is szégyellem – a pénz. Igen, a pénz, aminek birtoklása révén jöszere-vel mindenhez hozzá lehet jutni. Szerelem-hez, kacsalábon forgó házhoz, az életet könnyítő és nehezítő javakhoz, és aminek megszerzéséért mindenre képesek vagyunk. Lemondunk a szerelemtől, a minőségi élet-ről, barátokról. Helyette beamegyünk a Griff Aruházba, kiöltözünk, és bambán bámuljuk magunkat a tükörben. Ecce homo. Hát tény-leg ennyi lenne? Amíg valaki egy igazi tük-röt tart elénk, és benne észre vesszük, mi-lyen picinyek is vagyunk valójában ebben az univerzumban, addig talán elindulhatunk felfedezni a valóságost, ami ezerszer szebb minden pénzen megvehető csodánál, és aminek a szaga a legothonosabb nekünk.

KOSZTAK ISTVÁN

Forrás: Kuruc.info

Lengyel János

Anatolij

A másnapi munka végeztével Anatolij be-tért egy ABC-be. Türelmesen kivárta, amíg sor kerül rá, s akkor magabiztosan megszólalt:

— Kérek egy kilo csirkehulladekot!

Az eladó srác somolyogva, nagy lelki nyugalommal reagált:

— Azt nem tartunk, uram. Talán fárad-jon ki a legközelebbi csirkefarmra!

Anatolij leforrázva menekült a megszé-gyenülés helyszínéről, és bizalma a munkatársaiiban végképp megrendült. Ennie azon-ban kellett, ezért másnap egy újabb boltban próbálkozott a vásárlással, most már a saját maga által kidolgozott koreográfia szerint: rámutatott a csirkékre, hüvelykujját kinyújt-va jelezte a kívánt darabszámot, aztán mind-két kezével csapkodva a repülést próbálta utánozni.

Az eladó középkorú hölgy először meg-lepődött a szokatlan mutatványon, aztán felcsillant a szeme, és odakiáltott kolléganő-jének:

— Joli! Gyere gyorsan — kandikamera!!

Egy mellszobor története

Jó ideje elkerültem Beregszászból, s ha ottlétemkor a várost járom, egyre kevesebb ismerőssel találkozom. Nem mindennapi eseménynek számít, ha néha összefutok egy-egy kedves régi barátommal. Most is így történt. Megörültünk egymásnak, rögtön meg is hívott egy korsó sörre, hogy kicsit elbeszéljünk egy asztal mellett. Szívesen elfogadtam a meghívást.

A sok presszó, kávézó közül nehéz volt választani. Mindenkiben hideg csapolt sör, emellett három-négyfajta palackozott és dobozos is, többféle hűtött üdítő várja a szomjúhozó vendéget. Nem úgy, mint húsz-harminc évvel ezelőtt, amikor italboltokból volt ugyan bőven, csak éppen italok voltak bennük szűkösen. Főként kánikulában.

Mielőtt betértünk a Havasi-gyopár presszóba, az Illyés Gyula-mellszobor előtt elhaladva, egykor magas pozíciót betöltött barátom az emlékműre mutatva megkérdezte:

– Ismered a történetét?

– Ha nem csak az emlékeztem, 1989-ben a budapesti Kőbányai Sörgyár Illyés Gyula nevét viselő szocialista brigádja ajándékozta a városnak. Nagy eseménynek számított az akkor, maga Szűrös Mátvás *elvtárs*, a Magyar Köztársaság ideiglenes elnöke tartott beszédet a szobor leleplezésénél – mondtam ki az *elvtárs* szót nyomtákkal.

A kávézó kihalt volt. Letelepítettünk egy aránylag hűvös helyre. A csendet csak a kávéillattal átítatott meleg levegővel birkózó ventilátor berregése törte meg. Miközben kihozták a sörünket, a barátom leszögezte:

– Igen, jól mondod, akkor még elvtársak voltunk. S bizony abban az elvtárs világban a megyei elvtársak igencsak ellenezték Beregszászban a szobor állítását. Történt egyszer, hogy az egyik felesleges elvtárs felrendelt Ungvárra és kérdőre vont, ki volt az az Illés, miért kell az a mellszobor Beregszásznak, mit tett az az ember a városért? Az elvtárs tájékozatlansága bennem ravasz ötletet szült – mesélte.

Ittunk néhány kortyot, majd folytatta a történetét:

– Ha te tudatlan vagy, akkor én is annak teszem magam, gondoltam az elvtárs bárgyú tekintetét kémelve. Kérdésére én is kérdéssel válaszoltam. Ön nem tudja, ki volt Illés? S mivel hallgatása elárulta tudatlanságát, most már nyeregben éreztem magam és rövid előadást tartottam neki... Illés Béláról. Mondhatnám úgy is, hogy megjátszottam a hülyét. Előadtam, hogy az író Beregszászban érettségizett, a Tanácsköztársaság idején tűnt fel, a Szovjetunióba emigrált, Moszkvában élt, több könyvet írt, többek között az *Ég a Tisza és a Kárpáti rapszódia* című regényeket, amelyeknek cselekményei Kárpátalján és Beregszászban játszódtak. Ezt hallva az elvtárs elégedetten bólogatott. Hát így kerülhetett sor a szobor leleplezésére – fejezte be a történetet a barátom.

Hogy ilyen leleményes hazugság árán kapott helyet Beregszászban Illyés Gyula mellszobor, nem kizárt. Kárpátalján a szovjet ideológia nem kedvelte a magyarkodást, ráadásul magyar írók első ízben állítottak szobrot a térségben. A párthatalomnak volt is egy szigorú kikötése: a mellszobor leleplezésére egybegyűlteknél előbb virágkosárral kellett tisztelniük a Lenin-emlékmű előtt. A szovjet szokás ez alkalommal sem maradhatott el. A magyarországi elnöknek és kíséretének akaratlanul tisztelniük kellett a proletárvezér szobránál.

Beszélgésünk végére pontot téve még hozzáfűztem:

– De azért az igazsághoz tartozik az is, hogy a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Irodalmi Klub kezdeményezése, a Kőbányai Sörgyár dolgozóinak anyagi támogatása, a város társadalmának kérelmezése, a városi tanács képviselőtestületének bátor jóváhagyása folytán ékesíti Beregszász város egyik terét a XX. század magyar klasszikusának mellszobor.

– Hát ez is igaz – tette hozzá beszélgetőtársam.

Zárszónak azért ide kívánkozik: milyen jó, hogy manapság sokan magukénak tekintik az Illyés-mellszobor ügyét, mert hiszen öröm abban a hitben élni, hogy valamit tett az ember a Városért.

SCHOBER OTTÓ

(T)örökbe fogadtak...

Hát ez is megtörtént. Vénségemre elszántam magam arra, hogy búcsút mondjak a szülőföldnek és lányom családjá körében, Budapestén éljem le hátralévő életem.

Nem akarom hosszan ecsetelni, hányféle igazolást kellett beszerezni, amíg a honfoglalók nyomában jómagam is megtelepedtem az egykori Aquincum környékén.

A meglepetés akkor ért, amikor útlevelemben a letelepedést igazoló matricán, az első magyar nyelvű okmányomban, megláttam leírva az addig jól csengőnek hitt magyar nevet: Mahda. Hiába hajtogattam az ügyintézőnek, hogy világeletemben magyar voltam, a Ladó-féle Magyar utónévkönyvben pe-

dig nagyítóval sem talál Mahda keresztnévet, ő faarccal közölte: ez van beírva az útlevelembe, ezután, amíg nem kapom meg a magyar állampolgárságot és nem kérem a névváltoztatást, ezzel a névvel élhetek Magyarországon.

Tehát a jó anyaország Mahdaként fogadott (t)örökbe. Jut eszembe, a Kárpátaljáról elszármazott költőtárs, S. Benedek András bizonyára nem ok nélkül írta egykor „Vesztett csaták után” című versében az alábbi sorokat:

„Apáink csak nevet, gőgöt,
De hazát nem hagytak örökül.
Papjaink is csak jótanácsot:
Tanulj tótul, törökül”.

FÜZESI „MAHDA”

Nosztalgia

* * * * *

Az utolsó porcelántál

Zsófi néni meleg tekintettel simogatta a megboldogult férjétől kapott porcelántálat. Tudta: utoljára látja. Már nincs mit eladni, kiürült az üveges szekrény. Eladta a kínai porcelán kávékészletet, a süteményes kristálytálcait, az ezüst villákat (igaz, egyet meghagyott magának emlékbe, mert használni már nem használja, csak a szemét pihenteti rajta: felidézi boldog fiatalságát, amikor még nagy vendégségeket tartottak az öreg házban). Már kenyérré sincs pénze, kénytelen hát megválni az utolsó értékétől.

Lassan kiballagott a piacra, egy újságpapírra letette maga elé a tulipános porcelántálat és vegyes érzésekkel várta a vevőt, aki hazaviszi féltett kincsét.

Egy fiatalasszony lépett oda hozzá. Megkérdezte, mennyiért adja a tálat, mert már régen vágyott egy ilyen darabra. Zsófi néni hirtelen elhatározással mondta: már eladtam, kedves, csak még nem jött érte a gazdája. A fiatalasszony továbbment, nézegette a portékákat, kicsit sajnálta is, hogy nem jött ki korábban a piacra: tetszett neki a porcelántál. Ahogy bámészkodott, egyszer csak valaki megfogta a vállát. Zsófi néni volt, a kezében a porcelántállal.

— Nem akartam megválni tőle, de csak el kell adnom. Nincs már otthon semmi ennivalóm, tegnap is csak egy pohár tejet ittam. Itt van, vigye. Nagyon vigyázzon rá, mert nálam jó helye volt.

Gondosan becsomagolta a porcelánt a gyűrött újságpapírba, zsebre tette a tíz hrivnyát és bánatosan megindult a piackapu felé.

Sírtak mind a ketten...

F. M.

Méz, alma, dió, fokhagyma...

Egészség, bőség és szerencseszimbólumok a karácsonyi asztalon

A karácsony a szeretet, az újjászületés ünnepe. A kereszténység Jézus születését ünnepli december 25-én. Az első adatok szerint már a régi Rómában, I. Gyula pápa idején – a IV. században – ünnepnek számított ez a nap, majd az egész keresztény világban elterjedt. A nem hívők a Napisten születésnapját ünnepelték ezen a napon. Aurelianus császár például elrendelte, hogy december 25-én birodalma egész területén ünnepeljék meg a fény újjászületését, a napfordulót, azaz a legyőzhetetlen, örök, isteni Napot.

A keresztény világban hosszú évszázadok alatt a karácsonynak a húsvéthoz hasonlóan kialakult az előkészületi ideje és az ünnepköre. Az ünnepi készülődés a lélek és a test "felkészítését" szolgálta. Nem véletlen, hogy akárcsak a húsvéthoz, a karácsonyi ünnepekhez is a teljes testi-lélki, külső-belső megtisztuláson át vezetett az út. A karácsonyi ünnepkörhöz tartozónak tekinthetjük már december 13-át, Luca napját is (amely nevet ugyancsak a fény, azaz a lux szóra származtatnak vissza), s amelyet gonoszjáró, boszorkányzó napnak tartott a néphit. A Tápó vidéken például fokhagymával keresztet rajzoltak az ólak ajtajára, az Ipoly menti falvakban pedig ugyancsak ezzel kenték be az állatok fejét, hogy távol tartsák tőlük a rontást. Sok helyütt a család tagjai fokhagymagerezdet nyeltek lefekvés előtt, hogy elűzzék maguktól a gonoszt, azaz a boszorkányok által előidézhető bajokat. A gonosszsággal, az ártó lényekkel szembeni védekezés eszköze volt a Luca-szék is, amelyet december 13-ától karácsonyig kellett elkészíteni (mégpedig meghatározott számú és fajtajú fából). E tákolmányra kellett felállni a december 24-ei éjféli misén, mert csak erről lehetett meglátni, hogy kik is a boszorkányok.

A MEGTISZTULÁS SZERTARTÁSAI

A karácsonyt megelőző napok egyébként más értelemben is a testi-lélki, külső-belső megtisztulás, felkészülés jegyében teltek. A férfiak a ház körül, az asszonyok a házban teremtettek rendet és tisztaságot, az

ünnepet megelőző napokban pedig megkezdődött a sütés-főzés. December 24-én a keresztény családok reggeltől estig böjtöltek.

Este azonban az asztal köré ült a család apraja-nagyja. A karácsonyi vacsorát még a szegény családokban is ünnepélyes külsőségek – ünnepi teríték, a fogások meghatározott rendje, ünnepi öltözék, kimért, illedelmes viselkedés – jellemezték. Tilos volt például a karácsonyi asztalra könyökölni és

az asztal mellől az étkezés vége előtt felállni (ez a "fegyelmezetlenség" a ház körüli állatok termékenységét befolyásolta, azaz ahol ezt megszegték, ott nem tojtak a következő évben a tyúkok, elhullottak a barmok, a hasonállatok).

Az ünnepi asztalra az úgynevezett karácsonyi abrosz került, amelyet csupán ekkor használtak, s amely az ünnep utolsó, harmadik napjáig, vagy akár január 6-áig, az aprószentek napjáig maradt felterítve. Egyes vidékeken az asztalra, egy külön erre a célra rendszeresített edényben, másutt az asztal alá különféle gabonamagvakat (szénát, szalmát) szórtak, majd később ezzel kínálták (vagy almózták) a háziállatokat, hogy egészségesek és termékenyek legyenek a következő évben is. A néphit a karácsonyestének és a karácsonyi ételeknek is évkezdő, jövőjósító szerepet tulajdonított.

ÜNNEPI SZIMBÓLUMOK

A bab, a borsó, a lencse bőségszimbólumok voltak, azaz aki ezekből a hüvelyesekből evett, arra jólét várt az elkövetkező évben. A mákos ételek, tészta-

féleségek (mákos guba, derele, mákos metélt, később a bejgli) fogyasztásától ugyancsak a bőséget és egészséget remélték. Az alma, a dió a szépség és egészség megidézésére, a rossz távoltartására szolgált. Aki mézet vagy sült tököt evett, az egész évben felvértezve érezhette magát a torokbetegségek ellen (gondoljunk csak arra, hogy akárcsak egy évszázada is milyen rettegett betegségnek számított a torokgyík, azaz a diftéria).

nak. Eredetileg a karácsonykor elfogyasztott ételek morzsáját, maradékát egy erre a célra odakészített tálban összegyűjtötték – egyes vidékeken minden asztalra kerülő ételből az edénybe tettek egy kanálnyi, az ország más területein pedig csak az úgynevezett jellegzetes karácsonyi ételekből (kalács, kenyér, mák, dió, fokhagyma) tettek félre egy csipetnyit – s ezt a maradékot vagy rögtön "felhasználták", vagy egész évben megőrizték. E maradékot a beteg emberek és állatok – füstöléssel való – gyógyítására használták. Sok helyen a gyümölcsfák alá szórták vagy megetették a csirkékkel, libákkal, kacsákkal.

Bizonyos ételek egyébként, nemcsak a karácsonyi asztal mágikus kellékei voltak, hanem a karácsonyfára is került belőlük. A karácsonyfa-állítás szokása egyébként a XVII. századi Elzászból származik. Magyarországon a karácsonyfa-állítás szokása – osztrák közvetítéssel – a XIX. században terjedt el, elsősorban arisztokrata és polgári körökben, s csak jóval később honosodott meg a falvakban. Az ugyancsak termékenységet, örök életet, életfát jelképező örökzöldet díszítő gyertyák (fényszimbólumok) mellé felkerült a gazdagságot, bőséget és egészséget jelképező alma, dió. Később pedig a jólét szimbólumának számító édességek (először a kalács, majd a századfordulón a házilag, később nagyiparilag előállított szaloncukor, habkarika, majd a különféle csokoládéfigurák).

A karácsonyi ajándékozás szokása alakult ki legkésőbb s csak a XIX. század végén a XX. század első évtizedeiben terjedt el Magyarországon. Eleinte ajándékot csupán a gyerekek kaptak, mégpedig egy kendőre tett dió, alma, mézeskalács formájában. Később már ruhadarabok is kerültek a fa alá, mondván, a "Jézuska hozta".

Bár ma már sokféleképpen ünnepeljük a karácsonyt is, ez az egyik legfontosabb családi ünnepünk. Napjainkban már kevesen gondolnak arra, hogy varázslatos jelentésük lehet az ilyenkor feltált ételeknek.

(Patika tükör)

Ünnep ünneplőben

“Gyertyafény, szép remény,
karácsonyi sütemény.
Egyszer arra jártam én,
hol az ég a földre tárul,
mindent ingyen ad, nem árul,
szípkarkázó csillagok
záporoznak könnyedén.
Gyertyafény, szép remény,
karácsonyi sütemény.”

(Weöres Sándor)

A keresztény egyház egyik legnagyobb ünnepe a karácsony. December 24-én, amikor a böjt időszaka véget ér, bőségesebb, általában a helyi szokásoknak megfelelő ételek kerülnek az asztalra.

Régebben, de sok helyen még ma is úgy tartják, hogy ha karácsonykor babot, borsót, mákot, halat esznek, akkor a következő évben gazdagok lesznek.

A karácsonyfát az üvegdíszek, a mézeskalács és a szaloncukor mellett sok helyen arany, ezüst halpikkelyekkel is díszítik, amely szintén a gazdagságot szimbolizálja.

A karácsonyfa-állítás egyébként középkori szokás:

Ádám-Éva napján adták elő a teremtés történetét, a karácsonyfa a tudás fáját jelképezte.

A karácsonyfát általában gyümölcsökkel, főleg almával, dióval, süteményekkel, mézeskaláccsal, gyertyákkal díszítik.

A karácsonyi ünnepekhez fűződő hagyományainkat, szokásainkat ma is örizzük.

Sokan közülünk már november végén, december elején karácsonyi hangulatot várszolnak maguk köré.

Ilyenkor az ünnepek idején szívesebben vállalkozunk arra is, hogy saját kezűleg készített dísz tárgyakkal tegyük ünnepeibé környezetünket.

De az ízlésesen megterített asztal, a csillogó karácsonyfa, a szép ajándékok mellett jó lenne, ha magunkra is több figyelmet tudnánk fordítani.

Mert nincs annál rosszabb, mint amikor az ünnepi előkészületekben kimerülten, fáradtan rogyunk le és sem időnk, sem kedvünk nincs már külsőnkkel foglalkozni, az alkalomhoz illően felöltözni.

Legtöbben szűk családi körben ünneplik a karácsonyt, ezért sokan úgy gondolják, hogy az otthoni viselet is megfelel az ünnepi menü elköltéséhez.

Ha még fáradtak és elcsigáztak is vagyunk, a farmernadrág, a szabadidőruha helyett az ünnephez méltóan elegáns ruhát válasszunk, megtisztelve ezzel az ünnepet, családtagjainkat, és nem utolsósorban saját magunkat.

(Patika tükör)

Ünnepi menütanácsok

Szilveszter és újév a vendégeskedés ideje. Ilyenkor a háziasszonyok igyekeznek minél változatosabban összeállítani a több fogásból álló menüt. Ehhez adunk néhány jó tanácsot:

* az egyes alapanyagok egy ételsorban csak egyszer forduljanak elő, például ne adjunk azonos fajta húst elő- és főételként;

* hideg előétel után meleg fogás (leves vagy főétel) következzen;

* ha a főétel is több fogásból áll, ezt tudatosítsuk, és a könnyebb-soványabbal indítsunk;

* ha a húsétel mellé gyümölcsköretet kínálunk, a desszerthez ne legyen gyümölcs, mert lerontják egymás hatását;

* törekedjünk arra, hogy egy ételsoron belül az egyes ételek színben és formában is eltérjenek egymástól;

* előételhez, leveshez általában fehérbor, míg a vörös húshoz, sültetekhez inkább a vörösbor illik.

(Nők Lapja)

ÜNNEP HARAG NÉLKÜL

Gyakran éppen a szeretet ünnepeén omlik össze a családi béke. A rohanás, az idegeskedés, a túlzott várakozás, a kimerültség, bizony ezek is a karácsonyi előkészület kellemetlen velejárói. Ha a következő apróságokra odafigyelünk, megőrizhetjük a harmóniát, és meghitt hangulatban ünnepelehetünk szeretteinkkel.

1. Változtassunk a hagyományokon

Nem kell évről évre ugyanazt a menüt készíteni, bátran szakítsunk korábbi szokásainkkal, pl. könnyen előre elkészíthető büféasztallal várjuk vendégeinket (amihez a meghívott családtagok is hozhatnak valamit).

2. Tervezzük időben

Minden évben fogadjunk, hogy idejében elkezdjük az ajándékvásárlást, előre kigondoljuk és beszerezzük az ünnepi menü nyersanyagait, a háztartási munkákat se hagyjuk az utolsó pillanatra. De valahogy mégis kifutunk az időből. Segít a munkaszervezésben, ha listát készítünk arról, mit kell vásárolni, mit lehet előre elkészíteni, és a családtagokkal megbeszéljük, ki milyen feladatot vállal el.

3. A tabutémákat kerüljük

A családi nézeteltérések ne az ünnepek alatt vitassuk meg. Mindenkiel előre beszéljük meg, hogy ne hozzuk fel a kellemetlen témákat, majd az új

évben egyelőre megbeszélte időpontra csúsztassuk el a vitás dolgok tisztázását.

4. Gondoskodjunk programokról

A nagy lakomák utáni tétlen lustálkodás, állandó tévézés helyett menjünk ki a szabadba. Különösen a gyerekeknek van szükségük állandó, értelmes elfoglaltságra. Vigyük el a fiatalokat, ha van hó szánkózni, korcsolyázni, síelni. A közös együttlét, a beszélgetés élmény- és érzelmegazdaggá teszi az ünnepi időszakot.

5. Biztosítsuk

a visszavonulás lehetőségét.

Próbáljunk minden családtag számára – ha csak rövid időre is – elvonulásra időt és helyet biztosítani. Ha néhány órára mindenki saját kedvtelésének hódolhat, annál nagyobb az öröm, amikor ismét újra együtt a család.

(Fakanál)

Kilókkal mért ünnepek

Az év végi pihenőnapok sora sok fölösleges kilóval (is) fenyeget. De csak akkor, ha nem vigyáz, és mértéktelenül élvezi az ünnepi kínálatot.

Van néhány tippünk, miképpen védekezhetsz

– Próbáljon meg decemberben többet tornázni. Ha eddig nemigen mozgott, itt az ideje, hogy elkezdje.

– Alacsony zsírtartalmú élelmiszereket vásároljon az ünnepekre.

– Ha tudja, hogy este vendégségbe várják, reggel menjen el futni, vagy úszni. A leadottak helyett már jöhetnek a kalóriák.

– Ha társaságba készül, egyen alacsony kalóriatartalmú reggelit, és délelőtt is csak salátát fogyasszon.

– Tegyen az ünnepi süteményekbe az előírtaknál valamivel kevesebb cukrot, vagy pótolja mesterséges édesítőszerrel.

– Sose menjen éhgyomorral vendégségbe. Legjobb indulás előtt pár szem gyümölcsöt elfogyasztani. Megérkezve ne nasoljon, ne járjon rá a chipsre és a sós ropira. Vegyen inkább a gyümölcsöstáliból.

– Vendégségben ne telepedjen a szendvicsestál mellé. Beszélgessen inkább mindenkiel, tereferere közben sokkal nehezebb nasolni.

– A vendégek távozása után ne egye meg az összes maradékot. Tegye a hűtőszekrénybe! Másnap nem kell majd főzőcsékní.

Adomány Ausztráliából

Lapunk idei márciusi számában már hírt adtunk arról, hogy a Melbourneben élő Antal Péter és felesége, Antal Ilona Kárpátalján járva megtapasztalta: szűkebb pátriánkban igen sok a rászoruló. 2005-ben a Beregszászi Kossuth Lajos Középiskolát, illetve a Szivárvány gyermekotthont, az idén tavasszal ismét a gyermekotthont és a Kárpátaljai Szövetséget segítették.

A napokban levelet kaptunk a házaspártól, amelyben arról tájékoztattak, hogy 207 eurót utaltak át Szövetségünk számlájára. Az összeg felét (pontosabban 100 eurót) a Szivárvány gyermekotthon nevelőjeinek adományozták téli lábbeli vásárlására, a maradékot fele-fele arányban a Kossuth Lajos Középiskola, illetve a Kárpátaljai Szövetség költségeinek fedezésére szánták.

A Kárpátaljai Szövetség nevében is köszönjük a segítséget, kellemes karácsonyt, sikerekben gazdag, békés, boldog új esztendőt kívánunk!

Új könyvek

Az ungvári székhelyű Intermix Kiadó az alábbi könyveket ajánlja a Kárpátaljai Hírmondó olvasóinak figyelmébe. A könyvek magyarországi terjesztője: Iskolacentrum könyvesbolt, 1051 Budapest, Október 6. u. 9. (telefon: 1-332-5595)

József Attila válogatott versei két nyelven. Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2006.

Lengyel János: A valóság szaga. Szatirikus kisprózák, aforizmák, versek. Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2006.

Bartha Gusztáv: Talált történetek. Novellák, színművek. Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2006.

Nagy Zoltán Mihály: A teremtés legnehezebb napja. (A sátán fattya című trilógia 3. része.) Második kiadás. Regény. Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2006.

Mester Magdolna: Zéró-állapot. Versprózák. Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2006.

Ivaskovics József: Indián ének. Megzenésített versek. Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2006.

Gajdos István – Lazur Jaroszlav: Kisebbségek nemzeti-kulturális autonómiájának jogi státusa: külföldi és hazai tapasztalatok. Kismonográfia. Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2006.

Bagu Balázs: Bátyúi jeles napok és szokások. Néprajzi témájú dolgozatok. Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2006.

Dupka György: 56 és Kárpátalja. Hatásvizsgálat hivatalos iratok, vallomások tükrében. Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2006.

Úr Sándor: Mezőgazdasági alapismeretek. Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2006.

Élet-Jel. Az igazi Kárpáti Igaz Szó krónikája 2005–2006. Összeállította: Horváth Sándor. Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2006.

Felsőoktatási támogatások és hasznosulásuk Kárpátalján. Szerkesztette: dr. Orosz Ildikó, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola. PoliPrint, Ungvár, 2006.

Fodor Géza: Viharos Hold a jávoron. Versek. Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség, Ungvár, 2006.

Fakász Mihály: Sasfészek a Latorca völgyében. (Monográfia a munkácsi vár történetéről a kezdetektől 1855-ig). Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség, Ungvár, 2006.

S. Benedek András: Itthon-talanul. Válogatott versek. Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség, Ungvár, 2006.

Kárpátaljai Magyar Tudományos Társaság. Életrajzi Lexikon. (Két nyelven: magyarul, ukránul). A lexikon készítői: Lizanec Péter, Fábian Miroslava, Horváth Katalin. Második kiadás. Ungvári Nemzeti Egyetem, Hungarológiai Központ, Ungvár, 2006.

Előkészületben

Vannak ringó bölcsők. Kárpátaljai magyar népballadák. Gyűjtötte és összeállította: Vári Fábian László. Második, bővített kiadás. Intermix Kiadó

Papp Ildikó: Holtunkiglan. Regény. Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség.

Ukrainai magyar személyi és intézményiadattár: (Kortársaink életrajzi és magyarságin-tézményeink, szervezeteink lexikona). A kiadvány készítői: Dupka György, Kovács Gábor. Intermix Kiadó.

Bartók Béla-émlékdíjasok

A Técsői Banda Folkórzezenekar

Verőfényes napsütésben ültünk a három Csernyávec testvérrel, Jóskaival, Misivel és Gyurival (becenevükön szólítja őket mindenki) a técsőiek közkedvelt kávézójának teraszán. Beszélgettünk.

– **Gratulálok a Bartók Béla-émlékdíjhoz** – mondtam őszinte elismeréssel. – **Úgy tűnik, ez az esztendő sok sikert hozott!**

– Nem számítottunk ilyen kitüntetésre – *reagált Jóska, a Técsői Banda vezetője.* – Köszönjük a Gubcsi Lajos elnökle-tével működő Magyar Elnöke-tért-díj kuratóriumának, a Herendi Porcelán Manufaktúrának, hogy ilyen nagyra értékelték te-

ka a beszélgetés fonálát. – A zene szeretetén túl az az öröndetes tény is inspirált bennünket, hogy a népi muzsika reneszánszát éli. Cáfolandó az a vélemény, hogy a fiatalokat csak a diszkó vonzza: amikor mi játszunk, az anyaországi táncházak ajtajára bátran ki lehet tenni a „Megtelt!” táblát. Több száz magyar, hucul, román, szlovák, zsidó autentikus darabot gyűjtöttünk össze. Ezeket csiszol-gatjuk, viszünk beléjük egyéni variációkat, aláfestéseket, egyszó-val csakis népzene-t játszottunk és játszunk. Persze énekelünk is. – Előfordul, hogy tánra is perdülünk – *vetette közbe Misi nevetve.*

vékenységünket. Sajnáljuk, hogy a díjat nem vehettük át személyesen, ugyanis éppen Magyarországon vendégszerepeltünk. Ez az év tényleg eseménydús volt számunkra: megjelent két CD-nk, 40 napot turnéztunk Magyarországon, Szlovákiában, játszottunk a Balatonfüredi Fesztiválon, a Tokaji Borfesztiválon, Lengyelországban és persze itthon is. A Balatonfüredi Fesztiválon, amely szakmai megmérettetés is volt, harmadik díjat kaptunk. Stúdiófelvételünk is volt, most készül a harmadik CD-nk.

– **Hogyan kezdődött a sikeresorozat, mikor alakult meg a Técsői Banda?**

– Apám ismert zenész volt, játszott lakodalmakban, mulatókban Kárpátalja-szerte – *mesélte Gyuri.* – Mi, testvérek beleszülettünk a zenébe. Már gyermekkorunkban muzsikaszóra keltünk és fekdűtünk A zenekart 24 évvel ezelőtt alakítottuk meg, folytattuk a családi hagyományt.

– **A Felső-Tisza-vidéken jellemző volt azokban az időkben, hogy mindenütt a ti zenétekre ropták a táncot. De hogyan lettek profik?**

– Popovics Ivannal kiegészülve 8 éve kezdett csiszolódni a zenekar – *vette ismét kézbe Jós-*

– **Komolyra fordítva a szót: köztudott, hogy bármilyen zenei adottságotok is van, az ilyen színvonalú muzsikáláshoz a szaktudás nélkülözhetetlen...**

– Szerencsénk volt, mert felfigyelték ránk: a népzene szeretete és tisztelete összehozott minket Pál Lajossal és Kiss Ferencel, akik nemzetközileg „jegyzett” zenészek. Felkarolták együttesünket, elláttak bennünket tanácsokkal, egyengettek az utunkat. Ezt teszik ma is. Kiss Ferenc megnyitotta előttünk stúdiója ajtaját, segített a CD-k elkészítésében. Nagyon hálásak vagyunk mindkettőjüknek önzetlen segítségükért.

– **Nem szeretnék ünneprontó lenni emyi jó hallatán, de mégis megkérdezném: meg lehet ebből élni?**

– Ha nem is nagylábon, de megélünk, hiszen egyre több meghívást kapunk itthonról is, külföldről is. A gond inkább az, hogy nem látunk utánpótlást, egyelőre nincs kinek átadni a stafétát, tapasztalatunkat, az összegyűjtött népzene-t. Ennek megoldása a közeljövő feladata lesz és bízunk benne, hogy megbirkózunk vele.

– **Ehhez kívánok sikert és köszönöm a beszélgetést.**

SZÖLLŐSY TIBOR

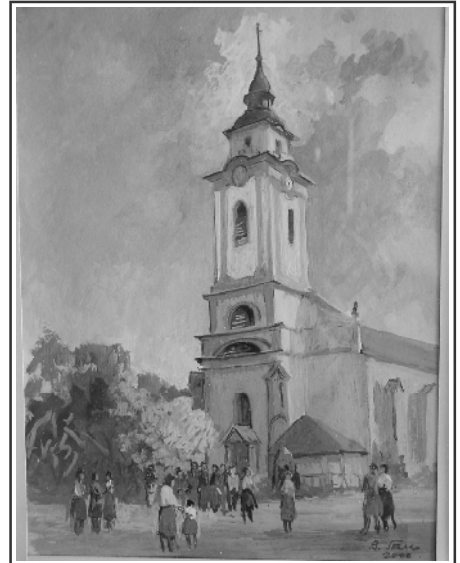

“A vászon játszik, érez velem együtt”

nagynénjétől ajándékba kapott színes ceruzákkal készítette első rajzait. Már az iskolában felfigyeltek a munkáira, valamint a szép írására. Többször felkérték az iskolai falújságban megjelent írások illusztrálására. Ezzel kapcsolatban egyik kellemetlen emléke, hogy az egykori ateista rendszer képviselőinek felkérésére egy papot ábrázoló karikatúrát kellett készítenie, amellyel sikerült kivívnia a falu ellenszenvét. A későbbiekben elvégezte a Trus nevét viselő iparművészeti szakiskolát Lembergben. Bár az intézményben elsősorban a használati tárgyak díszítését tanulták, mindig is vonzotta a festőművészet.

A művész elsősorban akvarelljeiről ismert, de készít olajfestményeket és grafikákat egyaránt. Képeit többségében kartonra vagy farostlemezre festi, attól függően mihez jut hozzá, de leginkább a vásznot szereti, mert finomabb ecsetvo-

A beregszászi református templom

Helj László Beregszász legismertebb festőinek egyike. Neve jól cseng a Kárpátaljai Hírmondó olvasói körében is, ugyanis 2004 őszén a hagyományos balatonföldvári találkozón szemet gyönyörködtető képzőművészeti kiállításon mutatta be alkotásait.

A Lembergi megye Dobroszilj nevű falujából származó művésszel beszélgettünk el életéről, munkásságáról.

A festő az 1960-as években városunkban teljesítette katonai szolgálatát. Itt ismerkedett meg feleségével, és úgy döntött, hogy ittmarad.

Helj László már gyermekként szeretett rajzolni, festegetni. A

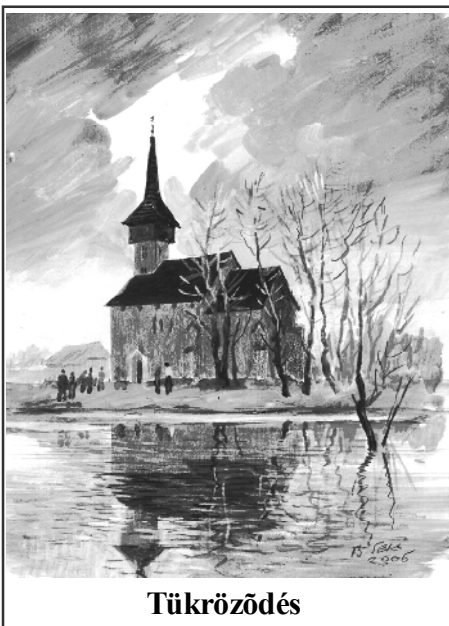

Az egykori magyar gimnázium

és tájképeket is fest.

A városképek készítésénél a pasztellszínek dominálnak. Úgy véli, leginkább az okker, a zöld és a piros színek jellemzik városunkat. Véleménye szerint az egyre gyakrabban alkalmazott élénk színek nem illenek Beregszász arculatához. Városképeit igyekszik olyankor elkészíteni, amikor az utcák még csendesek és nem zavarja senki, ezért általában hajnalban dolgozik. Olyan helyszíneket választ, ahol zavartalanul tud dolgozni. A 2006-ban megrendezett borfesztivált például a kultúrház tetejéről örökölte meg.

(Folytatása a 40. oldalon)

Tükröződés

násokkal lehet rajta dolgozni. Ahogyan ő fogalmaz “a vászon játszik, érez velem együtt”.

Nagy hatással volt a munkásságára Garanyi József festészete, akinek a technikáját az akvarellképek készítésénél igyekezett ellesni.

Helj László képei témájaként előszeretettel választja Beregszász épületeit, utcáit. Arra törekszik, hogy hűen ábrázolja városunk egykori arculatát, régi, nevezetes épületeit. A képein eredeti formájukban láthatók azok az épületek, amelyeket mára átépítettek vagy lebontottak. Ilyen például az egykori zsinagóga (a mai kultúrház), az Uri Kaszinó épülete (a mostani Arany Páva étterem), a Fedákkastély. Az épületeken kívül a város történelme is érdekli a festőt. Több vázlatot is készített például az 1657-es lengyel támadásról, amelyben majdnem az egész város elpusztult. Az eseményt idővel szeretné egy nagyobb festményen megörökíteni. Ezenkívül csendéleteket

Csendélet

Szemelvények kárpátaljai eseményekből

Szeptember

* Jubileumi tárlat nyílt a Kárpátaljai Megyei Boksay József Szépművészeti Múzeumban Boksay József és Erdélyi Béla születésének 115. évfordulója tiszteletére. A két művész 30–30 vászna tekinthető meg Ungváron.

* Mária-szobrot avattak Sárosorosziban. Az ünnepi alkalomra a Szent Anna római katolikus templomban szentmisét tartottak, amelyet **Majnek Antal** munkácsi megyéspüspök és **Lengyel Donát** ferences atya, Nevetlenfalu plébániai kormányzója celebrált. Az ünnepi köszöntők után sor került a közadakozásból készült szobor leplezésére.

* A Kárpátaljai Határmenti Önkormányzatok Társulása (KHÖT) a Beregszász Polgármesteri Hivatal üléstermében tartotta meg a XVI. Kárpátaljai Magyar önkormányzati Fórum összejövetelét. A tanácskozást **Gajdos István**, a KHÖT társelnöke, Beregszász polgármestere nyitotta meg, köszöntötte az egybegyűlteket, bemutatta a vendégeket, akik között ott volt **Törzsök Erika**, a Miniszterelnöki Hivatal főtanácsadója, **Petróczi Sándor**, a Határon Túli Magyarok Hivatalának megbízott elnöke, **Szentgyörgyi Lajos**, ugyanezen hivatal főtanácsadója, **Kósa Tímea**, az EuroClip Közalapítvány titkárságvezetője. A beszámolókat követően **Dupka György** a leköszönő KHÖT-elnök, **Nuszer Ernő** helyére **Gajdos Istvánt** javasolta, akinek a jelenlevők bizalmat szavaztak.

* A Magyar Értelmisségiek Kárpátaljai Közössége kezdeményezésére felavatták a beregszomi parasztköltő, Sütő Kálmán emléktábláját. A költőre szülőházánál egykori tanítványai, költőtársai, barátai emlékeztek, többek között **Dupka György** a MÉKK elnöke és **Csizmár Béla**, a Beregszászi Járási Tanács elnöke.

* A nap másik jeles eseménye volt a Sömi Irodalmi Múzeum, Kárpátalja első ilyen jellegű magyar intézményének megnyitása. A múzeum létrehozásában és kialakításában kimagasló érdemei vannak **Deme Ibolya** és **Kovács Irma**, könyvtárosoknak, akik fáradságos munkával felkutatták és összegyűjtötték a sömi költők –

Kecskés Béla, Sütő Kálmán, Balogh Balázs és Sömi Nagy Zoltán kéziratait, csoportosították és rendszereztek a munkásságukhoz kapcsolódó dokumentumokat, tárgyi emlékeket. **Horváth Sándor** költő, az UMDSZ OT alelnöke elismeréssel szót a könyvtárosok munkájáról.

* Nagydobronyban sor került a II. Kárpátaljai Magyar Népművészeti és Kézműipari Kiállításra a Kárpátaljai Vállalkozásfejlesztési Központ szervezésében. A rendezvényt **Dupka György**, a megyei tanács képviselője és dr. **Hanusz Árpád**, a FATOSZ alelnöke, nyíregyházi tanszékvezető professzor nyitotta meg.

Október

* Elhunyt Budapesten **Sütő András** erdélyi író, az egységes magyar irodalom meghatározó alakja, aki jó kapcsolatban állt több kortárs kárpátaljai alkotóval is.

* A munkácsi várban a KMKSZ ISZ második alkalommal Rákóczi-emlékestet szervezett, a fejedelem udvartartását, hangulatát felidéző bált **Pető Róbert** elnök nyitotta meg. Ünnepi beszédet mondott **Kovács Miklós**, a KMKSZ elnöke, a megyei tanács képviselője.

* Elhunyt **Kulin Katalin**, az Ungvári Magyar Tankönyvszerkesztőség tagja, aki élete utolsó napjait tankönyvíróként és szerkesztőként a kárpátaljai magyarság megmaradását szolgálta.

* Falunapi sokadalmat és szüreti mulatságot szervezett a Viski Nagyközségi Tanács. A rendezvény keretében **Dupka György**, az UMDSZ alelnöke Visk címeres zászlaját nyújtotta át **Szajkó Károlynak**, aköztség polgármesterének. Ezt követően a viski magyar iskola előtt felavatták a Balázs István helyi fafaragó által készített emlékoszlopot **Csik István** néptanító emlékére.

* Honfoglalási megemlékezést szervezett Tiszacsomán a KMKSZ.

* A Magyar Köztársaság Ungvári Főkonzulátusa szervezésében az Ungvári Néprajzi Múzeumban megnyílt **Bartók Béla** születésének 125. évfordulója alkalmából a z-

neszerző életét és munkásságát bemutató, 25 pannóból álló kiállítás. A tárlaton az érdeklődők megtekinthették a Bartókról készült korabeli fényképeket és írásos dokumentumokat.

A kiállítás megnyitóján részt vett **Sziklavári Vilmos**, a Magyar Köztársaság Ungvári Főkonzulátusának főkonzulja.

* Az aradi vértanúkra emlékeztek megyeszerte. A beregszászi megemlékezés hagyományosan a helyi római katolikus temetőben kezdődött, ahol **Ekkel György** ügyvéd, honvédszázados sírjánál **Csanádi György**, a Beregi Hírlap nyugalmozott főszerkesztője, **Ekkel György** dédunokája emlékezett. **Baczó József** tűzmester sírjánál **Zubánics László** mondott beszédet, majd koszorút helyeztek el a református temetőben nyugvó **Nagyidai Berzsényi Antal**, a város nemzetőrsége megszervezőjének sírjára.

A jelenlevők között ott voltak **Sziklavári Vilmos**, az ungvári főkonzulátus főkonzulja, **Csengeri János**, a beregszászi ügyfélszolgálati iroda vezető konzulja, **Popovics Judit**, a HTMH munkatársa, **Nagy Petronella**, illetve **Váncsa Julianna** konzulok, **Kincs Gábor**, Beregszász alpolgármestere, **Tóth Géza** jegyző, **Pirigyi Béla**, a BMKSZ elnöke, az UMDSZ beregszászi városi szervezetének elnöke.

* A Beregszászi Művészeti Iskolában megtartotta alakuló ülését az Ukrán Magyar Demokrata Szövetség Ifjúsági Szervezete (UMDSZ ISZ). Az alapító tagok **Dupka Nándornak**, az UNE Jogi Kara ötödéves hallgatójának szavaztak bizalmat az ifjúsági szervezet elnöki tisztségének betöltésére, az ügyvezető alelnök **Kázmér Dávid**, az UNE történelem és európai integrációs karának másodéves hallgatója lett.

* Újraszentelték a nagyszőlősi Ferences kolostor kápolnáját. A szertartásban részt vett **Majnek Antal** munkácsi megyéspüspök.

A rendezvénysorozat keretében **Kapizstrán Szent János ereklyéinek sorsa** címmel **Fáy Zoltán**, a Magyar Ferences Könyvtár és Levéltár vezetőjétartott előadást. Ugyanitt **Márió atya** megnyitotta a Kárpátaljai Magyar Képző- és Iparművészek Révész Imre Társasága tárlatát. A művészet kedvelői **Magyar László**, **Hidi Endre**, **Kolozsvári László**, **Kulin Ágnes**, **Veres Péter**, **Veres Ágota**, **Óry Mihály**, **Tóth Lajos**, **Erfán Ferenc**

munkáiban gyönyörködhetnek.

* A Határon Túli Magyarok XV. Fesztiválja keretében Pécssett megrendezésre került a kárpátaljai magyar írók estje. A Pannon Magyar Házban rendezett irodalmi esten Kárpátalja művelődési esélyeiről tartott előadást **Dupka György**, a MÉKK elnöke, akinek a vezetésével bemutatkozott a kárpátaljai magyar írók háromtagú küldöttsége. **Nagy Zoltán Mihály** bemutatta az *Együtt c. egyetlen kárpátaljai szépirodalmi folyóiratot*, illetve legújabb, *A teremtes legnehezebb napja* című regényét, amely az Intermix Kiadó gondozásában jelent meg. **Vári Fábán László** balladakutatásáról és a ruszin népdalok műfordításáról számolt be a közönségnek, majd felolvasott legutóbb született verseiből.

* Közgyűlést tartott a KMKSZ ISZ Beregszászban a II. Rákóczi Ferenc Főiskola filmklubjában. A szervezett tevékenységéről **Pető Róbert** elnök tartott beszámolót.

* Elhunyt **Tóth Lajos** (1948–2006) szürtei festő és grafikus, az *Együtt szerzői közösségének* tagja, az 1990-ben alapított Kárpátaljai Magyar Képző- és Iparművészek Révész Imre Társaságának első elnöke, a Magyar Művészeti Akadémia tagja.

* A Magyar Köztársaság Ungvári Főkonzulátusa az 1956-os forradalom és szabadságharc 50. évfordulója alkalmából történelmi tablókiallítást szervezett. A vándorkiallításnak a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Esztergom terme adott otthont.

* Mezőkaszonyban az iskola épületének falán, illetve az ungvári Dayka Gábor Középiszkola épületének belső falán az '56-os események tiszteletére emléktáblát avattak. A rendezvényen részt vett **Zubánics László**, az UMDSZ OT elnöke, **Dupka György** alelnök, illetve **Nagy Zoltán Mihály** író.

* A KMKSZ központi 1956-os megemlékezést szervezett Beregszászban a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolában. A rendezvény ünnepi szónokai: dr. **Tilki Attila** országgyűlési képviselő, **Kovács Miklós**, a KMKSZ elnöke. Az ünnepség szervezői köszöntötték **Perduk Tibort** és **Molnár Lászlót**, az 1956-os Emlékérem kitüntetettjeit. ■

Szemelvények kárpátaljai eseményekből

■ *A Fidesz és a KDNP közös október 23-ai ünnepi nagygyűlésének résztvevőit egyedüli határon túli magyar felszólalóként köszöntötte **Milován Sándor**; a KMKSZ elnöke, az 1956-os Emlékérem kitüntetettje.

* **Molnár Lászlónak**, a KMKSZ Gálóczi Alapszervezete elnökének szervezésében 56-os emlékjelet, illetve a viski Balázs István fafaragó által készített kopjafát avattak Gálóciban, a helyi temetőben.

* A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán megtartották a Fiala Kárpátaljai Magyar Kutatók IV. Konferenciáját három szekcióban több mint 70 előadó részvételével.

* Az UMSZS Ifjúsági Szövetségének 35 fős küldöttsége **Dupka Nándor** elnök vezetésével részt vett a kassai megemlékezésen, amelyre abból az alkalomból került sor, hogy 100 éve szállították haza idegen földről és helyezték örök nyugalomra II. Rákóczi Ferenc, a Nagyságos Fejedelem és bujdosótársai földi maradványait.

November

* Tragikus hirtelenséggel elhunyt Gálóciban életének 64. esztendejében Pasztellák István, az 56'-os forradalom kárpátaljai hőse.

* Szent Imre-napi búcsút tartottak Nagybocksón és a beregárdói Szent Imre római katolikus kápolnában. A szertartásokban részt vett dr. **Pápai Lajos** győri megyéspüspök.

* Ungváron a helyi református templomban sor került az V. Egyházkerületi Kórustalálkozóra. A megjelent 13 kórust Héder János és Balogh Attila lelkipásztor köszöntötte.

* A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán rendhagyó történelem- és irodalomórát tartott **Kátai Zoltán** ismert magyarországi énekmondó lanttal és kobozzal, valamint Skultéty Csaba, a Szabad Európai Rádió egykori tudósítója, aki dedikálta a közelmúltban megjelent *Vasfüggönyökön át. A Szabad Európa Rádió mikrofonjánál* – előtte és utána – „ című könyvét.

* Zászlót szenteltek Korlát-helmecen. A község zászlaját megszentelte Miklós atya, görög katolikus lelkész és megáldotta Nagy István református tiszteletes. Az eseményen jelen volt **Brenzovics László**, a me-

gyei tanács, illetve **Mackó István**, a járási tanács elnökhelyettese. **Szanyi Béla**, az UMSZS ungvári járási szervezete ügyvezető alelnöke átadta a polgármesteri hivatalnak, illetve **Tóth Évának**, a civil szervezetek képviselőjének az eCenternet program keretén belül telepített VLAN állomásokat.

* **KARISZ** néven megalakult a Budapesten székelő Kárpátaljai Szövetség Ifjúsági Tagozata, amely társ szervezeteink működik. Az öttagú elnökségnek **Mester Magdolna** író, **dr. Igyártó Gyöngyi** jogász, **Micik Julianna** egyetemi hallgató, **Bakos Kiss Károly költő** és **Lengyel János** író-újságíró lett a tagja. A szervezet célkitűzéseiben szerepel a Budapesten élő kárpátaljai fiatalok közösséggé való szervezése. A vezetőség vállalta, hogy a jövőben kulturális, sport és társadalmi programokat szervez, jogi és egyéb tanácsokkal látja el a hozzá fordulókat.

* A Kárpátaljai Magyar Agrár-vállalkozók Szövetsége (KMASZ), illetve a Magyar Köztársaság Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériuma (FVM) által 2004-ben kötött együttműködési szerződés áttekintése, a jövőbeni közös tervek megbeszélése volt a témája a Beregszászi Polgármesteri Hivatal tanácstermében november 8-án megtartott fórumnak.

* Tiszabökényben a katolikus búcsún felavatták Kőkör-csényi Pál 1945–1956 között meghurcolt áldozópap emléktábláját. A Szent Mihály napi ünnepi reggeli misét és szent liturgiát **Bendász Dániel** görög katolikus esperes celebrálta. A szentbeszédet követően felavatták a tiszabökényi születésű Kőkör-csényi Pálnak, a kárpátaljai görög katolikus mártírok egyikének emléktábláját, amely a templom elülső oldalán kapott méltó helyet. Kőkör-csényi Pál emléktáblájának felavatásánál jelen voltak **Minya József**, a Mórícz Zsigmond Kulturális Egyesület elnöke, **Dupka György**, a MÉKK (Magyar Értelmiség Kárpátaljai Közössége) elnöke, **Illyés István** polgármester, illetve a Kőkör-csényi család tagjai.

Dupka György a MÉKK elnökeként és a Rehabilitációs Bizottság tagjaként megrendülten számolt be tapasztalatairól, és emlékeztetett, hogy Kőkör-

csényi Pál esete nem egyedi példa.

* **Bemutakozott Kárpátalja**. A rendszerváltás óta első ízben került megrendezésre 2006. november 16-án Budapesten, az Unió Szállóban a magyarországi és kárpátaljai üzletemberek, polgármesterek, civilszervezeti vezetők találkozója, amely a GKM támogatásának köszönhetően a KVK szervezésében, dr. Szili Katalin, a magyar országgyűlés elnökének fővédnökségével valósult meg.

* A Kárpátaljai Református Egyházkerület püspökének **Zán Fábán Sándor** főjegyzőt választották.

* Az Európai Unió Interreg III/Tacis Magyarország-Szlovákia-Ukrajna szomszédsági Program támogatásával Tourinform Iroda és Kiállítóterem nyílt Beregszászban.

* Beregszászban tartották a Kárpátaljai Magyar Képző- és Iparművészek Révész Imre Társaságnak idei közgyűlését, amelyen **Magyar László** elnök tartott beszámolót. Elmondta: Szemán Ferenc, Veres Péter és Tóth Lajos korai halála súlyos veszteség. 2007-ben emlékkiállítás szerveznek a művészek hátrahagyott munkáiból.

* Százesztendő a salánki görög katolikus templom. Ebből az alkalomból felavatták Salánkon Romzsa Tódor vértanú püspök emlékművét, amelyet **Pólin Elek** fafaragó készített.

* Ungváron ülésezett a megyei tanács. A KMKSZ és az UMSZS megyei képviselői kezdeményezésére a testület határozatot fogadott el a sztálini lágerbe hurcolt ártatlan magyar férfiak rehabilitációjáról.

* Az UMSZS ISZ szervezésében az Ungvári Nemzeti Egyetem Közgazdasági Karának konferenciatermében került megrendezésre az a kerekasztal-beszélgetés, amelynek témája a **Magyar történelem és európai integrációs tanszék** oktatási problémáinak megvitatása volt. A fórum munkájában mások mellett részt vett **Medvigy István**, a Kárpátaljai Magyar Oktatásért Alapítvány igazgatója, a megyei tanács képviselője, **Andrij Ljubka**, az egyetem rektorának tanácsadója, **Jaroslav Lazur**, a jogtudományok kandidátusa, **Seremet Sándor**, az egyetemi hallgatók képviselője

és **Dupka Nándor**, az UMSZS ISZ elnöke.

* Szolyván, az egykori gyűjtőtábor helyszínén az UMSZS szervezésében nagyszabású megemlékezést tartottak. Emlékbeszédet mondott **Tóth Mihály**, a Szolyvai Emlékparkbizottság elnöke. Megosztották gondolataikat az egybegyűltekkal **Gajdos István**, az UMSZS elnöke, **Petróczi Sándor**, a Határon Túli Magyarok Hivatalának elnöke, **Réthy János**, Szolyva polgármestere, **Juhász Sándor**, az UMSZS ISZ vezetőségi tagja, a bátyúi **Demjén Ferenc** és a beregszászi **Nagy András** túlélők, **Patrubány Miklós**, a Magyarok Világszövetségének elnöke. Az elhunytak lelki üdvéért imát mondtak **Pocsai Vince** református, **Pogány István** és **Novák Róbert** római katolikus, valamint **Dufinec Sándor** görög katolikus lelkipásztorok. Gyertyás megemlékezés, koszorúzás volt a magyarlakta települések többségében is.

* **Larisa Maleh** személyében Magyarország tiszteletbeli magyar konzult nevezett ki lembergi székhellyel.

* Az idei Bartók-év alkalmából az Ungvári Művészeti Iskola a Magyar Köztársaság Ungvári Főkonzulátusának támogatásával zenés estet rendezett.

* Sárospatakon rendezték meg az **Ukrán és magyar történelemnek vegyes bizottsága** második ülését. A tanácskozáson Kárpátaljáról részt vett **Medvigy István** és **Vass Tibor**, illetve **Vidnyánszky István** kijevei történészprofesszor. Bemutatásra került a **Magyar-ukrán közös múlt és jelen** című kiadvány, amely az UMSZS támogatásával jelent meg.

* A magyar főkonzulátus új épületét közösen avatta fel **Göncz Kinga** magyar külügyminiszter és **Borisz Taraszjuk** ukrán külügyminiszter. A magyar külügyminiszter felkereste az Ungvári Drugeth Gimnáziumot, részt vett a 15. évfordulóját ünneplő Ukrán Magyar Demokrata Szövetség kongresszusán, ellátogatott a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolára, a beregszászi konzuli kirendeltségen dr. **Holló József** altábornaggyal együtt kitüntetést nyújtott át **Bucsella József** 56-os hősnek.

D. GY.

“A vászon játszik, érez velem együtt”

Beregszászi nyár

faépítészeti remekműveket. Munkássága során kárpátaljai és határainkon túli templomok, szentélyek, ősi falvak tornácos házainak egész sorát festette meg. A fa iránti szeretete tükröződik egyik hobbijában, a fafaragásban is.

Helj László több alkalommal vett részt különböző határon túli képzőművészeti táborokban. A táborok programjain túl a festő igyekszik megismerni az adott tájat, falut és megfesti azokat a témákat, amelyek megragadják a képzeletét. Bármerre látogat el, igyekszik a látottakat vagy garafikus vázlat vagy fénykép formájában megörökíteni. Ezek alapján festi meg a későbbiekben a képet. 1999-ben részt vett a Gulácsi Képzőművészeti Táborban. A falut járva rátalált egy régi típusú tornácos parasztházra, amely még 1725-ben épült. Miután a tulajdonostól engedélyt kért, lefestette és a képet a tulajdonos lánya helyben meg is vette. Olyannyira sikeres volt a festmény, hogy a polgármester megrendelésére újból elkészítette.

A Fedák-kastély

Fatemplom

Beregszász főtere télen

(Folytatás a 37. oldalról)

A festő az utcarészleteken kívül előszeretettel ábrázolja festményein a

A gulácsi tábor keretében a polgármester jóvoltából ellátogattak Túrístvándiba, ahol megtekintették, a vizimalmot, amit szintén megörökített.

csak azután lát a képek megfestéséhez, miután az unoka sikeresen felismerte a helyet, amit ábrázolni szeretne.

MOLNÁR BERTALAN

A beregszászi katolikus templom

Ugyancsak a képzőművészeti tábor keretében látogatást tett Szatmárcsékén, ahol a festőnek módjában volt megtekinteni Kölcsey síremlékét, valamint a temető jellegzetességeit, a csónak alakú fejfákat. Erről is készült kép. A művész rendszeres látogatója a Csarodán megrendezett képzőművészeti tábornak is.

A festő a műveit elsősorban az ismerősei és a barátai körében értékesíti. Korábban több képet festett megrendelésre is, általában olyan személyek számára, akik egykor Beregszászban születtek, de ma már távol élnek szülővárosuktól.

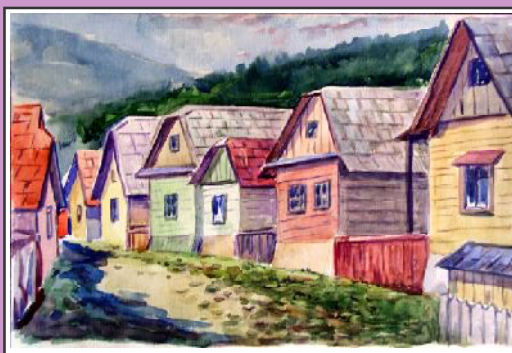
Hegy falu

Hegyek között

Képeiből rendeztek kiállításokat többek között Munkácson, Lembergben, Beregszászban, Tőketerebesen, Nyíregyházán, Kisvárdán, Fehérgyarmaton.

A művésztől érdeklőtünk, hogy a családban lesz-e, aki tovább viszi a hivatást. Két unokája közül a kisebbik az, aki — bár még csak öt éves — nagyon érdeklődik a festészet iránt. A nagypapa a városban készített vázlatokat meg szokta mutatni neki, és

Utcarészlet